

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра романської філології

**МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТІВ UKRAINE TA RUSSIE У
ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ОС «магістр»
студентки II року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.055 «Романські мови та
літератури (переклад включно), перша -
французька»,
ОНП «Франкофонні студії та переклад,
англійська мова»

Олени АНДРОЩУК

Науковий керівник:

к. філол. н., доцент кафедри романської
філології

Антоніна СКРИПНИК

Рецензент:

к. філол. н., доцент кафедри
романської філології

Ольга ЛАБЕНКО

«Допущено до захисту»

Протокол № 10 засідання кафедри

романської філології від 27 квітня 2023

Завідувач кафедри _____ **Ірина СИТДИКОВА**

Київ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ

МЕТАФОРИЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	7
--	----------

- 1.1. Концепт як мовленнєво-когнітивна одиниця7
- 1.2. Концептуальна та мовна картини світу, їх особливості.....12
- 1.3. Медійний дискурс як система моделювання мовленнєвого контексту.....19
- 1.4. Метафора та метафоризація: їх характеристика та вплив на формування картини світу.....26

Висновки до першого розділу.....	33
---	-----------

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ

КОНЦЕПТУ UKRAINE У ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ....	35
--	-----------

- 2.1. Загальні основи дослідження.....35
- 2.2. Метафорична модела УКРАЇНА проти COVID-19.....37
- 2.3. Метафорична модель УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА.....38
- 2.4. Метафорична модель УКРАЇНА є ЖЕРТВА.....39
- 2.5. Метафорична модель УКРАЇНА є ФІЗИЧНЕ ТІЛО.....41
- 2.6. Метафорична модель УКРАЇНА є КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ..42
- 2.7. Метафорична модель УКРАЇНА є ВЛАСНИК.....43
- 2.8. Метафорична модель УКРАЇНА є ОПОНЕНТ.....47
- 2.9. Метафорична модель УКРАЇНА є ПАРТНЕР.....49
- 2.10. Метафорична модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ПІДТРИМКИ.....50

2.11. Метафорична модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ.....	51
2.12. Метафорична модель УКРАЇНА є ЖИТНИЦЯ.....	51
2.13. Метафорична модель УКРАЇНА є ВАРІАТИВНИЙ ОБ'ЄКТ; СУБ'ЄКТ.....	52
2.14. Метафоричні моделі УКРАЇНА є МІСЦЕ; ВМІСТ.....	54
2.15. Метафорична модель УКРАЇНА є ІСТОТА.....	59
Висновки до другого розділу.....	63

РОЗДІЛ 3. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ

КОНЦЕПТУ RUSSIE У ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	66
3.1. Метафорична модель РОСІЯ проти COVID-19.....	66
3.2. Метафорична модель РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА.....	68
3.3. Метафорична модель РОСІЯ є ЕКСПОРТЕР.....	70
3.4. Метафорична модель РОСІЯ є ЗАГРОЗА.....	70
3.5. Метафорична модель РОСІЯ є ОБ'ЄКТ ЗВИНУВАЧЕНЬ.....	73
3.6. Метафорична модель РОСІЯ є ВІЙСЬКОВИЙ СПОНСОР.....	74
3.7. Метафорична модель ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ.....	75
3.8. Метафорична модель РОСІЯ є ІСТОТА.....	79
3.9. Метафорична модель СТОСУНКИ РОСІЇ та УКРАЇНИ.....	82
Висновки до третього розділу	84

ВИСНОВКИ.....	86
----------------------	-----------

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89
--	-----------

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	93
---	-----------

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що в активне суспільно-політичне життя України та Росії протягом останніх десятиліть є одним з основних об'єктів інтересу іноземних засобів масової інформації. Останні 9 років згадки про Україну можна було зустріти у закордонних ЗМІ здебільшого у контексті таких тем, як світова політика, криза, конфлікти, та зрідка у сюжетах висвітлювання інших суспільних подій. Україна у більшості статей фігурувала поряд з Росією і вважалася нерозривно з нею пов'язана, хоча Росія залишалась важливим «актором» французького медійного дискурсу ще до подій 2014 року. Для передачі українських та російських реалій у французьких ЗМІ журналісти використовують метафори, які допомагають не лише описати подію, а й дати їй оцінку, вплинути на ставлення читачів. Лінгвісти ж, зокрема, досліджують процес створення метафор, їхню роль у відображенні суспільно-політичних процесів та персональних характеристик учасників. Використання метафор у медіа-просторі дає можливість висловлювати приховані значення, впливати на настрої, формувати оцінки подій та людей, а також викликати інтерес до того, про що йдеться в повідомленні. Аналіз виразів, що містять метафори допоможе краще зрозуміти інструменти формування образів України та Росії, та ставлення до них з боку політичних лідерів та суспільства інших держав.

Мета дослідження полягає у розкритті моделей, крізь сутність яких концепти UKRAINE та RUSSIE метафоризуються у французькому сучасному медіа дискурсі. А також проаналізувати метафоричний спектр, що простежується в асоціативному переосмисленні даних концептів.

Завдання дослідження:

1. Детально описати, що розуміється під «концептом», «картиною світу», «метафорою» та «метафоризацією». Охарактеризувати ці поняття;
2. Відібрати змістовий матеріал, що містить основну характеристику концепту UKRAINE у французькому медіа дискурсі;
3. Відібрати змістовий матеріал, що відображає основну характеристику концепту RUSSIE у французькому медійному дискурсі;

4. Проаналізувати особливості метафоризації концепту UKRAINE у французькому медійному дискурсі;
5. Проаналізувати особливості метафоризації концепту RUSSIE у французькому медійному дискурсі;
6. Спроекувати метафоричні моделі вираження концепту UKRAINE у сучасному французькому медіа-дискурсі. Детально проаналізувати та описати кожна з них.
7. Спроекувати метафоричні моделі вираження концепту RUSSIE у сучасному французькому медіа-дискурсі. Детально проаналізувати та описати кожна з них;
8. Порівняти фінальні образи-репрезентації концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому мас-медійному дискурсі.

У медійному просторі відбувається концептуалізація актуальної інформації, знаходять своє відображення значущі елементи сучасної картини світу. З огляду на це, особливої актуальності набуває необхідність поглибленого вивчення мови медійного дискурсу шляхом дослідження його системи виражально-зображальних засобів, зокрема, – метафор. Успішний розвиток України, її повноправне та активне включення в міжнародні процеси великою мірою залежать від того, як країна сприймається назовні, яким є її імідж у політикумі та суспільствах інших держав. Тому для творення позитивного сприйняття і ставлення до України важливо зрозуміти те, як її сприймають закордоном; за допомогою яких інструментів формується зовнішній образ України, що значною мірою впливає на репутацію країни у світі. Аналіз засобів метафоризації концепту UKRAINE у французьких провідних виданнях допоможе краще зрозуміти, який образ має наша держава серед громадян Франції та як цей образ артикулюється. У свою чергу, необхідно розуміти, якою постає Росія, метафорично описана французькими ЗМІ. Оскільки концепт RUSSIE часто фігурував на сторінках французьких щотижневиків до 2020-го року, важливо зрозуміти і прослідкувати, чи змінилась його репрезентація в часи коронавірусу, під час загострення конфлікту з Україною, і, зрештою, після

повномасштабного вторгнення. Аналіз метафоричної репрезентації концепту RUSSIE у французькому медіа дискурсі допоможе охарактеризувати образ Росії, створений французькими ЗМІ. Тож **об'єктом дослідження** було обрано концепти UKRAINE та RUSSIE у французькому медійному дискурсі. **Предмет дослідження:** лексико-семантичні засоби метафоризації концептів UKRAINE та RUSSIE у сучасному французькому медіа-дискурсі; їх метафоричні моделі.

Методом вирішення поставлених завдань слугує аналіз французького мас-медійного дискурсу, представленого у публікаціях провідних щотижневиків *L'Express* та *Le Point* (друковані та онлайн джерела). Вибір статей публіцистичного стилю в ролі матеріалу дослідження був спричинений частотою використання досліджуваних лінгво-культурних концептів UKRAINE та RUSSIE впродовж останніх років. **Методологічною основою дослідження** є дискурсивний підхід до вивчення вербалізованих концептів, який, зокрема, передбачає застосування таких методів як узагальнення та систематизації, контент-аналіз та порівняльний аналіз матеріалів; класифікація отриманих результатів; кількісний аналіз, представлений у встановленій кількості метафоричних моделей концептів UKRAINE та RUSSIE.

Наукова новизна: це дослідження є першим, яке призвело до виокремлення і порівняння метафоричних моделей в межах концептів UKRAINE та RUSSIE у французьких джерелах за 2020 – серпень 2022 років. Використання таких моделей впливають на створення загального образу вищезгаданих країн у французьких ЗМІ, і в цілому у французькому суспільстві. Отримані результати являють собою аналіз, в першу чергу, таких стилістичних фігур, як метафори, що використовуються у французькому медіа-дискурсі поруч з концептами UKRAINE та RUSSIE, а також особливостей метафоризації даних концептів. Дослідження дало змогу також візуалізувати абсолютно різні між собою образи України та Росії, що сформувались в результаті процесів метафоризації їх, як концептів.

Результати дослідження можуть бути **практично** корисними та застосованими для розробки успішних стратегій та програм, які спрямовані на

популяризації позитивного іміджу України у міжнародному співтоваристві. Дослідження також може стати основою для подальших порівняльних аналізів репрезентації концептів UKRAINE та RUSSIE у медіа-дискурсах інших лінгвокультур, або в інших типах дискурсу. До того ж, це дослідження може стати базою для поглибленого аналізу дискурсивних практик французького медіа дискурсу.

Дана робота є продовженням дослідження «Метафоризація концепту UKRAINE у французькому медійному дискусі». Вона пройшла апробацію на конференції «VII Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених». Результати роботи було висвітлено в тезах *«Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи»* [1, с.17].

Робота складається із трьох основних розділів: перший присвячений огляду та розкриттю теоретичної бази дослідження, він містить 4 підрозділи; другий – аналізу лексико-семантичних засобі метафоризації концепту UKRAINE (містить 15 підрозділів в собі); третій - аналізу лексико-семантичних засобі метафоризації концепту RUSSIE (містить 9 підрозділів в собі). Кожен розділ завершується висновками. Після висновків до третього розділу слідують загальні висновки всього дослідження. У кінці подається список використаних теоретичних джерел, а також список джерел ілюстративного матеріалу, в алфавітному порядку.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЦЕСУ МЕТАФОРИЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Концепт як мовленнєво-когнітивна одиниця

Розвиток гуманітарного знання став причиною виникнення дилеми стосовно розробки нового терміна, який би адекватно позначав зміст мовного знака, і зняв би функціональну обмеженість традиційних значення і смислу, а також органічно поєднав би логіко-психологічні та лінгвістичні категорії. У будь-якій науці є концепти, які, з одного боку, не мають чіткого, точного і загальноприйнятого визначення, а з іншого - "приблизно" зрозумілі всім фахівцям у цій галузі. Це пов'язано з тим, що кожен дослідник надає своє розуміння кінцевих елементів, на основі яких розробляється теорія, однак низка термінів, введених окремими фахівцями на певний час стає дуже популярною, і частота вживання створює певну "видимість" зрозумілості та прозорості їхнього значення. Зростаюча затребуваність одиниці спричинила появу низки конкуруючих номінативних одиниць. У російській науці, наприклад, термін «концепт» не є моносемантичним, і конкуренція таких термінів, як «концепт», «лінгвокультурема», «міфологема», «логоепістема» триває з початку 90-х років. Однак в останні роки стає очевидним, що термін «концепт» за частотою вживання значно випереджає інші. Термін «концепт» бере свій початок з визначення термінів у «Класичній теорії понять» Аристотеля. У неформальному вживанні слово «концепт» часто означає просто якусь ідею.

Концепт визначають як абстрактну ідею. Вважається, що концепти є фундаментальними блоками в основі принципів, думок і переконань. [30, с.52]. Вони відіграють важливу роль у всіх аспектах людського пізнання [26, с.60]. Вивченням концептів як таких займаються декілька дисциплін: лінгвістика, психологія та філософія. Саме ці дисципліни дозволяють більш поглиблено вивчати логічну та психологічну структуру концептів, а також те, яким чином вони об'єднуються для формування думок і речень. Вивчення концептів є важливою ланкою у когнітивній науці [31, с. 471]. Професор А. Маслова проаналізувала різні визначення і запропонувала власний варіант: «Концепт - це

семантична одиниця, яка має лінгвокультурні особливості і характеризує носіїв будь-якої обраної етнокультури. Відображаючи народну ментальність, концепт маркує етнічну мовну картину світу і слугує так званою цеглинкою, з якої будується «будинок нашого буття» [36, с. 80]. Концепт будь-якого слова визначається через його семантичне та асоціативне поле. Слова виражають інформацію в цих полях, і розглядаються як окремі елементи когнітивного та прагматичного значення. «Когнітивна наука займається переважно когніціями. Окрім очевидних дій, вона також вивчає їхні ментальні репрезентації, внутрішній світ людини – образи, патерни, знаки, які слугують символами когнітивної мовної моделі, стратегії – все те, що лежить в основі дій людини. Таким чином, когнітивний світ людини можна аналізувати через вчинки. Вся діяльність людини і її думки формуються через мову. Саме мова формує мотиви та переконання, а також прогнозує їхні можливі результати» [35, с. 80].

У сучасній філософії існує щонайменше три варіанти розуміння, що таке концепт:

- Ментальна репрезентація: концепт - сутність, що існує у свідомості людини (*ментальний об'єкт*);
- Концепт - як здатність/властивість, притаманна когнітивним агентам (*ментальний стан*);
- Концепт як фрегеївський сенс, де він є абстрактним об'єктом, на відміну від ментальних об'єктів та ментальних станів. У 1892 році Готлоб Фреге визначив відмінність між концептом та об'єктом у філософії мови. За Фреге, будь-яке речення, що виражає окрему думку, складається з вислову, що позначає *об'єкт* (це може бути власна назва або загальний термін з певним артиклем), разом із предикатом, що позначає **концепт** [26, с. 80-87].

У системі концептів існує ієрархія – концепти бувають «вищими» і «нижчими». Крім того, існує «базовий» та «середній» рівні, на якому люди найлегше класифікують концепт [28, с. 132].

Концепти також можуть бути точними або неточними [33, с. 326]. Коли розум узагальнює, він об'єднує подібні риси численних прикладів. Концепт конкретизується всіма його реальними чи потенційними прикладами, чи то речами реального світу, чи то іншими ідеями.

Серед найбільш важливих за значенням у певній культурі концептів, виділяють: культурні константи, телеономні концепти (смісложиттєві) та культурні доміанти [26, с. 85]. Константи культури є осередком проявів певної етнолінгвокультури; телеономні концепти являють собою найважливіші цінності людей; культурні доміанти дещо перегукуються з константами культури, але ставлять під фокус соціально-групові цінності.

Сучасна лінгвістика вивчає мову у її найрозвиненішому прояві: мова зображує людину та її об'єктивну реальність в ідеальній формі. Взаємозв'язок людини і мови останнім часом перебуває в центрі уваги, бо повноцінне вивчення будь-якої мови неможливе, якщо аналізувати її лише в межах лінгвістичних кордонів. Будь-яка мова має бути досліджена через носіїв (суспільство), тому що використання цієї мови робить людей особливими і підкреслює специфіку самої їх мови. Вивчення природи мовних одиниць є пізнавальною діяльністю. Вони слугують засобом вираження думок. Когнітивна діяльність включає в себе інформативну, денотативну та референційну лінгвістичну діяльність. Таким чином, мова – це не просто назви деяких предметів і понять, це особливий спосіб мислення, відтворення людського досвіду, накопиченого роками, і вона не може функціонувати без внеску суспільства.

Французькі лінгвісти стверджують, що розуміння чи пояснення світу та навколишнього середовища відбувається через сенсорні рецептори. Таким чином, мова відображає образи чуттєвих уявлень, а не об'єктивну дійсність, навколишнє середовище, предмети чи явищ [24, с. 135]. Основним завданням когнітивної лінгвістики є вивчення когнітивних можливостей людини за допомогою певних методів та інструментів. Аналіз різних мов дозволяє лінгвістам знаходити спільні риси, а потім формувати загальні правила. Лінгвістика систематично вивчає мовні явища, проводить аналогію між

аспектами в одній або декількох мовах. Когнітивна лінгвістика досліджує концептуальну систему через мовні явища [29, сс. 173-175].

Поняття «концепт» увійшло в когнітивну лінгвістику крізь когнітивну метафору: його називали «багатовимірним скупченням сенсу», «смысловим фрагментом життя», «геном культури», «певною силою смислу», «одиницею пам'яті», та «квантом знань». У лінгвістиці «концепт» – одночасно і старий, і новий термін. Згодом, «концепт» разом з похідними увійшло в усі романські та германські мови. Зараз цей термін часто використовують в різних галузях лінгвістики і він має важливе значення. Він також увійшов до понятійної системи когнітивної, семантичної та культурної лінгвістики [22]. Однак будь-яка спроба осмислити природу й особливості концепту несе за собою появу дуже різноманітних поглядів. Розбіжності у поглядах призводять до проблеми неоднозначності цього терміну, і часто викликають плутанину. Концепт можуть також сприймати як культурне гноно у свідомості людей; це те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ. До того ж, завдяки концептам люди мають змогу ставати частиною культури і впливати на неї. Концепти також є предметами людських емоцій, вподобань, неприязні, іноді суперечок та чвар. Концептом також називають самостійну одиницю колективної свідомості, яка у вербально-визначеній формі закарбована в національній пам'яті носіїв мови. Як когнітивна значеннева одиниця, концепт є абстрактною ідеєю або ментальною одиницею, сформованою з інших одиниць, які виступають як його характеристики. Зазвичай, концепт асоціюється з відповідною репрезентацією в мові [23, с. 21].

Важливо зазначити, що концепт у лінгвістиці має досить складну структуру: у його змісті виділяють лінгвістичне значення та культурне значення [25]. На думку В. Еванса, концепти є посередниками між словами та екстралінгвістичною реальністю [27, с. 87]. А. Вежбіцька заявляє, що «концепт» - це об'єкт з «ідеального» світу, який має ім'я і відтворює культурні уявлення народу про світ реальний. Концепт описує типові культурні ситуації і є предметом вивчення культурології. Поняття концепту розуміється як духовна

сутність, яка має назву в мові та конструює культурно-національне сприйняття світу [35, с.80].

Дослідники також осмислюють концепт як ментальну одиницю, що має багато вимірів і складається переважно з оцінних елементів. Концепти формуються навколо «сильної» точки свідомості і включають асоціативні вектори, де ядро концепту містить найбільш релевантні асоціації, а периферія – менш значущі. Концепт не має чітких меж і асоціації йдуть на спад по мірі віддалення від ядра. Концепт проявляється у свідомості за допомогою мовних одиниць, таких як лексеми, ідіоми, словосполучення, речення та тексти, які можуть належати до різних рівнів мови. Такі мовні одиниці дозволяють апелювати до одного концепту.

Одним з основних напрямків досліджень у лінгвістиці останнім часом є вивчення концепту у всіх його аспектах, аналізуючи і звертаючи увагу на всі його особливості. Особливу увагу приділяють аналізу структури концепту, який, за словами V. Еванса, включає в себе чуттєвий образ, інформаційний зміст та інтерпретаційне поле. Чуттєвий образ формується за допомогою ознак когнітивного сприйняття, які усвідомлюються носіями мови через органи чуття і використовуються для метафоричної інтерпретації предметів та явищ. Структуру концепту формують когнітивні класифікатори, які об'єднуються з когнітивними ознаками, які різняться за ступенем яскравості у свідомості [27, с. 89]. У складі лінгвокультурного концепту також виділяють 3 компоненти: поняттєвий, образний та ціннісний. Перший компонент включає його фіксацію в мові, опис, позначення, структуру ознак, визначення, зіставні характеристики концепту відносно інших. Образний компонент це зорові, слухові, тактильні, смакові, та ін. характеристики подій, закарбованих у пам'яті людини. Когнітивні метафори сприяють формуванню саме цього складника концепту – вони підтримують концепт у мовній свідомості. Культурний концепт відзначається третім компонентом – ціннісним. Сукупність концептів, що аналізуються в аспекті цінностей, утворюють ціннісну картину світу.

Об'єктом нашого дослідження служать концепти UKRAINE та RUSSIE, що використовуються у французькому медіа-дискурсі.

1.2. Концептуальна та мовна картини світу, їх особливості.

Вивчення проблем взаємозв'язку мови і культури, а також способів концептуалізації дійсності, створення і представлення знань про світ у мовній семантиці є частиною таких напрямів сучасного мовознавства, як когнітивна лінгвістика і лінгвокультурологія. Концептуальну та мовну картини світу досліджували такі науковці, як Г.А. Брутян, Р.І. Павіленіс, Голубовська, Г.В. Рамішвілі, В.Н. Телія, та інші. Представникам різних галузей науки з усього світу цікавило питання взаємодії мови людей, їхнього мислення та культурних особливостей протягом тривалого часу. Хоча потяг до вивчення цих питань з'явився ще у XVII столітті, науковий підхід до цієї теми почав розвиватись лише в XIX столітті. Створення специфічного національно зумовленого світогляду було запропоновано німецькими філологами наприкінці XVIII – на початку XIX століття. Оскільки картина світу є важливим елементом людської дійсності, вона визначає специфічний спосіб сприйняття цієї дійсності. Ці дослідження стали підґрунтям для розвитку галузей науки, таких як когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія, психолінгвістика та інші.

Лінгвістика зосереджена на вивченні зв'язку між концептуальною картинкою світу та мовою, щоб розкрити духовний зміст, який передається мовними засобами. Мова не лише складова частина світогляду, а й мовної картини світу, яку вона формує.

Термін «картина світу» є одним із фундаментальних понять, що виражає відношення між людиною і світом. Існує стільки картин світу, скільки існує способів світосприйняття, адже кожна людина сприймає світ і вибудовує його образ з огляду на свій досвід, свої знання, свою мову. Термін «картина світу» ввів Людвіг Вітгенштейн у своїй праці "Logico Philosophicus Tractatus". Концепція картини світу є ключовою в дослідженнях взаємодії між мовою та культурою і все частіше згадується в працях з гуманітарних наук. Сьогодні цей

термін трактують по-різному в гуманітарних та точних науках. Деякі вчені розглядають картину світу як «сукупність зафіксованих уявлень народу про дійсність на певному етапі його розвитку» [6, с. 400], тоді як інші, такі як філологиня В. Постовалова, визначають її як «глобальний образ світу, що відображає істотні властивості світу в розумінні людини в результаті її пізнавальної діяльності» [3, с. 284]. У найбільш глобальному сенсі, образ, що формується у свідомості людей як наслідок процесів їх взаємодії з усім навколо і називають картиною світу. У цей образ втілено те, яким людина сприймає й відчуває навколишній світ і яким він постає в її свідомості.

Маючи на увазі ідею про концепт як національно забарвлений зміст поняття, важливо усвідомлювати його формування як відображення групи однорідних речей чи явищ, залежно від їхніх суттєвих характеристик. Це дає нам змогу говорити про концептуальну картину світу як сутнісну ознаку реальності, що визначається етнокультурним контекстом. Звичайно, ключову роль у формуванні концептуальної картини відіграє логічне мислення, але не слід забувати про етнокультурні відмінності в сприйнятті світу. Концепти, на відміну від понять, є складовими етнокультурної інформації, тому вони відображають світ відповідно до національного сприйняття речей та явищ, що описуються мовою. Концептуальна картина світу представляє собою етнокультурний зміст системи понять як узагальнене відображення реальності.

Поняття картини світу базується на дослідженні уявлень індивіда або груп індивідів про світ. Результат обробки людиною інформації про навколишнє середовище і можна назвати картиною світу. У більш глобальному значення, вона вважається основою світогляду, світовідчуття і знаходить своє відображення у варіантах людської поведінки (включаючи мову). Це комплекс уявлень про світ, зафіксованих у значенні слів і висловів, що сформований в певну систему поглядів, призначених для наступного осмислення [8, с. 20-25].

На теперішньому етапі досліджень когнітивна лінгвістика представлена у світі кількома напрямками, кожен з яких має свої цілі, свої області дослідження та процедури аналізу: теорія прототипів і категоріальної семантики Е. Роша, теорія

концептуальної метафори та структурування безпредметного світу Г. Лакоффа і М. Джонсона, теорія етнокультурної семантики ключових культурних концептів А. Вержбицької, теорія структурування простору та фонічного утворення Л. Талмі, «рольової» когнітивної граматики Р. Лангакера. Вивчення картини світу стало одним із основних напрямів антропологічної науки у другій половині 20 століття. Когнітивна антропологія і, відповідно, антропологічна парадигма в лінгвістиці зрештою розвинулися з цієї тенденції. У загальнофілософському сенсі картина світу – це сукупність світоглядної основи людських знань, цілісний образ дійсності, що має історично зумовлений характер. Оскільки картина світу як створюється, так і сприймається людьми, то суб'єктом пізнання завжди є людина, яка підсвідомо переносить власні риси на оточуючу її дійсність. Це є проявом принципу антропоморфізму світосприйняття, який закладений у природних мовах і підтверджує міжкультурну єдність людського сприйняття дійсності.

Як зазначає Р.І. Павіленіс, концептуальна картина світу розуміється як глобальна, цілісна система інформації (думок і знань) про універсум, що є в розпорядженні індивіда. Ця система безперервно будується і розвивається. Базуючись здебільшого на науковому знанні, концептуальна картина світу інваріантна і масштабна, і не залежить від того, якою мовою розмовляє людина. Оскільки мислення людей на однакових етапах їх розвитку доволі схоже, концептуальна картина світу різних колективів має чимало спільних рис. Проте вона не є сталою, а знаходиться в постійній динаміці. Її еволюція, розвиток та поповнення новими концептами можливі, по мірі того, як з розвитком людства й технологій з'являються нові концепти. На формування концептуальної картини можуть впливати такі фактори, як традиції, мова, філософські та релігійні погляди народу, тощо [39, с. 312].

Один з ключових етапів у формуванні концептуальної картини світу – це процес концептуалізації. Цей процес передбачає створення концептів, концептуальних структур та концептосфер. Виходячи з власного досвіду та знань про навколишню дійсність, людина формує у власній свідомості певну

класифікацію зовнішніх процесів. Така класифікація допомагає людині зрозуміти та орієнтуватись у світі.

Один з головних термінів у когнітивній лінгвістиці – концептуалізація. Цей процес забезпечується формуванням та осмисленням інформації людиною та її інтерпретацією на основі відомих фактів. Концептуалізація приводить до розвитку нових когнітивних структур у свідомості людини. Дослідження концептуальної картини світу є важливим в контексті сучасного розвитку науки, що вивчає, як мова відображає психічні процеси та індивідуальність людини. Це також важливо для лінгвістики, оскільки картина світу пов'язана з двома процесами, в яких мова відіграє ключову роль. По-перше, мовна картина світу формується у глибинах мови, а по-друге, мова відображає та інтерпретує інші картини людського світу, які потрапляють у мову через особливий словник. Це допомагає утворювати культурні особливості людини в мові.

Картина світу відображається в різних мистецьких проявах, етикеті, предметах та поведінці людей. Лінгвістика зосереджена на вивченні саме мовної картини світу, щоб визначити її ключові поняття та складові, оскільки невіддільний елемент будь-якої національної культури це мова. У різних текстах та національних культурах, мовна складова відіграє вирішальну роль у вираженні світового образу. Шляхом дослідження та аналізу мови певного народу можна відкрити його культурні особливості, спосіб мислення та уявлення про світ, що в свою чергу дозволяє оволодіти мовною картиною світу цієї національної групи. Першим, хто почав говорити про таке поняття був Фрідріх Вільгельм фон Гумбольдт – німецький філолог, політик філософ і громадський діяч. Відповідно до ідей В. фон Гумбольдта, картина світу «проміжне царство між мисленням і реальністю». На думку цього дослідника, мова відображає не тільки вагомі риси позамовного світу, а й ставлення людини до цього світу. Окрім цього, він вважав, що вивчення мови було і повинно бути одним з головних наукових завдань, так як саме воно дозволяє людям дослідити і проаналізувати сутність свого буття: «Ніщо не здатне наблизити до розгадки тайни людини та характеру народу, як їх мови» [32, с. 400]. Відповідно до його

переконання, не лише кожна окрема людина, а й в цілому народ має змогу функціонувати у світі саме завдяки мові. У своїх роботах ідеї В. фон Гумбольдта продовжував розвивати Ф. Боас. Традиції цього науковця мають зв'язок із поняттями лінгвістичної відносності або лінгвістичного релятивізму. Відповідно до останнього, теорією лінгвістичного релятивізму структура мови має безпосередній вплив на сприйняття людиною світу і навколишньої дійсності, а також на погляди та когнітивні процеси людини. Таким чином, картина світу мовця формується не на підставі зовнішньої реальності, а залежить від особливостей класифікації, які накладає кожна мова через обмеження граматики та лексики. Ф. Боас вважав, що особистість людини, її мислення, почуття та поведінка формуються етнічною культурою та соціальним середовищем, які, зі свого боку, залежать від мови, що яку використовує носій. Отже, взаємозв'язок між мовою, свідомістю та суспільством є невід'ємним. Ф. Боас був переконаний у необхідності вивчення соціальної ролі мови та її особливостей у функціонуванні в суспільстві [9, с. 86].

Прийнято вважати мовну картину світу як відображення повсякденних, загальноприйнятих уявлень про світ. Це також один зі способів структурування знань індивіда про об'єктивну реальність. Усі всі знання людини про світ, набуті впродовж її життя та існуючі в її свідомості у вигляді картини світу, визначають ставлення людини до дійсності, впливають на формування аксіологічної системи, оволодіння соціально зумовленими нормами і правилами, та підсвідомий вибір стратегії діяльності. Маючи навички спілкування багатьма мовами, вчений виявив, що в структурі кожної мови відображені особливості менталітету певного народу. Кожна нація бачить і сприймає навколишній світ по-різному, відповідно і в мовах він відображається неоднаково. Ще один наступник Гумбольдта – Л. Вайсгербер – вважав, що картина світу втілена в мовних поняттях, і саме вони беруть участь у формуванні способу мислення носіїв певної мови. Людиною, яка продовжила розвивати теорії та ідеї цих в Україні був мовознавець Олександр Потебня. На думку Л.А. Лисиченко, мовна картина світу це об'єднання мовних одиниць, через які виражаються концепти і поняття,

що існують у концептуальній картині світу [9, с. 39]. Ця дослідниця приділяю особливу увагу тому, як пов'язуються у картині світу певні мовні явища.

На сучасному етапі розвитку мовознавства термін «мовна картина світу» не має єдиного тлумачення, оскільки є взаємозамінним з термінами «когнітивна модель», «когнітивна база», «система», «інтегральне знання», «груповий менталітет», «національний менталітет», «сфера концептів», «семантичний простір мови», тощо. Сучасні науковці розуміють під мовною картиною світу набір уявлень людини про світ, зафіксованих у мовних одиницях на певному етапі розвитку. Даний тип картини світу є вагомим фактором, що бере участь у процесі мислення людини, впливає на її спосіб сприйняття та розуміння навколишнього світу. Різні мовні картини світу мають як спільні риси, так і суттєві відмінності, спричинені певними культурними чи історичними особливостями того чи іншого народу.

За переважною думкою вчених, мовна картина світу може бути менш розгалуженою, ніж концептуальна картина світу, оскільки не всі аспекти світового бачення людини можуть бути виражені за допомогою мови, і не все, що вона знає, може бути відтворене словами. Тим не менш, мовна картина світу прямо пов'язана з мовою, тобто вона формується за допомогою мовних знаків, виражається словесно та доповнює концептуальну картину світу. Крім того, мовна картина світу завжди пов'язана з лексикою людини та відображає її психічні особливості. Дослідження мовної картини світу підкреслюють такі важливі риси: основними її складовими є мовні одиниці; вона закріплена в граматичних, лексичних та словотвірних значеннях, фразеологізмах та синтаксичних конструкціях, будові семантичних полів, антонімічних пар та синонімічних рядів; стала, консервативна, й здатна зберігати не змінюване уявлення людини про світ; вторинна за своєю природою й антропоморфна за спрямованістю; має власні особливості залежно від певної національної культури; не має чітко визначених меж; виникає на основі концептуальної картини світу, але не включає всі її компоненти.

Представники семантико-когнітивного підходу у мовознавстві розглядають мовну картину світу як синонім до поняття «семантичний простір мови». З точки зору цього підходу, мовна картина світу формується за допомогою:

- Номінативних мовних засобів, себто: лексеми, субстантивні номінації, ідіоми, що вказують на певний поділ і класифікацію об'єктів національної дійсності, а також значна відсутність номінативних одиниць;
- функціональних мовних засобів: це відбір лексики та фразеології для комунікації, зі складом найбільш комунікативно релевантних мовних засобів народу на тлі всього корпусу мовних одиниць однієї системи;
- образних мовних засобів: це певна образність, метафори, хід розвитку переносних значень, внутрішня форма мовних одиниць;
- фоносемантики мови [15, с. 12].

Крім етнолінгвістики, спостерігається взаємозв'язок між мовною картиною світу та етнопсихологією, мистецтвом, релігією, вивченням духовної культури етносу, звичаями та традиціями народів. Описуючи мовну картину світу, семантико-когнітивний підхід передбачає:

- опис «поділу» дійсності відображеного в мовних парадигмах (лексико-семантичних, лексико-фразеологічних і структурно-синтаксичних груп і полів);
- опис національно-специфічних значень мовних одиниць (які семантичні відмінності виявляються в подібних значеннях у різних мовах);
- виявлення відсутніх одиниць (лексичних лакун) у мовній системі;
- виявлення ендемічних (присутніх лише в одній з порівнюваних мов) одиниць.

Концептуальна картина світу – система концептів, що описують оточуючу дійсність, і не лише відображає її, але й містить в собі смислові значення, закладені в слова-концепти. Мовна ж картина світу складається з мовних одиниць, які відображають реальний стан речей та внутрішній світ людини. Концептосфера складається з усіх концептів, які відображають дійсність, і

утворюють концептуальну картину світу, а мовний простір включає всі мовні знаки, які містять семантичне значення, і у вигляді яких функціонує мовна картина світу [20, сс. 292-298]. У зв'язку з тим, що мовна картина світу закріплюється і виражається лексичними і граматичними категоріях мови, методом її вивчення є концептуально-семантичний аналіз лексичних і граматичних значень певного семантичного поля певної мови. У результаті порівняльного концептуально-семантичного аналізу ми бачимо, що в різних мовах проявляється універсальний семантичний компонент, визначений спільною для носіїв різних мов картиною світу. Він зумовлений універсальними формами людського сприйняття об'єктивної дійсності, спільністю фізіології та психіки людей, однаковими пізнавальними процесам, незалежно від індивідуальних психологічних особливостей, етнічної чи расової приналежності.

1.3. Медійний дискурс як система моделювання мовленнєвого контексту

Термін «дискурс» широко використовується у сучасній лінгвістиці. Структуру медіадискурсу, його типологію та методи дослідження активно вивчали Р. Фаулер, М. Монтгомері, А. Белл, Д. Буссе, Ф. Германнс, В. Тойберт), Дюссельдорфська школа під керівництвом Г. Штютцеля (М. Юнг, К. Бюке, М. Венгелер) та багато інших. Цей термін використовують у різних значеннях, що призводить до розмитості поняттєвих меж. Наукові спеціалісти пов'язують дискурс з вираженням комунікації в суспільстві та в рамках певних каналів. Крім того, дискурс асоціюється з проявом правил спілкування, способів викладу та втілення прагматичної мети мовців. Багато джерел розглядають дискурс як прояв культурної комунікації. Зважаючи на різні розуміння терміну «дискурс», одне з його визначень полягає у тому, що це тип комунікативної діяльності, що відбувається через конкретний канал спілкування, має різні форми вияву, та регулюється стратегіями та тактиками учасників.

Медіа-дискурс є провідним типом дискурсу, що пронизує всі сфери інституційної та повсякденної комунікації. Він містить медіатексти, а також

екстралінгвістичні, прагматичні, соціокультурні та психологічні чинники, і використовується, аби у реципієнтів сформувався певне світосприйняття. Мовленнєва діяльність у мас-медіа представлена в медіа-дискурсі, що включає в себе різноманітні екстралінгвістичні фактори, пов'язані зі створенням медіа-повідомлень, культурним кодуванням та декодуванням, а також соціально-історичним, політичним та ідеологічним контекстом.

Є два різних підходи до визначення медіа-дискурсу. Перший підхід стверджує, що медіадискурс є унікальним типом вербально-мисленнєвої діяльності, який притаманний тільки інформаційному простору ЗМІ. Цей підхід відрізняє медіадискурс від інших типів дискурсу (таких як політичний, релігійний, науковий тощо) на основі використання мови та комунікативної сфери реалізації. Другий підхід стверджує, що будь-який тип дискурсу, який реалізується в медіапросторі та продукується засобами масової інформації, може бути віднесений до медіа-дискурсу. Серед напрямків визначенні поняття дискурсу, важливо згадати: англо-американський, який акцентує увагу на міжособистісному мовленні, та французький, який ґрунтується на постструктуралістичних дослідженнях М. Фуко та спрямований на вивчення мови політики та міжтекстуальних відносин на суспільному рівні. Варто зазначити, що для класичного аналізу соціальних дискурсів, дослідження М. Фуко є вихідним пунктом, оскільки його концепція стосується інтертекстуальних відносин на соціальному рівні та колективних когнітивних процесів, які мають значення для всього суспільства. Узагальнюючи підходи до визначення терміну «дискурс», К. Фраас і М. Клемм виділяють такі:

- це набори текстів, що пов'язані між собою за змістом (М. Фуко).
- це поєднання тем у текстах (К. Зауер).
- це мережі знаків, слідів і стежок сегментів знання (Д. Буссе).
- дискурси формують референтні значення для окремих текстів, оскільки вони існують не ізольовано, а пов'язані з іншими наявними текстами (І. Варнке).
- це «діалоги» між текстами (З. Віхтер).

- б.дискурси відповідають системам мислення та міркувань, які абстрагуються від масиву текстів (М. Тітсманн).
- це форма взаємодії суспільства, оскільки «носії мови беруть активну участь у тексті та спілкуються як члени соціальних категорій, груп, професій, суспільств чи культур» (Т.А. ван Дейк).
- Дискурси можна розглядати як «віртуальні текстові корпуси, композиція яких визначається змістовими критеріями» (Д. Буссе/ В. Тойберт) [29, сс. 1-8].

У сучасному суспільстві, де інформація відіграє важливу роль, медіа-дискурс є ключовим видом дискурсу, який формує концептуальну картину світу людини та рух соціальної думки через процеси та продукти мовленнєвої діяльності в масовій комунікації з їх складною взаємодією. Засоби масової інформації мають значний вплив на формування суспільної свідомості, так як вони є основним джерелом інформації про світ для більшості людей. ЗМІ відрізняються від інших форм комунікації через їхню публічність – доступність для всіх; взаємодію між комунікантами, яка є опосередкованою, розділеною в просторі та часі; напрямок впливу, який йде від комунікатора до реципієнта; і незмінність ролей. ЗМІ виконують не лише роль передачі інформації, але також є активними учасниками соціально-політичних та економічних процесів. Е. О'Кіфф, вчена з Ірландії, вважає медійний дискурс формою публічної взаємодії, яка є фіксованою. А аудиторія реципієнтів може миттєво реагувати на те, що вона сприймає (бачить, читає, слухає) [38, с. 441].

Сучасний медіа-дискурс є динамічною сферою, яка постійно еволюціонує та зазнає трансформацій. Ця область відображає розвиток суспільства, вказуючи як його позитивні, так і негативні зміни протягом певного періоду часу. Вибір граматичних форм та конструкцій, одиниць мови відображає не лише індивідуальний мовний стиль, вподобання та звички окремих людей, але й мовні навички конкретних соціальних груп та класів, що представляють всі соціальні шари суспільства на даному історичному етапі. Медіадискурс завжди реагує на будь-які інноваційні процеси, що відбуваються в суспільстві. Медіа-тексти

також часто використовуються як «data corroga» у лінгвістичному аналізі [21, с. 230]. Науковець К. Коттер презентує і аргументує ідею про те, що текст новин відображає цінності та ідеології, які мають вплив на суспільство та передають його стан. Найчастіше, лінгвістів аналізують саме текст новин з точки зору дискурсивної структури та його лінгвістичної функції [22, с. 416].

Медіа-дискурс – це взаємодія, яка відбувається через усну чи письмову форму транслявання, в якій дискурс орієнтований на «не-присутнього» читача, слухача чи глядача, хоча з появою нових медіа-технологій це змінюється. Іншими словами, медіа-дискурс - це публічна, вироблена, записана форма взаємодії [38, с. 441]. Мова, що використовується в сучасному медіа-дискурсі, постійно розвивається і зазнає нових трансформацій. Медіа-дискурс реагує на інноваційні процеси в суспільстві, що відбуваються протягом певного періоду, і відображає позитивні та негативні зміни в ньому. Вибір мовних одиниць, граматичних форм та синтаксичних конструкцій відображає мовні уподобання та звички індивідів та суспільства в цілому. Сьогодні медіа-дискурс є невід'ємною частиною соціальних, особистісних та професійних відносин, і його мова використовується для здійснення мовного впливу з метою досягнення певного результату.

Медіа-дискурс є комплексом процесів та результатів мовної діяльності в галузі масової комунікації, що передбачає вплив на маси за допомогою інформаційно-оцінних даних, що транслюються медіа-каналами. Це особливий вид масової комунікації та соціальне явище, що має актуалізуючу позицію автора та реалізується через засоби масової комунікації [17].

О. Ю Шевлякова та ін. стверджують, що масові комунікації використовуються для реалізації медійного дискурсу, який є різновидом інформаційно-орієнтаційного інституційного дискурсу. Цей дискурс характеризується помітно вираженою авторською позицією. Медійний дискурс можна представити як ієрархічно організований континуум текстів, де менші структурно-змістові одиниці сформовуються в більшій частині [18, с.239].

Медійний дискурс за Н. І. Лютянською є одним з видів інформаційно-орієнтованого інституційного дискурсу та представляє собою ієрархічно організований континуум текстів, де менші одиниці об'єднуються в більші структурні частини. Різноманітність видів мас-медійного дискурсу залежить від використання різних комунікативно-інформаційних каналів та мовних стратегій. Медійний дискурс є процесом та результатом діяльності мовної особистості (тобто ансамбль вмінь та характеристик людини, що спричиняють появу та сприйняття мовленнєвих творів. Медіадискурс він завжди має певну мету, залежно від якої набуває конкретного змісту. Можливими цілями медіадискурсу є опис, пояснення, вплив на свідомість реципієнтів, оцінка дійсності, прогнозування ситуації тощо. [10, с. 138]

І.Г. Мірошниченко, українська науковиця, розглядає медіа дискурс як широке комунікаційне поле, що включає можливі мовні практики та комунікативні ситуації, що використовують різні медіа з метою передачі інформації. Вона виділяє декілька особливостей, що характеризують цей дискурс, зокрема: зв'язок і підпорядкування каналу медіа, мультимодальність, реалістичність, використання інтердискурсу, націленість на широку масову аудиторію, дистанціювання мовленнєвого акту, динамічність, спектакулярність та інтенсивну експресивність [12, с. 136].

Види мас-медійного дискурсу відрізняються за використовуваними комунікативно-інформаційними каналами і реалізуються з використанням різноманітних мовних засобів та стратегій. За каналами передачі інформації медіа-дискурс поділяють на: дискурс преси (тобто, друкованих засобів інформації), радіомовлення, теле- і радіо-дискурс, Інтернет-дискурс (притаманний електронним формам мас-медійного спілкування).

Інформація, отримана за допомогою цього виду дискурсу, сприяє формуванню у свідомості громадськості політичної, мовної, суспільної картини світу. Однією з основних цілей медійного дискурсу є повідомлення про явища навколишньої дійсності, її конструювання у текстах для передачі широкому колу осіб.

Наявність мети в медіадискурсі вказує на те, що він перебуває в певній модальності стосовно конкретної області. Це означає, що медіадискурс описує, пояснює, передбачує щось, що сприймається як реальний предмет, на підставі чого можуть бути побудовані раціональні судження. Предметна царина медіадискурсу включає поняття, які утворюють його тематичне і семантичне «ядро». Мета, яку ставить перед собою медіадискурс, також реалізується в його власному комунікативному плані й конкретизується в комунікативних характеристиках. Статус і роль, ситуативні та комунікативні особливості учасників комунікації, умови передавання та приймання недостовірних повідомлень, комунікативні стратегії, способи комунікації – усе це, з одного боку, впливає на інтерпретацію повідомлень, а з другого – входить до семантичної структури. Медійний дискурс має за мету надавати інформацію суспільству та сприяти орієнтації в політичних процесах. Це досягається за допомогою двох способів подачі інформації - послідовного та фрагментарного. При цьому, у друкованих медіа, які передають інформацію послідовно, перевагу віддають оперативності, формату та рейтингу, що призводить до необхідності детального розчленування інформації на телебаченні. Медіа-дискурс, окрім розповсюдження знань та оцінки об'єктів, пояснює різні методи передачі інформації. Це свідчить про те, що головним поняттям медіа-дискурсу не є суспільно-політичні процеси, а саме методи їх опису.

Таким чином, дискурс ЗМІ звернений до суспільства загалом. Це призводить до використання загально-оцінної лексики, переважно соціально значущих і соціально закріплених мовних засобів та суспільно-політичної термінології. Під час вивчення проблеми класифікації текстів ЗМІ звертається увага на те, що сукупність видів масової інформації слід розглядати як цілісний потік соціальної інформації. Саме тому класифікація текстів ЗМІ здійснюється відповідно до переважання однієї з двох основних функцій ЗМІ – інформативної або аналітичної. Так, основою змісту інформаційного медіадискурсу є повідомлення, що фіксує факт як подію; спільною рисою аналітичних медіадискурсів є інтерпретація фактів, їхній аналіз та узагальнення [14, с. 2].

Серед особливостей сучасного мас-медійного дискурсу можна виокремити присутність багатьох кліше, зворотів та мовленнєвих стереотипів. З іншого боку, у публіцистиці існує чимало прийомів та форм, що не закріплені у мові та конструюються в умовах певної мовленнєвої ситуації, які використовуються з певною комунікативною метою. Важливою рисою сучасного медіа-дискурсу є підбір альтернативного плану вираження, який сфокусований на інформаційно-емоційному впливі на адресата та досягненні позитивного комунікативного результату [2, с.10].

Медіадискурс – це система символів, структурована ЗМІ, що має на меті представлення, моделювання і коригування соціального контексту. Шляхом фокусування на ключовому концепті, дискурс створює загальний контекст мовлення, який містить інформацію про суб'єкта мисленнєвих та мовленнєвих процесів, а також про обставини та тимчасові координати. Два головні структурні елементи дискурсу - це події з їх учасниками, перформативна інформація та фонові інформація, обставини, що супроводжують події, оцінка подій, яка зв'язує дискурс з подією.

Науковиця М.Р. Желтухіна виділяє такі риси медійного дискурсу:

- автор погоджується з думками своєї групи
- цей дискурс орієнтований на масового читача
- створення конфлікту з подальшим його обговоренням
- вплив на кілька груп індивідів одночасно [5, с. 27].

Вивчення мас-медійного дискурсу дозволяє визначити риси мислення як окремих індивідів-споживачів медіаматеріалу, так і їх груп. Він є своєрідним дзеркалом суспільства. До того ж, вивчення даного типу дискурсу дає можливість дослідити методи впливу на споживачів. Враховуючи різні соціальні процеси, мас-медійний дискурс вносить свій вклад у процеси розвитку суспільства, сприяє як позитивним так і негативним змінам. Обираючи ту чи іншу мовну одиницю, граматичну форму чи структуру, адресанти демонструють не лише свої індивідуальні мовні уподобання, але й інформацію, що свідчить про мовну культуру окремих класів і соціальних груп [15, с. 221].

Функції медійного дискурсу, включаючи когнітивну, ціннісну, конструктивну, комунікативну, інформаційну, регулятивну, переконуючу, культурну та гедоністичну, відображають складність цього виду дискурсу. Різноманітні медіа є каналом поширення знань, засобом формування цінностей та проектування майбутнього суспільства. Сучасні медіа-платформи надають не тільки інформацію про події та процеси в суспільстві та довкіллі, але й створюють можливості для активної комунікації між медіа-засобом та адресатами, і мають властивість регулювати суспільні процеси [12, с. 275]. Зрештою, важливо зазначити, що згідно з дослідниками особливостей медійного дискурсу, а також після проведення аналізу фактичного матеріалу, медіа дискурс характеризується наявністю великої кількості абстрактної лексики, концептуальних метафор, експресивної, стилістично і прагматично маркованої лексики, неологізмів.

1.4. Метафора та метафоризація: їх характеристика та вплив на формування картини світу

Значну увагу, яку приділяють вивченню процесів метафоризації у сучасних лінгвістичних дослідженнях зумовлена тим, що цей процес відкриває можливість досліджувати концептуальні системи культурного суспільства. Звертаючись до метафор, носій певної мови та культури має змогу отримати розуміння складних, або ще не достатньо проаналізованих ним сфер. Це відбувається через наявний у свідомості досвід та запас знань про навколишню дійсність. Вивчаючи метафору, як засіб світосприйняття допомагає визначити особливості мислення як окремого індивіда, так і цілого суспільства. Як наслідок, такий підхід дозволяє встановити характеристики мовної картини світу певного суспільства, виявити особливості його національної свідомості та концептів, що використовуються в ньому.

Дослідження метафоризації концептів на прикладах різних мов відомі ще з давніх часів. Протягом тривалого періоду вчені сприймали метафору та метонімію як винятки з літературної мови, що зустрічалися переважно в поезії.

Такі вирази розглядалися як порушення мовних норм та сприймалися окремо від загальноприйнятого стандарту. За останні десятиліття вивчення метафори переважало у наукових галузях, що акцентують увагу на людських думках, пізнанні, свідомості та концептуальних системах. Нове розуміння метафори як феномену, що супроводжує нас у будь-яких життєвих повсякденних ситуаціях і знаходить своє вираження не тільки в мові, але й у мисленні та поведінці, дозволяє нам розглядати метафору як щось, що природно присутнє в нашій концептуальній системі. Метафори як лінгвістичні засоби можливі завдяки тому, що існують у концептуальній системі людини. Дж. Лакофф і М. Джонсон є науковцями, які дійшли такого висновку. Своєю працею «Метафори, якими ми живемо», Джордж Лакофф та Марк Джонсон стверджують, що метафора – це інструмент, який дозволяє людям використовувати свої знання про свій фізичний та соціальний досвід, для розуміння більш абстрактних речей, таких як робота, час, процеси у свідомості та почуття. Концепти, які керують нашим мисленням, стосуються не лише розумової діяльності. Вони також керують нашим повсякденними діями, до найпростіших деталей. Наші концепти структурують те, що ми сприймаємо, як ми пересуваємося у світі і навіть наше ставлення до інших людей. Таким чином, концептуальна система відіграє центральну роль у визначенні повсякденних реалій. Отже, якщо стверджувати, що наша концептуальна система значною мірою метафорична, то те, як ми думаємо, що ми відчуваємо і що ми робимо щодня, значною мірою також є метафоричним [34, с. 3]. Концептуальна система людини метафорично структурована і визначена. Тож, метафора – це не лише про мову, тобто стосується не тільки слів. Процеси людського мислення - значною мірою метафоричні. Метафори як лінгвістичні вираження можливі саме тому, що в концептуальній системі людини також існують метафори. А найважливіші цінності в культурі певного народу будуть узгоджуватися з метафоричною структурою найфундаментальніших понять у культурі [34, с. 6]. Такий підхід дуже відрізняється від класичної моделі метафори, яка стверджує, що метафори є артефактами використання мови і не мають нічого спільного зі значенням або розумінням. Метафора дозволяє

зрозуміти один вид досвіду в термінах іншого, створюючи когерентність завдяки накладанню гештальтів, які структуровані природними вимірами досвіду. Лакофф і Джонсон заперечують ідею апріорної об'єктивної подібності. Вони стверджують, що метафори не просто вказують на схожість, яка є об'єктивно правдивою; вони *створюють* цю схожість. Вони також вважають, що метафора може мати функцію моделювання, тобто може виступати як засіб пізнання та давати додаткову інформацію про названий об'єкт або поняття [34, с. 10]. Нові метафори здатні створювати нові розуміння, а, отже, і нові реальності. Це має бути очевидним у випадку поетичної метафори, де мова є засобом, за допомогою якого створюються нові концептуальні метафори. Метафора має стосунок до концептуальної структури. Концептуальна структура включає всі природні виміри нашого досвіду, в тому числі аспекти нашого чуттєвого досвіду: колір, форму, текстуру, звук, тощо. Ці виміри структурують не лише буденний досвід, але й естетичний. Кожен мистецький медіум виокремлює певні виміри нашого досвіду і виключає інші. Політичні та економічні ідеології формулюються в метафоричних термінах. Як і всі інші метафори, політичні та економічні метафори можуть приховувати певні аспекти реальності. Але у сфері політики та економіки метафори мають більше значення, тому що вони обмежують наше життя [34, с.7].

Загальновідомо, що процес метафоризації є дуже своєрідним явищем, яке можна зустріти не лише в художніх текстах, а й у політичному та медійному дискурсах. Багато хто використовує метафоризацію, щоб підкреслити певні поняття у своїх віршах, романах, промовах, статтях, тощо, оповіданнях. Медійний дискурс характеризується наявністю великої кількості різноманітних метафор, які автори використовують задля досягнення певних цілей. Застосування різних моделей метафоричної репрезентації дійсності в медіа-текстах активізується завдяки комбінації різних функцій, таких як передача інформації, естетична властивість, оцінка, стилістична та експресивна. Найчастіше, метафори використовуються у медіа-дискурсі, аби стаття або інший тип матеріалу мав сильніший вплив на адресата (*автор міг звернутись до*

почуттів читача, його совісті, викликати співчуття, тощо). Глобальніше кажучи, йдеться про передачу відповідної інформації адресату, який сприймає її на підсвідомому рівні, з метою формування у нього бажаних контексту, думок, поглядів, які відповідають потребам конкретних соціальних або політичних груп. Це виконується таким чином, щоб стимулювати у реципієнта формування думки, що максимально відповідає потрібній цим соц. або політичним групам [42].

Якщо ми можемо «перетворити» наш досвід на предмети чи явища, то ми можемо класифікувати та згрупувати їх у категорії, що дозволяє ідентифікувати їх кількість. Для авторів праці «**Метафори, якими ми живемо, ІДЕЯ – це ОБЄКТ, її МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ – це КОНТЕЙНЕР, а процес СПІЛКУВАННЯ – це ПЕРЕСИЛКА**». Такі метафори називаються структурними, оскільки, як зазначалося вище, в них одні об'єкти є метафорично структуровані іншими [34, с.10].

Серед інших типів метафор, виокремлених науковцями, є ті, що не структурують одне поняття в термінах іншого, а натомість організують цілу систему понять відносно одне одного – **орієнтаційні** (більшість з них пов'язані з просторовою орієнтацією: вгору – вниз, всередину – назовні, спереду – ззаду, центральний – периферійний, тощо). Такі метафори виникають з того, що ми маємо тіло, і воно функціонує так, як має функціонувати у фізичному середовищі. Орієнтаційні метафори надають концепту просторову орієнтацію (наприклад, **ЩАСЛИВИЙ – це ВГОРУ**). Такі метафоричні орієнтації не є довільними. Вони базуються на нашому фізичному та культурному досвіді. Однак, вони можуть варіюватися від культури до культури [34, сс.17-18]. Подібно до того, як базовий досвід просторової орієнтації людини породжує орієнтаційні метафори, так і наш досвід з фізичними об'єктами (особливо з власним тілом) створює основу для надзвичайно широкого розмаїття **онтологічних** метафор, тобто способів бачення подій, дій, емоцій, ідей тощо як сутностей та субстанцій. Наш досвід фізичних об'єктів і сутностей забезпечує подальшу основу для розуміння – таку, що виходить за межі орієнтації.

Розуміння досвіду в термінах об'єктів і субстанцій дозволяє виокремити частини досвіду і розглядати їх як дискретні об'єкти або субстанції однорідного типу. Як тільки ми можемо ідентифікувати наш досвід як об'єкти або субстанції, ми можемо посилатися на них, класифікувати їх, групувати і кількісно оцінювати їх – і, таким чином, міркувати про них [34, с. 25].

Метафори як когнітивні явище належать до концептуальної картини світу, і є способом пізнання, бачення та розуміння недосяжних або недостатньо вивчених явищ дійсності. Таким чином метафоричні вирази відображають і розкривають метафоричне сприйняття дійсності. З цієї причини вивчення закономірностей і системності метафоричного перенесення в рамках різних аспектів буття та людської діяльності дозволяє зазирнути в структуру інтелекту. Концептуальні метафори, що являють собою загальну здатність людини структурувати нові галузі знання, спираючись на власний досвід взаємодії зі світом, є саме тими «феноменами», що забезпечують це розуміння. Метафора існує в мові як семантичний феномен і водночас розглядається як інструмент пізнання, розуміння, категоризації, репрезентації та інтерпретації дійсності. Метафора як семантичне та когнітивне явище дає змогу структурувати та порівнювати сегменти національних концептуальних світоглядів, представлених метафорично переосмисленою лексикою.

Основними рисами концептуальних метафор є категоризація, як спосіб поділу світу, що регулює спостережувану реальність, і систематизація, що дає змогу виокремити ряд базових концептуальних метафор, за допомогою яких функціонує звичайна концептуальна система когнітивної свідомості людини. Метафоричне переосмислення лексики – це "когнітивний процес, у якому за допомогою ментальних процесів на основі відомих знань ми бачимо категоризацію нових, а також нових одиниць у мовленні, мові, і ментальному лексиконі. Зіставне дослідження концептуальної метафори з позицій когнітивної лінгвістики, залишає відкритою можливість аналізу семантики метафорично переосмислених лексем досліджуваного семантичного поля, оскільки саме мовний матеріал, або семантичний простір сфери концептів, відкриває доступ до

концептуальних метафор, що структурують людське сприйняття, мислення і діяльність, формуючи сферу концептів носія мови.

Детальніше розглянемо розуміння процесу метафоризації та його термінології в сучасній когнітивістиці. Згідно з найбільш загальним підходом, метафора означає бачення одного об'єкта через призму іншого. Це бачення не обмежується окремими об'єктами, а представляє складні мисленнєві простори, пов'язані із сферами чуттєвого та соціального досвіду. У процесі метафоризації складніші та неосяжні об'єкти співвідносяться з простішими та спостережуваними об'єктами. У розуміння вже згаданих Лакоффа і Джонсона, процес метафоризації передбачає структурному накладанні (mapping) сфери-джерела на сферу-мету, що допомагає дослідити існуючі спільні схематичні структури у цих сферах або «перенести» нову структуру із сфери-джерела у сферу-мету.

М. Блек, який вивчав теорію метафори на лінгвістичному рівні, виділяє три головних підходи до метафори, залежно від того, як розуміються процеси, які відбуваються в свідомості мовця під час метафоризації. Згідно з поглядами цього дослідника, під час метафоризації в свідомості людини активується система загальноприйнятих асоціацій (*the system of associated commplaces*), яка містить стандартні уявлення про предмети, спільні для всіх членів мовної спільноти. Ця система може містити і помилкові уявлення, проте для метафори є важливим не їх правдивість, а можливість швидкої активації в свідомості. М. Блек вважає, що процес метафоризації можна зобразити як «проекування» основного суб'єкта на другорядний. Тобто, у людській свідомості, миттєво поєднуються знання про другорядний суб'єкт з певними уявленнями про головний суб'єкт. Це дозволяє актуалізувати певні ознаки головного суб'єкта або навіть формувати нову систему знань про нього [37, с. 273].

Тож для повного розуміння процесу метафоризації, опираючись на висновки М Блека, важливо зазначити, що:

- метафоричне твердження складається з головного та допоміжного суб'єктів, які необхідно розглядати як цілісні системи;
- метафоризація може спричинити зміну значення слів, що входять до тієї ж групи або системи, що й метафоричний вислів;
- метафорична конструкція полягає у перенесенні основних ідей та суджень, які зазвичай стосуються другорядного суб'єкта на головний, виділяючи і організовуючи особливості останнього, і прибираючи «непотрібне»;
- метафори та метафоризація тісно пов'язані не лише з мовою, а й когнітивними процесами;
- Метафору можна розглядати як семантичне явище, існування якого зумовлене семантичною структурою слова, а семантичною структурою слова, і як когнітивне явище, що бере участь у процесі пізнання, категоризації та систематизації дійсності;
- асоціації з певними об'єктами, явищами, і т.д. мають є важливими складниками під час метафоризації.

Метафоричне представлення всесвітніх подій, новин, та сучасних реалій в цілому є визначною рисою французького мас-медійного дискурсу. Організуючись навколо певного концепту, його метафоричні моделі образно передають певні асоціації чи уявлення про цей концепт, присутні у одночасно носія французької мови та представника французької культури. Такі метафоричні моделі акцентують на певних властивостях окресленого концепту, та впливають на його сприйняття іншими індивідами. Споживачі цієї інформації можуть мати іншу культуру, розмовляти іншою мовою, та сприймати концепт відмінно від автора, що використав метафоризацію. Однак, вона матиме безперечний вплив на свідомість адресата.

У проведеному нами дослідженні проаналізовано метафоричні моделі, що були утворені у французьких ЗМІ навколо таких концептів, як UKRAINE та RUSSIE, а також, яка інформація була в них вкладена, та, як окреслені моделі можуть впливати не лише на думку представників окремого суспільства, а й на загальносвітовий образ та імідж двох держав. Вживані метафори також

відображають позицію та ставлення французьких ЗМІ до подій політичного, соціального, економічного та ін. характеру у Росії та України, а також до війни цих двох країн. Оскільки, метафора здатна генерувати певні емотивно-оцінні смисли при її сприйнятті, її використання впливає на процес концептуалізації дійсності у тих, кому адресоване те чи інше повідомлення. Таким чином, когнітивна метафора вважається одним із ефективних способів пізнання та вираження концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому медіа-дискурсі.

Висновки до першого розділу

У першому розділі дослідження було окреслено теоретичні підходи до трактування концепту, а також мовної та концептуальної картин світу, дано характеристику цим поняттям, описано їх особливості та відмінні риси. Було визначено, що концепт є основою мовленнєвої діяльності. Він не лише відображає певний об'єкт чи суб'єкт у людській свідомості, а й несе важливу про нього інформацію. Мовна та концептуальна картини світу тісно пов'язані між собою. Перша містить уявлення людини про світ, у якому вона живе. Концептуальна картина світу, у свою чергу, складається зі знань та уявлень, які формуються під час спілкування. Результати аналізу свідчать про те, що концепти є ключовими елементами формування картини світу людини. Вони впливають на її сприйняття та розуміння навколишнього світу.

Окрім цього, було проведено аналіз медіа-дискурсу як важливого елемента масової комунікації. Було доведено, що медіа-дискурс є публічною формою взаємодії, що охоплює всі мовні практики та комунікативні ситуації. Різноманітні мас-медіа є засобом поширення та отримання знань, інструментом формування цінностей у суспільстві та проектування його майбутнього. Було визначено, що сучасні медіа-платформи відкривають широкі можливості для активної комунікації між медіа-засобом та адресатами, і мають властивість регулювати суспільні процеси. Окрім цього, медіа-дискурс часто є осередком виникнення нових метафор і метафоричних моделей поряд з різними концептами, що становить об'єкт інтересу для дослідників. У процесі

дослідження було виявлено, що медіа-дискурс є важливим інструментом впливу на світогляд суспільства. Медіа-засоби здатні впливати на сприйняття людей того, що відбувається в світі та формувати їх уявлення про реальність. Таким чином, розуміння медіа-дискурсу та його механізмів є важливим для критичної оцінки інформації, яку люди отримують з медіа.

Крім того, у роботі було розглянуто поняття метафори та метафоризації, які також відіграють важливу роль у формуванні картини світу. Метафори допомагають переносити значення з одного слова на інше, а також виражати абстрактні концепти через конкретні образи. Метафоризація ж є процесом створення нових метафор, які розширюють наше розуміння світу та допомагають у формуванні концептів.

Теоретичні засади даного дослідження дозволяють використовувати отриману інформацію у ході аналізу та вивчення лінгвістичного матеріалу з метою визначення особливостей метафоризації концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому медійному дискурсі.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ UKRAINE ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.

2.1 Загальні основи дослідження

Практична частина даного дослідження присвячена аналізу асоціативних механізмів соціально значущих концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому суспільстві. Одним із основних завдань було окреслення та визначення ментальних образів, які виникають у свідомості носіїв французької мови та культури внаслідок сприйняття та осмислення ними інформації про Україну та Росію. Важливо було також побачити, наскільки стереотипними є відображення французькими ЗМІ цих двох країн, і чи змінилась їхня метафорична репрезентація після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Для того, щоб отримати повну картину засобів метафоризації концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому медіа-дискурсі та виявити їх метафоричні моделі, була сформована база даних – друковані та електронні статті з провідних французьких щотижневих *L'Express* та *Le Point*.

L'Express – французький щотижневий журнал з політичним та загальним спрямуванням, який було засновано у 1953 році Жан-Жаком Серван-Шрайбером та Франсуазою Жиру. Журнал вважається одним з видань національного масштабу Франції та Європи і покриває широкий спектр тем, включаючи політику, економіку, культуру, науку та технології, спорт та інші. *L'Express* також має свій веб-сайт. У 1956 році одним з найвідоміших його редакторів був видатний письменник Альбер Камю. На момент створення, *L'Express* вважався рушієм тодішнього президента Ради, П'єра Мендеса Франса. Жан-Жак Серван-Шрайбер, спочатку робив журнал з поглядами, близькими лівоцентристам. Колишній редакційний директор Крістоф Барб'є у лютому 2017 року заявив, що *L'Express* «не є ні правим, ні лівим, він вище цього протистояння...». Журнал виходить щотижня і має різні рубрики. Він відомий своєю **незалежністю та об'єктивністю**, а також інтерв'ю з видатними світовими діячами. У січні 2020 *L'Express* отримав новий план розвитку: стати французьким *The Economist*. Ідея

полягає в тому, щоб більше займатися міжнародними питаннями, переорієнтовуючись на політику, економіку, цифрові технології, науку та ідеї. У 2020 році журнал відзначив своє 67-річчям з дня заснування.

Le Point – французький щотижневий журнал з політичним та загальним спрямуванням, який було засновано у 1972 році групою журналістів, які за рік до того покинули редакцію *L'Express*. У той час *Le Point* робив ставку на відновлення жанру «ньюз-журналу», на кшталт *Newsweek* або *Time*. За три роки йому вдалося досягти фінансової рівноваги, а потім і стати значною мірою прибутковим. У цій моделі журналу перебуває й досі. Класифікований як правоцентристський, щотижневик відкриває свої сторінки для різних політичних поглядів. Це один з п'яти щотижневих новинних журналів національного масштабу у Франції. З 1997 року газета повністю належить мільярдерові Франсуа Піно через його холдингову компанію *Artémis*. *Le Point* виходить щотижня та, як і *L'Express*, має різні рубрики («Політика», «Економіка», «Культура», «Світ», «Технології», та інші). Журнал також має власний веб-сайт. *Le Point* відомий своєю інтерактивністю та інноваційністю, а також використанням сучасних технологій для забезпечення інформацією своїх читачів та підписників.

Для аналізу особливостей метафоризації концептів UKRAINE та RUSSIE було обрано матеріали зі статей за період 2020-31.08.2022 роки. Вибір хронологічного періоду зумовлений тим, що, по-перше, ряд досліджень особливостей вербалізації та метафоризації обраних нами концептів у період до 2020 року, як в межах франкомовного, так і англomовного медіа-дискурсів, були зроблені. По-друге, період, визначений для цього дослідження, характеризується низкою важливих подій світового масштабу: пандемія коронавірусу, загострення міжнаціональних конфліктів, посилення напруги навколо кордонів України, і, зрештою, початок повномасштабної війни Росії проти України. Важливість дослідження полягає у тому, щоб не лише визначити особливості метафоричних моделей концептів UKRAINE та RUSSIE у французькому медіа-дискурсі в період великих змін до 2022, але й звернути увагу на те, як змінилась їх репрезентація у ЗМІ після 24.02.2022.

Параметрами метафоризації сортуються всі образи України та Росії, які ілюструються прикладами зі статей. Активатори образів у контекстах використовують семантично валентні колокації лексем UKRAINE (ім'я концепту УКРАЇНА), RUSSIE (ім'я концепту РОСІЯ) та інших слів. Ці колокації ідентифікують ментальні асоціації, які дозволяють метафорично переосмислити Україну та Росію через призму цих асоціацій.

2.2 Метафорична модела УКРАЇНА проти COVID-19.

У результаті дослідження статей 2020-2021 років, першою виокремленою метафоричною моделю стала модель УКРАЇНА проти COVID-19. Вона знаходить своє відображення у фразах із метафорами, використаними у контексті боротьби або співіснування України з коронавірусом, ситуація з вакцинацією в Україні, тощо. Наприклад, у фразі *«Si beaucoup de pays patinent dans leur stratégie vaccinale, l'Ukraine vit une autre forme de cauchemar.»* [183] ми бачимо персоніфікацію концепту УКРАЇНА – вона зображена, як ІСТОТА, що переживає черговий вид жахіття. Ця метафора дає можливість зрозуміти, що боротьба України з COVID-19 – нелегка, оскільки в Україні немає власної вакцин, а саме вона є шляхом до вирішення проблеми з великою захворюваністю людей цим вірусом. До цього додається війна на Сході: *«L'Ukraine est face à une question difficile: pourra-t-elle se passer du vaccin de la Russie avec laquelle elle est en guerre ? Pour l'heure, elle fait barrage.»* [183] У даному вислові, ми розуміємо, що перед УКРАЇНОЮ-ІСТОТОЮ стоїть складне питання: чи можна обійтись без використання російської вакцини й надалі, чи ж ситуація погіршиться настільки, що все таки варто буде звернутись до країни – агресора по допомогу? Це ж саме ілюструє цитата *«L'ancienne republique sovietique affronte un dilemme: faut-il recourir au vaccin SpoutnikV de «l'ennemi russe?»* [183]. У вислові *«Entre géopolitique et pauvreté, l'Ukraine privée de vaccin anti-Covid.»* [93] Україна позбавлена вакцини проти COVID-19. Тут акцент на тому, що крім труднощів з геополітичною ситуацією (війна на Сході України), та бідності, в Україні ще й проблеми з вакциною. Коронавірус не дає себе побороти. Оскільки цей матеріал

датується 2020 роком, багато статей у французьких щотижневиках були присвячені коронавірусу та боротьбі країн світу з ними. Проте, Україна у цих статтях згадується доволі рідко, майже завжди поруч з іншим досліджуваним нами концептом RUSSIE, і у негативному контексті, про що свідчать вищенаведені приклади. Як ще один доказ цьому слугує фраза «*L'Ukraine, pays parmi les plus pauvres d'Europe et au système de santé décrépité, a enregistré près de 1,2 million de cas de Covid-19 et plus de 21.000 morts pour 40 millions d'habitants*». [93]. Тут, до вже згаданого опису України як «однієї з найбідніших країн Європи» додається те, що в нас «застаріла система охорони здоров'я». У фразі «*Mais rien de comparable à la flambée épidémique qui touche l'Ukraine, qui a enregistré un triste record de contaminations pour le deuxième jour consécutif avec 23 785 nouvelles infections recensées en 24 heures*» [84]. знову вказано на те, що ніщо не зрівняється зі спалахом епідемії в Україні. Як висновок, у статтях французьких щотижневиків неодноразово повторюється складність боротьби України з вірусом та у протистоянні йому. Метафорами в обох вищезгаданих висловах є граматична конструкція «*L'Ukraine a enregistré*». Оскільки цю дію може виконувати людина, тут концепт UKRAINE знову постає як ІСТОТА.

Після подій 24.02.2022 коронавірус значно відходить на другий план, й метафоричні вислови, що містять концепт UKRAINE відповідно змінюються. Надалі Україна завжди згадується у контексті війни з Росією.

2.3 Метафорична модель УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА.

Окремої уваги заслуговує часто згадувана у французькому медійному дискурсі метафорична модель УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА. До неї ми відносимо такі вислови: «*L'ancienne république soviétique, enlisée depuis six ans dans une guerre avec son voisin russe pour reprendre le contrôle de la région orientale du Donbass (13 000 morts), affronte un dilemme: faut-il recourir au vaccin Spoutnik V de «l'ennemi russe»?»* [183], «*Un soulèvement qui fait basculer la plus peuplée des anciennes républiques soviétiques*

dans le camp occidental» [148], «La première est que l'Ukraine est une ancienne colonie russe et préoccupe donc la Russie...» [105], «...envers l'Ukraine...et d'autres anciens satellites de l'Union soviétique» [162]. Вживання цієї метафори показує, що минуле України як частини великого Радянського Союзу досі не забуте, і воно її переслідує. Заміна концепту UKRAINE на словосполучення «*ancienne république soviétique*» свідчить про довготривале і досі не припинене асоціювання України із Союзом та Росією.

Метафорична модель УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА може мати негативний вплив на формування образу України закордоном. У реченнях з такими метафорами, Україна перестає сприйматись самобутньою, самостійною, окремою, і ні від кого не залежною державою. Подібні повідомлення можуть впливати на сприйняття французькою аудиторією України, як тісно пов'язаної з Росією чи Радянським Союзом, або як одну з його частин. Окрім того, така назва України нівелює усі її досягнення, як вже 32 роки незалежної, прогресивної, розвиненої окремої держави. Позитивним зрушенням є те, що така назва України більше не зустрічається на сторінках французьких журналів після подій лютого 2022.

2.4 Метафорична модель УКРАЇНА є ЖЕРТВА.

У французькому медійному дискурсі через персоніфікацію Україна часто перетворюється в ЖЕРТВУ. Здебільшого, концепт UKRAINE метафоризується, як ЖЕРТВА російської агресії: «...*face à l'agression dont l'Ukraine est victime.*» [132], «*En assistant l'Ukraine, victime d'une agression russe, le président turc se pose en protecteur d'une Europe incapable de se défendre elle-même*» [141]. Метафори, використані тут передають ідею того, що Україна страждає від російської агресії. Ця метафора також підкреслює нерівність сил між Україною та її агресором і звертає увагу на те, що Україна є не нападником у цій ситуації, а потерпілим. Можна прослідкувати чітке розмежування між Україною, яка потребує допомоги і підтримки, і Росією, яка робить все можливе для знищення свого противника. Метафора ЖЕРТВА може також викликати співчуття і підтримку з боку інших

країн та міжнародних організацій. У той же час, таке зображення України може спричиняти й негативні асоціації: може створювати уявлення про те, що Україна знаходиться у безвихідній, безнадійній ситуації, і ніщо вже не може допомогти.

В ході дослідження нами також було виокремлено речення, в яких концепт УКРАЇНА стояв поруч з лексемою «*sacrifier*» - жертувати. У цьому випадку, наша країна стає тим, що приносять в жертву: «*Nombreux sont les stratèges en chambre qui prétendent que l'Occident devrait, sur le modèle de 1972, mais à l'inverse de celui-ci, sacrifier l'Ukraine et s'allier avec Moscou pour faire pièce à Pékin.*» [112], «*Pour contraindre l'Occident à sacrifier l'Ukraine, le président russe compte sur les disettes que son blocus d'Odessa va provoquer*» [139]. Перша цитата взята з випуску французького *Le Point* за 03.02.2022, тоді як друга – з випуску за червень, 2022 (4 місяці після початку війни). В обох прикладах йдеться про пожертвування Заходом Україною, ніби це його власність, і він може вирішувати, що з нею робити. Автори могли використати таку метафору з метою донесення того, що альянс західних країн – сильний, і без його підтримки Україна не зможе протистояти ворогу. Йдеться про те, що ці країни можуть «пожертвувати» Україною, тобто перестати їй допомагати у війні з Росією, припинити брати в цьому участь. Вказується також, що оскільки це є одним з головних бажань Путіна, він всіляко намагається досягнути цієї мети, створює ситуацію дефіциту ресурсів, шантажує, тощо. Схожими за сенсом є цитати «*...l'affaiblissement d'une Ukraine lâchée en rase campagne par ses alliés et contrainte, aux dernières nouvelles, à une quasi reconnaissance de fait de ses républiques sécessionnistes.*» [62], та «*...parce qu'il semble peu probable que les États-Unis et l'Europe acceptent de lâcher l'Ukraine comme ils ont lâché la Syrie, l'Irak et, bien sûr, l'Afghanistan;...*» [64]. У першому прикладі (2020 рік) йдеться про те, що Україна була покинута своїми союзниками, що стосується конфлікту на Сході, і змушена сама боротись з противником. А у другому (кінець 2021) йдеться вже про гіпотетичну малоймовірність України бути кинutoю, залишеною Європою та США (тобто стати жертвою їх зради), як це було з Сирією, Іраком, і т.д.

Окрім прямих вказівок на УКРАЇНУ-ЖЕРТВУ за допомогою вживання лексеми «*victime*», у французькому медійному дискурсі використовуються інші конструкції, які несуть такий сенс. Наприклад, у вислові «*Elle cherche à épuiser économiquement l'Ukraine, tout en mettant la main sur une partie de ses récoltes...*» [134]. Україна знову стає жертвою Росії («*elle*») в економічному плані, а також жертвою пограбування врожаю. У фразі «*On se dit que l'Ukraine assaillie, meurtrie, saccagée,...*» [59] використані сильно емоційно забарвлені епітети для передачі жахливого стану УКРАЇНИ-ЖЕРТВИ, без прямої вказівки на її кривдника. Вона – побита, понівечена, розграбована. Ці епітети мможуть мати сильний вплив на свідомість адресата, викликати жалість, бажання допомогти.

Цікавою для аналізу є також фраза «*L'Ukraine souffre d'un niveau élevé de corruption, mais je suis convaincu, ..., qu'on y trouve une nouvelle génération montante constituée d'individus imprégnés de valeurs démocratiques et souhaitant rejoindre l'Europe plutôt qu'une Russie kleptocratique*» [99]. Ще до 2020 року французькі ЗМІ неодноразово писали про високий рівень корупції як в Україні, так і в Росії. Проте у 2022 році риторика журналістів дещо змінюється. Незважаючи на те, що у вищенаведеному прикладі присутня вказівка на страждання України від корупції, автор є переконаним, що її підростаюче покоління – це люди з демократичними цінностями і прагненнями. Він впевнений, що український народ буде тримати шлях до демократичної Європи, а не клептократичної Росії. Дуже важливим є порівняння України, яка покращується, розвивається, бореться з проблемами, з Росією, де корупція та фінансові зловживання державних чиновників та політиків є одним з основних стрижнів життя суспільства.

2.5 Метафорична модель УКРАЇНА є ФІЗИЧНЕ ТІЛО.

На УКРАЇНУ як ФІЗИЧНЕ ТІЛО механічно діють інші тіла: «*...la pression mise sur l'Ukraine par la Russie vise, entre autres, à tester les réactions occidentales.*» [163] (2021), «*D'ici à trois jours, l'armée russe écrasera l'Ukraine*» [163]. У цих висловах використані метафори з фізичної сфери, щоб описати політичну

ситуацію. У цьому контексті, тиск Росії на Україну може викликати в ній руйнування економіки, інфраструктури та політичної стабільності. Слово «*écraser*» («розчавити, розтрити») також вказує на знищення шляхом фізичної сили. Використання таких образних дієслів є досить драматичним та відображає небезпеку та страх, пов'язані із руйнівним конфліктом між Росією та Україною. Це підсилює емоційний вплив на аудиторію.

УКРАЇНА як ФІЗИЧНЕ ТІЛО взаємодіє з навколишнім середовищем. У висловах «*l'Ukraine et l'Occident sont **coincés** dans une situation effroyable sans issue évidente.*» [153], «...*enlisée depuis six ans dans une guerre avec son voisin russe ...*» [183] метафоричний дієприкметники «*enlisée*» та «*coincé*» вказують на те, що Україна «застрягла» у жахливій ситуації (перший приклад, цитата зі статті 2022 року) та у 6 річній війні (стаття датується 2020 роком), і поки шляху до рішення конфлікту немає.

УКРАЇНА-ФІЗИЧНЕ ТІЛО, є також **рухомим**: «...*les bruits de bottes à sa frontière orientale **poussent** l'Ukraine à **se tourner** encore plus vers l'Occident.*» [112], «*Et il fera tout...dans cette Ukraine qui **incline** si dangereusement vers l'Europe...*» [143], «*Si l'Ukraine **tombe**, l'Union européenne sera au premier rang sur la ligne front.*» [149], «*L'Ukraine **n'est pas tombée** aussi vite que prévu.*» [149] Метафори базуються на ідеї, що Україна рухається в певному напрямку («*se tourne*», «*incline*»). У даному випадку - в напрямку Заходу, щоб отримати підтримку, допомогу та захист. «Падіння» України описує її руйнування або поразку в конфлікті з Росією. «*Tomber*» тут вжито в переносному значенні, та може відображати не тільки поразку чи руйнування, але й загибель та невдачу. Ця метафора базується на ідейному протистоянні двох сторін, які борються за свої інтереси та цілі.

2.6 Метафорична модель УКРАЇНА є КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ

У даній моделі досліджуваний нами концепт UKRAINE сприймається як одне ціле, і як те, що можна об'єднувати та розділяти. Наприклад, у вислові «*Son indépendance était déjà toute relative depuis **la perte** de son intégrité territoriale en*

2014.» [132] йдеться про те, що Україна втратила свою територіальну цілісність у 2014. Тобто, після початку подій на Сході, вона перестала бути єдиними, нерозірваним цілим. Апелюючи цим, автор статті пише, що незалежність України стала відносною після 2014 року. Ця метафора є дуже важливою, оскільки дає зрозуміти, що події на Сході мають великий вплив на країну в цілому. Україна сприймається як комплексний об'єкт також у фразі «*Le président Biden a affirmé le soutien indéfectible des Etats-Unis à la souveraineté et à l'intégrité territoriale de l'Ukraine face à l'agression de la Russie.*» [173], про що свідчить зокрема лексема «*l'intégrité*». У вислові «*L'Ukraine est déchirée depuis 2014 par une guerre qui a fait plus de 13.000 morts entre Kiev et des séparatistes prorusses dans l'est du pays.*» [49] – Україна-КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ – розірвана («*déchirée*»). Ця метафора дуже емоційно забарвлена і акцентує увагу на тому, що ще з 2014 року війна на Сході розриває на шматки нашу країну. Вважаємо важливим використання таких метафоричних виразів у французьких ЗМІ, оскільки вони мають сильний вплив на читача, апелюють до його почуттів. У наступному прикладі, датованому серпнем 2022 (півроку після повномасштабного вторгнення), «*Un pays soudé, en pointe sur le numérique et adapté à une menace permanente: pour imaginer son futur, l'Ukraine.*» [108], на початку концепт Україна супроводжується дієприкметником «*soudé*», що в перекладі означає «згуртований», «зварений» (про метал). Дана метафора, на противагу попередньому прикладу, показує, що у 2022 році Україна – збрала себе до купи, зцілилась, згуртувалась, стала одним цілим у боротьбі проти ворога. Вона стала сильнішою. Позитивним є також її опис як цифрово розвиненою країною. А уривок «*adapté à une menace permanente*» знову повертає іноземного читача до української реальності і нагадує, що війна триває, і загроза для України – постійна.

2.7. Метафорична модель УКРАЇНА є ВЛАСНИК.

УКРАЇНА також здатна самотійно отримувати контроль або втрачати його. Тобто, вона уподібнюється діям ІСТОТИ – спрацьовує персоніфікація. Як

наслідок, була виділена модель УКРАЇНА є ВЛАСНИК. Найчастіше вживаними поруч з концептом UKRAINE у цій моделі є різні граматичні форми дієслова «perdre» («втрачати»), тому що за останні декілька років Україна дійсно втрачала дуже багато: людей через коронавірус, а потім війну, свої території, контроль, підтримку, ресурси, гроші, тощо. Це ілюструють такі приклади, як: «*Son indépendance était déjà toute relative depuis la perte de son intégrité territoriale en 2014.*» [132], «*L'Ukraine perd le contrôle de la Crimée, annexée par la Russie, et d'une partie du Donbass, où Moscou orchestre une rébellion séparatiste.*» [85], «*Le 24 février dernier, l'Ukraine perdait l'un de ses trésors nationaux.*» [166] У першому вислові Україна метафоризується як КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ і як ВЛАСНИК, який втратив те, що йому належало – територіальну цілісність і недоторканість. Важливою є вказівка на Москву – саме вона «підживила» проросійські і сепаратистські погляди у вищезгаданих регіонах і спровокувала такі наслідки, як втрата Україною контролю над своїми землями. У другому вислові метафора «*L'Ukraine perd le contrôle...*» [85] вказує на втрату Україною контролю над Кримом і частинною Донбасу. Зрештою, у третьому вислові метафора «*l'Ukraine perdait l'un de ses trésors nationaux.*» [166] описує втрату УКРАЇНОЮ-ВЛАСНИКОМ одного з її національних скарбів – літака Ан-225«Мрія». Однак, у цій фразі є неточність: ця подія трапилась 27 лютого, 2022, а не 24. Важливим є акцентування уваги на тому, що «Мрія» була гордістю, цінністю для України, а словосполучення «*один із*» говорить про те, що в Україні ще багато інших «скарбів». Дана метафора також спрямована емоційно впливати на читача і може мати за мету донести до людей, що війна, яка відбувається в Україні – жахлива і нищівна. Вона несе за собою розбрат, розруху, а залишає лиш попіл і згарище.

До контексту втрати можна віднести і фразу «*Avant le conflit, l'Ukraine bénéficiait d'une richesse environnementale exceptionnelle.*» [124] На початку речення важливо звернути увагу на словосполучення «*avant le conflit*» – 1) тут вжито лексему «*conflit*» («конфлікт») замість «*guerre*» («війна»). Така заміна також є типовою для французького медіа-дискурсу. Навіть після 24.02.2022

французи усіяко уникають використання концепту ВІЙНА у своїх публікаціях, а якщо і вживають його, то з великою обережністю. Цей концепт в цілому має дуже сильне негативне емоційне навантаження. Вважається, що свідомість читача має тенденцію спокійніше сприйматиме слово конфлікт. Такий початок речення також вказує нам на втрату Україною своєї виняткового багатого інвентарю природних ресурсів. До початку війни, УКРАЇНА-ВЛАСНИК володіла цим багатством, проте через жажливі події, вона втратила частину цієї власності. Лексеми «*richesse*» та «*exceptionnelle*» підкреслюють особливість і вагомість природних ресурсів для існування України, не лише з огляду на забезпечення власних потреб, але й на міжнародному ринку. Ця втрата є дуже серйозною для країни.

Метафору УКРАЇНА є ВЛАСНИК активує також умовне речення «*Si l'Ukraine avait disposé d'un arsenal nucléaire, il n'y aurait pas de guerre à l'heure actuelle*». [175] У перекладі, вислів звучить «*Якби Україна мала ядерну зброю, то війни б зараз не було*». Використану тут метафору можна вважати контроверсійною, оскільки є багато факторів, які впливають на те, чи була б Україна у безпеці з ядерною зброєю. До того ж, Росія – дуже непередбачувана, її дії часто суперечать будь-яким писаним і неписаним законам, а отже неможливо бути на 100% впевненим, що якби Україна володіла цієї зброєю, це б завадило Путіну здійснити атаку . Також, часові форми дієслів, вжитих у цьому речення означають те, що на даний момент Україна не має ядерної зброї. У цьому випадку теж можна говорити про свого роду «втрату».

Водночас, серед зібраного матеріалу присутні вирізки, де фігурує метафора УКРАЇНА є ВЛАСНИК чогось, що було отримане у власність, а не втрачене. Наприклад, армія. Як пише автор цієї цитати «*...l'Ukraine d'aujourd'hui n'est plus celle qui, en 2014, laissa envahir la Crimée sans coup férir; qu'elle s'est, depuis Petro Porochenko et, en grande partie, grâce à lui, dotée d'une armée dont j'ai, après d'autres, pu vérifier sur le terrain la puissance de feu, la solidité des lignes de défense et le moral.*» [64], Україна змінилась з часів початку подій на Сході. Тут присутнє порівняння, яке вказує на те, що Україна сьогодні не та, якою була

в 2014 («*l'Ukraine d'aujourd'hui n'est plus celle qui, en 2014...*» [64]). А саме, за ці роки, в тому числі в результаті дій колишнього президента, Україна отримала потужну, сміливу, міцну армію із сильним моральним духом. Ця фраза була використана у випуску *Le Point* за 16 грудня, 2021. Тобто ще більш ніж за 2 місяці до повномасштабного вторгнення, у французьких ЗМІ писали про міць і рівень професійності української армії. Такий опис може позитивно впливати на творення достойного іміджу нашої країни на міжнародній арені, і як ми побачимо далі, з кожним місяцем цей імідж покращується.

Схожою за змістом є фраза «*La force de frappe russe est imposante, mais Kiev s'est équipé, depuis 2014*». [115]. Тут замість концепту UKRAINE вжито назву її столиці – KIEV. Таке заміщення є поширеним саме у французькому медійному дискурсі, а для нас – важливим, оскільки французи одні з небагатьох, хто і досі, після офіційного визнання транслітерації української столиці, як KYIV (базовану на українській назві міста), вживають назву KIEV (базовану на російській назві міста). Метафору УКРАЇНА є ВЛАСНИК ілюструє фраза «*Kiev s'est équipé,...*» [115], яка означає отримання Україною зброї. З 2014 року наша держава отримувала і продовжує отримувати у власність військову допомогу від країн-партнерів, для боротьби і протистояння ворогу. Заява про те, що Україна озброєна теж може впливати на свідомість читача: завдяки отриманню зброї, наша країна постає перед іноземним адресатом зміцненою, сильнішою державою, готовою себе захищати. Ця фраза була використана у випуску *Le Point* у день початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну – 24.02.2022. Схожою за сенсом і цікавою за формою вважаємо також метафору у вислові «*L'Ukraine...est en train de s'armer jusqu'aux dents...*». [117] У цьому прикладі можна провести паралель між Україною і воїном, який скоро буде озброєний «до зубів». Ще один приклад метафоричної моделі Україна є ВЛАСНИК є у цитаті «*M. Zelensky a néanmoins affiché sa confiance mercredi dans les capacités de l'Ukraine à faire face à une éventuelle attaque, affirmant que son pays avait l'armée "la meilleure au monde"*» [76]. У ній знову йдеться про чудово озброєну Україну, яка готова протистояти новим атакам.

Вартою уваги є метафора у вислові «*Trésors de l'Ukraine. Le pays regorge de joyaux architecturaux, artistiques et culturels*». [58] Згідно з нею, Україна порівнюється з великим «джерелом», що сповнене архітектурними, мистецькими та культурними скарбами. Ця метафора містить в собі підтекст того, що Україна має надзвичайно багату і різноманітну культуру. Це дає позитивну оцінку нашій країні та сприяє формуванню привабливого образу України для носіїв інших культур.

2.8. Метафорична модель УКРАЇНА є ОПОНЕНТ.

Прагнучи відновити втрачений контроль, УКРАЇНА веде боротьбу з кимось. Діє метафора УКРАЇНА є ОПОНЕНТ. За період 2020-2021 років, Україна як ОПОНЕНТ фігурувала у трьох цитатах:

- «*Ukraine Russie: La bataille du bortsch fait rage*». [165]
- «*...elle défend sa liberté, mais aussi la nôtre, au prix du sang: le conflit a fait 13 000 morts en sept an*». [141]
- «*La construction de ce gazoduc sous la Baltique est une erreur stratégique, puisqu'il ... affaiblit gravement l'Ukraine en la privant des droits de transit du gaz*». [141]

Незвичною є метафора у першому виразі. Коли суперечки стосовно походження страви борщ та його приналежності Україні чи Росії отримали розголос не лише в цих двох країнах, а й за їх межами, французи не залишились осторонь. Вони присвятили окрему статтю «боротьбі» Росії з Україною за борщ. Метафорою тут є словосполучення «*bataille du bortsch*», яка ілюструє те, що між двома країнами-сусідами йде «битва за борщ»: обидві країни стверджують що це їх традиційна національна страва споконвіків, є і завжди нею буде. Загалом, борщ - це традиційна страва і української і російської кухні, а тому використання цієї метафори вказує на те, що це є сутичкою між двома культурами. Цікавою є і конструкція «*fait rage*» (укр.. «лютує»). Вона додає ще більшої експресивності реченню і увіковічує зображення звірячої сили та агресії, що може посилити

враження непримиренної битви. В цілому, ця метафора створює враження напруженого конфлікту між двома народами.

У наступному випадку, Україна постає перед нами як ОПОНЕНТ, який захищає не тільки свою свободу від ворога (Росії), але й інших. У даному випадку, мається на увазі, що і для Франції боротьба України з Росією є важливою – Україна захищає свободу європейських країн. Тут також вжито лексему «*conflict*», вона є доречною, оскільки тоді мова йшла про 7-річний конфлікт на Сході, а не повномасштабну війну. Образ «захисту свободи» виступає як абстрактний концепт, який використовується для передачі ідеї боротьби за свободу та незалежність.

Метафора у третьому виразі з цього списку означає, що УКРАЇНУ-ОПОНЕНТА Росії серйозно послаблено через введення в експлуатацію газопроводу по дну Балтійського моря.

У 2022 році, зокрема після 24 лютого, метафора УКРАЇНИ-ОПОНЕНТА згадується набагато частіше, оскільки французький медіа-дискурс рясніє повідомленнями про ситуацію на фронті війни України з Росією, та й в цілому щодо загального стану цих держав. З усього зібраного матеріалу були виділені такі приклади з метафоричними конструкціями УКРАЇНА є ОПОНЕНТ:

- “*Pour sauver ce qui peut l’être, l’Ukraine a pris des mesures radicales. Le pays a adopté une économie de guerre*». [111]
- «*...les traumatismes de l’Ukraine, obligée de se battre seule face à un agresseur bien plus grand, la conduisent sur cette même voie*». [108]
- «*... une Ukraine désespérée pourrait lancer des attaques à grande échelle contre des villes russes,..*». [153]
- «*Nous n’avons même pas été capables d’enclencher l’entrée dans l’Union européenne d’un pays qui se bat pour nos valeurs et défend notre si confortable démocrati*». [83]
- «*L’Ukraine souveraine et indépendante lutte pour choisir son destin*». [69]
- «*..le chef du Kremlin s’est persuadé que l’Ukraine n pourrait lui résister*». [73]

- «*l'Ukraine, qui affirme avoir **abattu** plus de 100 hélicoptères et des dizaines d'avions*» [51]
- «*Tout faire pour que l'Ukraine puisse **tenir**, et la Russie ne jamais l'emporter*». [51]
- «*...Ukraine qui ... **lutte** contre une dictature implacable*». [95]
- «*Elle s'est **battue** pour cela toute sa vie*». [95]
- «*...l'Ukraine est **attaquée** pour ce qu'elle est, une démocratie, et ce à quoi elle aspire, la liberté*». [97]
- «*Nucléaire iranien: l'Ukraine a changé la donne*». [107]

У цих висловах концепт УКРАЇНА здебільшого супроводжується різними формами таких дієслів, як «*lutter*», «*se battre*», «*attaquer*». Ці метафори ілюструють Україну, як ОПОНЕНТА, що протистоїть і бореться з ворогом за свою свободу, цінності, права, демократію, і своє майбутнє в цілому. Таке зображення України у французькому медійному дискурсі є вагомими творцем загального образу нашої країни. УКРАЇНА демонструється як ОПОНЕНТ, що змушений захищати своє право на демократичність, європейськість і свободу, до того ж перед набагато більшим за розмірами АГРЕСОРОМ, який здійснив напад першим. Ми вважаємо великою перевагою те, що у французьких ЗМІ роль України у війні з Росією зображена таким чином і ставиться акцент на важливості її підтримки, оскільки це вона захищає всі ті цінності, якими так дорожать європейці.

2.9. Метафорична модель УКРАЇНА є ПАРТНЕР.

УКРАЇНА не лише бореться, але й співпрацює на шляху до своєї мети. Виокремилась метафорична модель УКРАЇНА є ПАРТНЕР: «*L'Ukraine **négocie** désormais avec Ankara la production sous licence de 48 drones*» [141], «*L'Ukraine intensifie sa coopération avec les Occidentaux*» [164], «*Kiev veut des "négociations directes"*» [186], «*L'Ukraine **refuse** toute **négociation** directe avec les dirigeants des républiques auto-proclamées du Donetsk et de Lougansk*» [172], (2020-2021)

«*L'Ukraine devient chaque jour plus étroitement liée à l'Occident.*» [153], «*L'Ukraine renforce ses liens avec les géants mondiaux.*» [42] (2022). У вищенаведених прикладах, УКРАЇНА-ПАРТНЕР виконує різні дії: веде переговори, посилює співпрацю, зміцнює зв'язки. Хоча у кожному випадку йдеться про різних країн-партнерів України (Туречина, США, країни Європи), мета – спільна: докласти всіх зусиль, аби рости, ставати сильнішою, і зрештою перемогти ворога. Це стосується як політичного, так і економічного контекстів.

2.10. Метафорична модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ПІДТРИМКИ.

Окрім того, що на сторінках *L'Express* та *Le Point* концепт UKRAINE постає КОМПЛЕКСНИМ ОБ'ЄКТОМ, він також може піддаватись впливу людини, щоб досягати певної цілі. Як наслідок, об'єкт впливу набуває певної форми. Однією з таких є набуття форми ОБ'ЄКТА ПІДТРИМКИ: «*Je pense que le calcul que font les Russes est que de toute façon les Occidentaux n'iront pas, jusqu'à soutenir militairement l'Ukraine*» [163], «*Ukraine: Macron et Merkel soutiennent Kiev.*» [180], «*Européens et Américains ont fait preuve d'une unité impressionnante pour soutenir l'Ukraine.*» [149], «*...l'Ukraine attend de nous un soutien, tant matériel que moral.*» [72], «*Le président Biden a affirmé le soutien indéfectible des Etats-Unis à la souveraineté et à l'intégrité territoriale de l'Ukraine face à l'agression de la Russie.*» [173]. Перші два вислови датуються груднем 2021, тоді як два останні – 2022 роком, після початку повномасштабного вторгнення. Метафорична конструкція «*soutenir l'Ukraine*» свідчить про те, що інші країни підтримували Україну як до, так і після початку війни. Вони продовжують слугувати опорою для нашої держави не лише у військовому плані. Наявність цієї моделі доводить, що французькі ЗМІ продовжують писати про важливість підтримки України в ситуації, в якій вона опинилась та до її захисту, привертають до цього увагу. Нерідко вони згадують і про те, скільки країн продовжують надавати підтримку Україні, і порівнюють кількістю тих, хто пристав на бік Росії. Заслужує особливої уваги й те, що французькі ЗМІ згадують не лише про військову підтримку України, а й матеріальну і моральну. В останній фразі наголошується,

що наша країна і її народ очікує цю підтримку, покладається на європейських країн-партнерів та їх роль у війні Росії проти України. Акцент на очікуванні додає певної терміновості: не можна чекати, треба діяти, люди в Україні гинуть кожного дня, війна триває. Саме тому, у французьких ЗМІ передається ідея того, що допомога світових лідерів має велике значення для України.

2.11. Метафорична модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ

Із загального обсягу досліджуваного матеріалу було виокремлено метафоричну модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ, в якій концепт UKRAINE супроводжується лексемами «sauver» та «protégér»: «...c'est l'Ukraine, et l'Ukraine seule, qu'il faut **sauver** d'une offensive annoncée et atroce...» [65], «... l'Ukraine, ..., n'est pas **protégée** par le pacte de défense collective de l'Alliance.» [86]. Використання таких метафор має на меті показати, що Україна є об'єктом, який потребує порятунку, захисту від агресії. До того ж, використання у першому прикладі концепту UKRAINE двічі в одному реченні може також має символічне значення, наголошуючи на важливості України, яка повинна бути врятована. У цілому, метафорична модель УКРАЇНА є ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ має на меті звернути увагу читачів до серйозності ситуації та відзначити необхідність дій для захисту України.

2.12. Метафорична модель УКРАЇНА є ЖИТНИЦЯ.

Агрокультурний потенціал України часто привертав увагу іноземних ЗМІ. На тому, що Україна «годує» своїм урожаєм Європу, неодноразово акцентували увагу і у французькому медійному дискурсі. Після аналізу статей з двох провідних французьких щотижневиків за 2020-серпень 2022 роки, було встановлено, що вислови, які активують метафоричну модель УКРАЇНА є ЖИТНИЦЯ почали використовувати після 24.02.2022, наголошуючи на значущій ролі України та її ресурсів у світі: «L'Ukraine étant l'un des **principaux producteurs et exportateurs de céréales** au monde, la guerre a accentué les craintes d'une crise alimentaire mondiale» [109], «Le «**panier à pain**» de la planète est en

guerre. En temps normal, la Russie et l'Ukraine assurent, à elles deux, près d'un tiers des exportations mondiales de blé.» [103], «la Russie et l'Ukraine assurent ... près d'un tiers des exportations mondiales de blé.» [101], «l'Ukraine figure au nombre des plus grands exportateurs de céréales,...»[131], «...et Ukraine sont incontournables sur les marchés du blé, du maïs, de l'orge, du tournesol.» [155], «Superpuissance agricole, le pays avait battu, en 2021, tous les records de production. Blé, maïs, tournesol, pommes de terre, betteraves. Son rôle s'est renforcé à travers les siècles: **grenier à blé** de la Russie puis de l'Union soviétique hier, de l'Europe et d'une partie du continent africain aujourd'hui.»,[109] «..ce vaste **grenier** a fait l'objet des convoitises et des théories les plus radicales de deux régimes qui ne l'étaient pas moins: l'URSS et le IIIe Reich.» [109], «Officiellement, l'Ukraine était toujours le **grenier** de l'URSS, alors que, chaque jour, plus de 30 000 personnes mouraient et qu'on releva des cas de cannibalisme.» [109], «Ukraine – **l'un des principaux exportateurs de blé**...» [132]. Зображення України як житниці Європи сприяє творенню її позитивного іміджу на міжнародній арені, а також зміцненню її ролі у світових економіці та експорті. Така метафора сприяє підвищенню визнання України у світі. Цей образ відображає потужний та значущий ресурс країни, який є необхідним для забезпечення харчування значної частини населення світу. Позитивний ефект полягає також в тому, що воно забезпечує Україні конкурентну перевагу на світовому ринку, а також сприяє привабливості для інвесторів та підприємців. Зображення України як житниці Європи також підкреслює важливість сільського господарства та землеробства як визначальної галузі економіки країни. Крім того, це відображає та підтримує уявлення про Україну як зелену та екологічну країну з плодючою землею, привертає увагу до екологічного та культурного потенціалу.

2.13. Метафорична модель УКРАЇНА є ВАРІАТИВНИЙ ОБ'ЄКТ; СУБ'ЄКТ.

У французькому медійному дискурсі спрацьовує і метафорична модель УКРАЇНА є ВАРІАТИВНИМ ОБ'ЄКТОМ: «...*quand d'anciens hauts responsables*

politiques américains et européens proposent de «**neutraliser** l'Ukraine pour trouver un modus vivendi avec la Russie.» [68], «Ce déploiement militaire pourrait avoir pour vocation **d'intimider** l'Ukraine afin de la pousser à mettre en oeuvre les accords de Minsk.» [174], «C'est très frustrant de regarder cette administration multiplier les erreurs, **plongeant** ainsi l'Ukraine dans le chaos,...» [171]. Окрім того, функціонал УКРАЇНИ вимірюється і з позицій суб'єкта, коли її продуктивність і розвиток осмислюється як дії людини. Спрацьовує й метафорична модель УКРАЇНА Є ВАРІАТИВНИЙ СУБ'ЄКТ: «...l'Ukraine **devient** une place d'armes où l'on déverse instructeurs, matériel, et pourquoi pas, demain, des troupes,...» [171], «L'Ukraine ne peut pas **devenir** une démocratie ni un État de droit en tant que pays culturellement proche de la Russie.» [105], «l'Ukraine **devient** une place d'armes où l'on déverse instructeurs, matériel, et pourquoi pas, demain, des troupes.» [149], «l'Ukraine ne veut pas simplement **devenir** une démocratie libérale, mais une démocratie pro-occidentale appelée à être intégrée dans l'Union européenne et dans l'Otan» [149], «L'Ukraine est **devenue** le fer de lance de la stratégie américaine en Europe, qui vise à encercler la Russie». [149] У всіх вищеперечислених прикладах поруч з концептом UKRAINE фігурують різні форми дієслова «*devenir*» («ставати»), що вказує на варіативність досліджуваного концепту.

Шкалу має і стан УКРАЇНИ-ВАРІАТИВНОГО СУБ'ЄКТА: «Ni l'Ukraine ni les Etats-Unis, par exemple, ne sont susceptibles d'accepter une Ukraine **neutre**;...» [149], «L'Ukraine, qui doit être **remise au pas, vassalisée ou à nouveau tronçonnée** n'est pas une fin en soi» [149], «.... les «**petits**» **pays, territoires contestés ou incertains, nés de cartographies disputées, ont un avenir sombre**». [97] Французи неодноразово наголошують на тому, що серед усіх країн Європи, наша країна – найбідніша. Це ілюструють такі фрази, як: «.... En Ukraine, pays pauvre d'Europe orientale déchiré depuis sept ans par une guerre entre Kiev et des separatists pro-russes.» [177], «....l'Ukraine, pays parmi les plus pauvres d'Europe,...» [146], «...dans ce pays pauvre d'Europe orientale.» [145] Однак ці згадки стосуються в основному 2020-2021 років. Як показали результати проведеного аналізу, після 24.02.2022 метафори, що зображають Україну, як найбіднішу країну Європи,

поступово зникають зі сторінок. Натомість, у французьких щотижневиках з'являються статті присвячені агрокультурному та економічному потенціалу України, її силі армії.

2.14. Метафоричні моделі УКРАЇНА є МІСЦЕ; ВМІСТ.

У ході процесу метафоризації концепту UKRAINE відбувається його переосмислення крізь призму інших концептів. Однією з найрепрезентативнішою метафоричних моделей, виділених в ході дослідження є модель УКРАЇНА є МІСЦЕ; У цій групі метафоричність включених у неї виразів полягає у називанні УКРАЇНИ конкретними місцями на карті, територією, землею, військовими термінами, місцем, яке оточують інші об'єкти, або в якому відбуваються події. Наприклад, у висловах «*Pour son malheur, l'Ukraine, constitue le flanc oriental de l'Europe démocratique*» [141], «*L'Ukraine, c'est l'Europe.*» [64], «*l'Ukraine est, à cette heure, le centre de l'Europe et que Kiev en est la capitale.*» [60], «*Le pays sur lequel il s'acharne est une Ukraine occidentalisée qu'il croyait connaître et qu'il n'a pas vu changer.*» [96] – Україна нерозривно пов'язана з Європою. У першому вислові метафорою є порівняння України з "флангом" Східної Європи. Фланг – це частина армії, яка є найбільш вразливою для атак ворога. У наведеному виразі «фланг» описує Україну як вразливу територію, першу лінією оборони для Європи. Варто зазначити, що з огляду на використане на початку словосполучення «*pour son malheur*», таке порівняння може мати вплив на негативне сприйняття України: вона описується незахищеною перед зовнішньою загрозою. Однак, ця метафора також показує, що Україна є важливою державою для забезпечення стабільності та безпеки у регіоні, а отже підкреслює необхідність захисту України. Ця метафора фігурувала у статтях 2021 року. Схожою за значенням стала метафора, використана редакторами *L'Express* через декілька місяців після початку повномасштабного вторгнення: «*...l'Occident ait voulu faire de l'Ukraine un rempart occidental à la frontière russe.*» [175], де Україна порівнюється з «*rempart occidental à la frontière russe*». У цьому контексті, «**rempart**» що в перекладі на українську означає «*бастіон*», «*вал*»,

«загорожа», описує Україну як **природний бар'єр**, який Захід прагне використати для стримування російської експансії. Ця метафора відображає Україну, як захисницю Заходу від російської агресії. Така репрезентація країни підкреслює важливість України, як стратегічної точки на сході Європи. Однак, варто зазначити й те, що ця метафора також може виражати ідею про те, що Україна використовується як інструмент у зовнішніх політичних іграх.

Надзвичайно важливими для передачі образу України та її сприйняття іноземцями є метафори у двох решті висловах, де автори або називають Україну – Європою, або її центром. Ці метафори відображають Україну як державу з європейською культурою, історією та цінностями, інтегровану в європейські структури, і як таку, що співпрацює з країнами Європи. Вони підкреслюють важливість України як частини європейської спільноти, зокрема в контексті підтримки з боку ЄС та інших західних країн. Тож, вислови «*L'Ukraine, c'est l'Europe*» [64] та «*...l'Ukraine est...le centre de l'Europe...*» [60] виражають ідею про тісний зв'язок України з Європою та її роль як частини європейської спільноти.

Просторові зв'язки мають характер, коли УКРАЇНА-МІСЦЕ або оточена іншими об'єктами, явищами, або щось відбувається в УКРАЇНІ-МІСЦІ. Наприклад, у фразях «*Le président américain et son homologue russe doivent prochainement échanger directement sur les crispations autour de l'Ukraine*» [177], «*L'angoisse croissante autour de l'Ukraine survient alors que la Pologne, la Lituanie et la Lettonie «tensions aux abords de l'Ukraine*» [185], «*...jouer des tensions autour de l'Ukraine dans ce jeu diplomatique..*» [184], відображена серйозність ситуації, яка виникла навколо України: «криза», «тривога», «занепокоєння» та «напруження». Зважаючи на використання таких лексем, можна стверджувати, що ситуація в Україні може викликати неспокій та небезпеку, впливати на міжнародні відносини країн з усього світу. Крім того, використання цієї метафори може також відображати те, що ситуація в Україні впливає на відносини між США та Росією в цілому і може мати серйозні наслідки для міжнародної стабільності. Усі ці вислови були використані у 2021 році, що

вказує на те, що стан емоційного напруження в суспільстві та серед міжнародної спільноти було таким ще до початку повномасштабної війни. А причиною тому ставало все більше і більше загострення ситуації в Україні. Ці метафори підкреслюють негативний вплив, який має конфлікт на емоційний стан людей. Слово «*abord*» означає межу, лінію, за якою починається щось інше. Таким чином, фраза «*tensions aux abords de l'Ukraine*» [185] описує стан напруження, коли конфлікт може легко перетнути межу і перетворитися на війну. Цікавим вважаємо останній із вищенаведеного списку виразів, де ми маємо справу з метафорою «*grati z napругою*». У даному випадку, фраза «*jouer des tensions autour de l'Ukraine dans ce jeu diplomatique*» [184] вказує на те, що деякі держави (зокрема, Росія) можуть використовувати напруженість навколо України в якості мотивації для досягнення своїх дипломатичних цілей – максимізацію переваги від нестабільності України.

До прикладів, що генерують метафору УКРАЇНА є МІСЦЕ, у якому щось відбувається, відносимо фрази: «*L'Europe a perdu sa voix en Ukraine*» [137], «*L'hubris routinienne fait couler le sang en Ukraine...*» [99], «*Les Russes sont convaincus qu'il y a une tentative par l'OTAN de prendre pied en Ukraine*» [163], «*En Ukraine se joue notre avenir*» [106], «*En Ukraine, derrière le rideau de fer*» [67]. Тут слова, що репрезентують концепт UKRAINE, сполучаються з прийменником «в» («en»), який передуює фразам, що описують ситуацію в Україні. Перший вислів дуже багатий на метафоричні значення. По-перше, метафора, що в перекладі звучить, як «Європа втратила свій голос в Україні» вказує на те, що щось змусило Європу втратити цей «голос», який вона мала. Лексема «голос» у нашому випадку означає «вплив». Ця метафора дозволяє нам дійти висновку, що Європа втратила свій вплив в Україні. Цей самий «голос» може також сприйматись, як інструмент спілкування, а отже, втрата голосу може вказувати на погіршення або послаблення зв'язків Європи з Україною. Прихованим сенсом даного вислову вважаємо нагадування про те, що взаємодія між Європою та Україною дуже важлива, і необхідно й надалі зміцнювати ці зв'язки. Метафора наступного виразу вказує на те, що поведінка Путіна і його режиму спричиняє

проливання крові в Україні. Лексема «*l'hubris*» в перекладі означає «зарозумілість» і «самовпевненість». Кров завжди викликає негативні емоції, і сприймається як символ насильства, руйнування. Таким чином, ця метафора вказує на те, що УКРАЇНА – це МІСЦЕ кровопролиття та загибелі людей, болю і страждання. Ця метафора датована 2021 роком, а отже можна зробити висновок, що ще до початку повномасштабного вторгнення французькі медіа розуміли і транслювали повідомлення про страждання, загибелі, та кровопролиття, принесені Путіним в Україну з 2014. Масштаб та кількість таких повідомлень збільшився в рази після 24.02.2022, проте їх наявність до цієї дати також вважається перевагою. Метафора у третій цитаті містить в собі порівняння, що допомагає зрозуміти переконання російського народу про намір Заходу втрутитися в українську кризу. Росія вважає, що НАТО намагається брати під контроль ситуацію в Україні, заадля розширення свого впливу. Таким чином, метафора може вказувати на те, що Росія вбачає в НАТО небезпеку для своєї сфери впливу та намагається запобігти його розширенню. В останньому прикладі автор використав цікаву метафору «*derrière le rideau de fer*», яка буквально означає «за залізною завісою». Ця метафора може відображати те, що Україна опинилася відокремленою від світу через війну з Росією. Збройний конфлікт може розглядатись як форма бар'єру, яка відділяє Україну від міжнародного співтовариства та глобальних процесів. У цьому контексті, Україна знаходиться в ізолюваному стані, і не може повною мірою брати участь у світових подіях.

Щодо УКРАЇНИ-МІСЦЯ у вертикальній площині можуть розташовуватися інші об'єкти: «...*le pays reste sous la menace constante de Moscou*» [119]. Метафора передає ідею, що Москва - це щось, що перебуває поза межами країни і становить загрозу для неї. Загроза з боку Москви є постійною та незменшуваною, що створює певний стан напруги та невизначеності у суспільстві.

Після подій лютого 2022, на сторінка французьких щотижневиків метафоричні вислови УКРАЇНИ-МІСЦЯ починають з'являтися поруч із іншими

європейськими країнами, або Росією. Наприклад, у цитаті «*l'Ukraine n'est pas la Russie*» [97] йде чітке розмежування двох концептів UKRAINE та RUSSIE, як протиставлення двох країн у стані війни. Цією метафорою могли прагнути підкреслити відмінності між Україною та Росією та передати ідею, що вони є двома окремими країнами з власними унікальними культурними, історичними та політичними характеристиками. Метафора також може мати на меті висвітлити той факт, що Росія не має права на втручання в справи України, оскільки ці країни мають різні суспільно-політичні системи та відмінні національні інтереси.

Окремим цікавим прикладом ілюстрування моделі УКРАЇНА як МІСЦЕ, є ототожнення її з «*театром подій*» – місцем, де відбуваються важливі процеси, що привертають увагу всього світу. Такі метафори передають ідею про те, що Україна може стати місцем дій, які можна сприймати як сцену театру, де різні сили відіграють свої ролі. Окрім того, вона може вказувати на те, що конфлікт в Україні має акторів та сценарії, і він може розгортатись по-різному. Це можна побачити у цитатах «*L'Est de l'Ukraine est le théâtre d'une guerre entre Kiev et des séparatistes prorusses qui a éclaté en 2014 après l'annexion de la Crimée par Moscou.*» [77] (2021 рік, згадано лише частину території – Схід України), та «*...l'Ukraine deviendra le théâtre d'une nouvelle guerre froide.*» [174] (теж 2021, цитату можна вважати своєрідним передбаченням). Завершують групу УКРАЇНА є МІСЦЕ ряд метафор, в яких нашу країну характеризуються як «*terre*» («земля»). У 2020-2021 роках така метафора згадується лиш раз, коли Україну називають приймаючою країною, безпечним місцем для білоруських інженерів-біженців. Україна тут зображається МІСЦЕМ, де вони можуть відчувати себе захищеними та безпечними. Після повномасштабного вторгнення, метафора з лексемою «*terre*» згадується частіше і у різних контекстах: «*Après avoir absorbé la Biélorussie, son obsession était de reconquérir cette terre perdue de l'ex-URSS*» [42], («*втрачена земля колишнього УРСР*»), «*Ukraine, terre de genies. C'est l'Ukraine des Cosaques, des chefs hetmans – il descendait de l'un d'eux –, des contes et légendes, où surgissent des vieillards sataniques à glacer les sangs au beau milieu des noces, où l'on creuse la terre à fougères pour trouver de l'or, la veille de la nuit*

de la Saint-Jean» [107] («осередок геніїв»), та «*On se dit que l'Ukraine assaillie, meurtrie, saccagée, est une terre où c'est tous les jours Sunday Bloody Sunday*».[59] Останній вислів є дуже цікавим. По-перше, тут ми бачимо не одну метафору. На початку, концепт УКРАЇНА супроводжується такими епітетами, як «*побита, понівечена, розгромлена*». Це є прикладом образної метафори, яка описує Україну, ніби живу істоту. А у другій частині речення, метафора про «*Sunday Bloody Sunday*» походить від однойменної пісні гурту U2, яка була написана про кровопролиття в Севілі в 1972 році. Того дня, солдатів парашутного полку Великої Британії розстріляли мирну демонстрацію місцевих жителів, які прийшли на марш Асоціації на захист громадянських прав Північної Ірландії. П'ятеро з убитих були застрелені в спину. Ще 14 людей було поранено, один з них згодом помер. Використана метафора у контексті України, репрезентує її осередком кровопролиття, жорстокості, безладдя та насильства.

З дослідженого матеріалу також було виділено модель УКРАЇНА є ВМІСТОМ, в якій даний концепт залучається до вмістища, або є його складовою («...*incorporer l'Ukraine dans l'Union européenne*» [175]; «...*et enfin, et c'est le plus grave du point de vue de Moscou, inclure l'Ukraine dans l'Otan*» [175]), «*L'Ukraine veut se voir intégrer dans des institutions occidentales.*» [106], «... *la Russie réclame des garanties écrites que l'Ukraine n'intégrera pas l'OTAN à l'avenir,....*» [163], «*l'Ukraine fait partie de la zone d'influence russe*» [141], «*Laisser l'Ukraine candidater pour entrer dans l'Otan était stupide*» [141]). Цікавим є вислів «*Ils redoutent que ce petit Etat tampon , à la lisière de l'UE et de l'Otan , ne bascule définitivement dans le camp de la Russie*» [83]. Україну тут називають «*буферною державою*», на межі ЄС і НАТО, яка може остаточно «*перехилитись*» у блок Росії (стати її частиною, відійти під її вплив, стати ВМІСТОМ цього ВМІСТИЛИЩА).

2.15 Метафорична модель УКРАЇНА є ІСТОТА.

У вивченому та проаналізованому нами матеріалі, параметр персоніфікації концепту Україна здатний генералізувати вузькогалузевий функціонал

метафоричної моделі УКРАЇНА є СУБ'ЄКТ – УКРАЇНА є ІСТОТА. У прикладах, що містять таку метафору, дії ІСТОТИ мають різний характер: комунікативний, адміністративний, суспільно-політичний, економічний, тощо. Наприклад, у висловах «*Ukraine a **rejeté** vendredi les accusations du Kremlin sur la préparation d'une offensive militaire contre les séparatistes prorusses, accusant Moscou de désinformation et de chercher un prétexte pour l'attaquer*» [123], «*L'Ukraine **affirme** que Moscou prépare l'entrée de ses forces armées régulières dans les territoires séparatistes.*» [173], «*L'Ukraine **accuse** la Russie de la menacer «ouvertement» de destruction.*» [125], «*L'Ukraine **accuse** ainsi la Russie d'avoir massé plusieurs dizaines de milliers de soldats et des armes lourdes à ses frontières.*» [77], «*L'Ukraine semble **envoyer un message** à la Russie qu'elle ne se cantonnera pas à une position défensive sur un champ de bataille choisi par la Russie.*» [156] спостерігається інтеракція УКРАЇНИ-ІСТОТИ з Росією. У цих прикладах концепт Україна персоніфікується, і стає здатним виконувати такі дії, як *стверджувати, звинувачувати, відмовляти, передбачати, посилати сигнал (у переносному значенні).*

Цікавою для аналізу є метафорична модель Україна є ІСТОТА, яка передбачає зображення України як ЛЮДИНИ, яка страждає від проблем зі здоров'ям: «*M. Zelensky a été élu en promettant le changement et une lutte féroce contre la corruption qui gangrène l'Ukraine.*» [181], «*Ukraine en convulsions,....*» [167], «*Une lueur d'espoir pour un pays blessé à mort.*» [70] У першому вислові корупція порівнюється з раною на тілі УКРАЇНИ-ІСТОТИ, яка заважає їй жити. Другий приклад змушує виникнути у нашій уяві картину УКРАЇНИ-ЛЮДИНИ, яка страждає, б'ється в конвульсіях. А у третій фразі, Україна-ІСТОТА – смертельно поранена. Усі вищезгадані метафори є дуже образними можуть мати сильний вплив на емоційний стан адресата. Висловими з подібними метафорами можуть не залишати його байдужим до ситуацій в Україні, апелюють до його почуттів. Читаючи такі речення, адресат ймовірно буде відчувати жалість, співчуття, або бажання допомогти, змінити ситуацію на краще.

Також, у французькому медійному дискурсі УКРАЇНА-ІСТОТА здатна відчувати різні емоції, страх перед воїм ворогом – Росією, мати власні бажання і прагнення, право вибору: «*L'Ukraine craint que Moscou, ne cherche un prétexte pour déclencher une invasion*»[123], «*...propos qui ont d'ailleurs beaucoup agacé l'Ukraine*» [184], «*L'Ukraine doit pouvoir choisir librement son avenir et être liée davantage à l'Union européenne si elle le souhaite.*» [119], «*L'Ukraine veut être autre chose, une démocratie à l'occidentale, et se voir intégrer dans des institutions occidentales.*» [106], «*...l'Ukraine, qui craint que la Russie,..*» [146], «*l'Ukraine espère une accélération de son processus d'adhésion à l'UE et à l'Otan*» [146], «*L'Ukraine veut appartenir au système libéral: tout en étant de langue slave, comme la Pologne d'ailleurs elle veut faire partie de l'Ouest.*»[73], «*Le succès d'une Ukraine démocratique et son désir de rejoindre l'Europe laissent penser qu'une évolution similaire est possible en Russie, ce qui sonnerait le glas de Poutine et du poutinisme.*» [66], «*..l'Ukraine veut s'inspirer de l'Etat hébreu. Et entame déjà ses réformer*» [42].

Чисельною є група виразів, де УКРАЇНА-ІСТОТА зображена незламною, нескореною, такою, що не здасться, і не опуститься ні перед ким на коліна («*L'Ukraine ne sera jamais mise à genoux.*»[155], «*Mais, malgré quelque 9 000 soldats tués en six mois de guerre, l'Ukraine est encore debout*» [96], «*... personne ne peut dicter à l'Ukraine quelles orientations elle doit prendre, et le pays n'envisage pas de renoncer à adhérer à l'OTAN. Dès lors, on peut s'attendre à ce que les Russes maintiennent leur pression.*» [163], «*... une Ukraine qui démontre chaque jour le courage de son peuple, la détermination de ses dirigeants et la qualité de son armée*» [133]). Такі метафори починають часто з'являтися на сторінках французьких журналів після 24.02.2022. Через деякий час після початку війни Росії проти України, французькі ЗМІ описують Україну як ЛЮДИНУ, що самотужки протистоїть російській агресії. А також як ту, що потребує допомоги від європейських країн, адже це і їх свободу вона захищає («*La Russie peut certainement être vaincue, et l'Ukraine a déjà montré comment.*» [153], «*C'est désormais toute l'Ukraine qui se lève comme un seul homme contre l'agression russe, commente Serguei Bivlivnenko, historien et professeur à l'Université de Zaporijia.*»

[154], «*L'Ukraine a besoin de nous, mais nous avons aussi besoin du courage de l'Ukraine.*» [196], «*...l'Ukraine a réveillé l'Europe...*» [105], «*L'Ukraine est en train de nous donner une leçon de courage et d'excellence militaire.*» [96]).

Важливим є і твердження про те, що Європа не забула і не кинула Україну напризволяще, і заклики до її підтримки («*Il ne faut pas humilier l'Ukraine!*» [133], «*L'Ukraine pas oubliée.*» [182]).

Окремою підгрупою висловів-репрезентантів моделі УКРАЇНА є ІСТОТА, є такі, що говорять про відношення України з НАТО та ЄС. Неодноразово згадується бажання України вступити до цих організацій, і її розуміння, що процес прийняття – тривалий («*L'Ukraine se rend compte que l'adhésion à l'UE suppose d'appliquer des règles, des procédures, des réformes*» [127], «*L'Ukraine veut appartenir au système libéral:.... elle veut faire partie de l'Ouest*» [127]). Французькими журналістами було також використано емоційно забарвлений дієприкметник «*seduite*» («зваблена») щодо України і її мрії про «європейськість» («*D'où sa volonté de mater l'Ukraine, séduite par le rêve européen, pour mieux la replacer sous sa tutelle*» [100]).

Зрештою, дуже образним є вислів «*L'âme de l'Ukraine se livre. Dans l'urgence de la guerre comme dans le temps long de l'Histoire, de beaux ouvrages, parfois éprouvants, racontent ce pays meurtri.*» [88], у якому сказано, що душа УКРАЇНИ-ІСТОТИ розкривається. А саме, у статті йде мова про те, що українська історична література продовжує творитись навіть в таких складних умовах як війна. Література порівнюється з душею України, яка здатна чимало розказати про свої «власниці», відкритись своїм читачам.

Окремо варто виділити метафоричні вислови, що містять персоніфікацію, проте у яких замість концепту UKRAINE використана власна назва її столиці – KIEV. Він, як і у вищеперечислених прикладах, здатен виконувати людські дії, думати, відчувати емоції, тощо. Багаторазовим є вживання метафори «*Kiiv звинувачує Москву*» (яка передбачає, що Україна звинувачує в певних діях РОСІЮ («*Kiev s'inquiétait ouvertement de ces mouvements de troupes,....*» [173], «*Kiev et les Occidentaux ont ces derniers jours critiqué Moscou pour avoir massé des*

troupes à la frontière ukrainienne et en Crimée....» [111], «*Kiev craint que Moscou ne cherche à provoquer un casus belli pour tenter de justifier une opération armée.*», «*Kiev accuse Moscou..»* [125], «*..Kiev avait accusé le Kremlin ..»* [114], «*..que Kiev puisse être à court terme invitée....»* [69], «*Kiev réclame de son côté des sanctions préventives et plus d'armes.*» [159]). Особливо виділяється вислів «*...le Kremlin voit Kiev muscler son armée à vitesse grand V, grâce à la coopération de membres éminents de l'OTAN.*» [171], де Київ зображено як ІСТОТУ, що зміцнюється, мужніє на очах. Ця метафора може означати, що Україна стає сильнішою і переважає Росію у контексті війни, а отже приносить їй проблеми, змушує відступати. Наша держава постає перед читачем могутньою ІСТОТОЮ, що протистоїть своєму «великому сусіду», як Росію звикли називати у французькому медійному дискурсі.

Висновки до другого розділу

У другому розділі даної роботи було проаналізовано та детально описано моделі, крізь призму яких досліджуваний концепт UKRAINE метафоризується у французькому медійному дискурсі. Матеріали для аналізу було взято з друкованих видань авторитетних французьких щотижневиків *Le Point* та *L'Express* у період з 2020-го по серпень 2022-го року. За результатами проведеного дослідження, встановлено, що у французьких ЗМІ концепт UKRAINE метафоризується в багатьох різних контекстах, а метафори, вжиті поруч із ним, мають як позитивне, так і негативне забарвлення. Концепт UKRAINE репрезентований 14 метафоричними моделями, які використовуються у французьких медіа-дискурсі для опису України: УКРАЇНА проти COVID-19, УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА; ЖЕРТВА; ФІЗИЧНЕ ТІЛО; КОМПЛЕКСНИЙ ОБ'ЄКТ; ВЛАСНИК; ОПОНЕНТ; ПАРТНЕР; ОБ'ЄКТ ПІДТРИМКИ; ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ; ЖИТНИЦЯ; ВАРІАТИВНИЙ ОБ'ЄКТ; СУБ'ЄКТ; МІСЦЕ; ВМІСТ; та УКРАЇНА є ІСТОТА. Кожну модель ілюструють вирізки зі статей, що містять метафоричні конструкції поруч з концептом UKRAINE. Варто зазначити, що всі проаналізовані метафори можуть слугувати

засобом впливу на громадську думку. У даному випадку, йдеться про вплив на уявлення французів про Україну.

Результати аналізу отриманого матеріалу про Україну показали, що до подій лютого 2022 року досліджуваний концепт згадується на сторінках щотижневиків доволі рідко, найчастіше поруч з концептом RUSSIE, та здебільшого у негативному контексті (*проблеми всередині країни, боротьба з коронавірусом, погана ситуацію зі здоров'ям населення України, бідність, страждання від агресії Росії*, тощо). Деякі з метафор є стереотипними та спотворюють реальну ситуацію. Наприклад УКРАЇНА є КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА. Однак, ця модель знаходить своє відображення виключено у 2020-2021 роках, що дозволяє нам говорити про поступовий відхід у 2022 році від стереотипного сприймання України, як частини СРСР, і початок її зображення як окремої, незалежної і розвиненої країни.

Війна Росії проти України сильно позначилась на особливостях метафоризації досліджуваного концепту у французьких ЗМІ. Вона спричинила виникнення нових метафор та метафоричних моделей: УКРАЇНА Є ВЛАСНИК; ОПОНЕНТ; ПАРТНЕР; ОБ'ЄКТ ПІДТРИМКИ; ОБ'ЄКТ ЗАХИСТУ; ЖИТНИЦЯ. Нові метафори використовувались для підкреслення різних аспектів України та відображення різних ставлень до неї з боку інших країн. Вони характеризують Україну, як важливого актора світових подій, сміливого противника, що протистоїть сильнішому і масштабнішому ворогу; власника, що багато втрачав (територію, ресурси, людей), але й багато отримував (зброю, фінансову та енергетичну допомогу); як того, хто захищає не лише себе, а й всю Європу. Модель УКРАЇНА є ЖИТНИЦЯ є однією з найбільш яскравих і починає активніше фігурувати у французькому медійному дискурсі після 24.02.2022. Звернення уваги до важливої ролі України – одного з найбільших експортерів зернових культур, та зображення її «житницею Європи» має вагомий внесок у зміцнення позитивного іміджу нашої країни на міжнародній арені. Відбувається відхід від постійного асоціювання України з її радянським минулим, ставиться наголос на досягненнях та перевагах.

Окрім цього, Україну дуже часто зображають як живу ІСТОТУ, здатну переживати різні стани, емоції, почуття, виконувати дії. В одних висловах, вона понівечена, смертельно поранена, побита, налякана. Але в інших – Україна підіймається, міцніє, протистоїть, прагне, мріє, тощо. Часто відносини України та Росії метафорично передаються як стосунки двох людей, які не знайшли спільну мову, посварились, і постійно звинувачують одна одну.

У підсумку, можна стверджувати, що метафоризація концепту УКРАЇНА у французькому медійному дискурсі є складним явищем, яке пов'язане з різними факторами, такими як політичні інтереси, культурні стереотипи та інші. Метафори у французькому медійному дискурсі про Україну є важливим засобом формування та підтримки уявлень про нашу країну у французькому суспільстві.

РОЗДІЛ 3. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ RUSSIE ФРАНЦУЗЬКОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ.

Концепт RUSSIE є загалом одним з найчастіше згадуваних у французькому медійному дискурсі. Оскільки Росія є найбільшою за розмірами країною світу, має великий економічний потенціал та відіграє активну роль на політичній арені, французькі ЗМІ часто включають її у статті своїх періодичних видань. Ще до подій лютого 2022, досліджуваний концепт фігурує здебільшого у рубриках «Monde» або «Periscope», і згадується приблизно у 2х випусках на місяць. Однак, після початку війни в Україні, кількість повідомлень про Росію у журналах *L'Express* та *Le Point* значно збільшується. Метафори є систематичними супутниками концепту РОСІЯ у французькому медійному дискурсі. У результаті проведеного дослідження було виділено основні метафоричні моделі концепту РОСІЯ: РОСІЯ проти COVID-19, РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА, ЕСПОРТЕР, ЗАГРОЗА, ОБ'ЄКТ ЗВИНУВАЧЕНЬ, ВІЙСЬКОВИЙ СПОНСОР, ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ, РОСІЯ є ІСТОТА, та СТОСУНКИ РОСІЇ та УКРАЇНИ.

3.1. Метафорична модель РОСІЯ проти COVID-19.

У період, коли весь світ боровся з коронавірусом, Росія також не стояла осторонь. Ситуація із захворюваністю російського населення, процес розробки власної вакцини, а також політичні процеси під час пандемії COVID-19 спричинили появу метафоричної моделі РОСІЯ проти COVID-19, до якої входять різні вислови з метафоричними конструкціями. Їх можна умовно поділити на три групи. Перша включає в себе вислови, в яких коронавірус перемагає Росію, зображається сильнішим за неї. Наприклад, у виразах «...*la Russie fait partie des grands perdants de l'épidémie.*» [152], «*Le pays en a perdu le contrôle..., avec un nombre de victimes certainement plus élevé que le bilan officiel de 12 500 morts*» [152], «...*la Russie a interdit les rassemblements pour raisons sanitaires*» [183], «*Il est vrai qu'avec à peine la moitié de sa population vaccinée n'a pas brillé dans sa lutte contre la pandémie.*»[68], «*La Russie (144 millions d'habitants), avec 354 000 cas de Covid-19, mais «seulement» 3 633 décès, est le pays le plus touché.*» [56], спільним є зображення Росії як такої, що «програє»

коронавірусу в їх битві, оскільки він її найбільше «зацепив». Їй не вдається досягати успіхів у протистоянні вірусу. Окрім цього, у деяких прикладах «програш» Росії коронавірусу знаходить вираження у великій кількості заражених серед її населення: «*La Russie bat record sur record.*» [81], «*Le pays a recensé ce dimanche son nombre de contaminations au Covid-19 le plus élevé depuis janvier*» [81], «*La Russie, frappée de plein fouet par cette souche du SARS-CoV-2 ... a annoncé avoir recensé 25 142 nouvelles contaminations au Covid-19*» [81], «*Le pays avait déjà enregistré cette semaine des records de morts dus au coronavirus pendant cinq jours d'affilée, avec 697 décès annoncés samedi.*» [81] У цьому контексті лексеми «*contaminations*» («зараження») та «*record*» («рекорд», у негативному забарвленні) є найбільш вживаними поруч з концептом RUSSIE.

Друга група складається з фраз, сенс яких полягає у приховування Росії реальних наслідків COVID-19 від свого народу: «*...elle (pandemie) reste cachée dans les pays autoritaires qui cultivent le déni pour des raisons idéologiques, comme la Russie, ...*» [151], «*La Russie cache la vérité*» [150], «*..la Russie semble masquer l'impact dévastateur du Covid-19 sur sa population.*» [68]. У цих висловах журналісти використовують переважно слова «*cache*» та «*masquer*» (укр. приховувати).

Остання важлива група включає вислови, у яких йдеться про старання Росії розробити дієву вакцину проти COVID-19: «*Covid-19: pourquoi la Russie connaît un rebond de l'épidémie.*» [81], «*La Russie travaille depuis des mois..., sur plusieurs projets de vaccins contre le Covid-19*» [80], «*...Russie annonçait que son vaccin était presque prêt.*» [80], «*La Russie joue de l'effet de levier que lui a procuré la mise au point précoce du vaccin Spoutnik V dont l'efficacité est reconnue. Aucun État de l'Union européenne ne figure parmi les cinq superpuissances vaccinales que sont les États-Unis, la Chine, l'Inde, le Royaume-Uni et la Russie.*» [136], «*La Russie avait assuré ces dernières semaines la production prochaine de centaines de milliers de doses de vaccin*» [80]. У першій фразі увага зосереджена на інтенсифікації епідемії в межах Росії. Потім, акцент переноситься на тривалості процесу розробки Росією вакцини. Росія зображена, як механізм, який працює місяцями

над такими проектами. Зрештою, у наступних висловах простежується покращення ситуації: ефективність вакцини визнана, Росія входить до 5ти країн-суперсил у контексті якості вакцини, виробляються тисячі нових доз, щоб лікувати хворих.

3.2. Метафорична модель РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА.

Роками Росія творила собі імідж надзвичайно могутнього світового лідера, у розпорядженні якої і найсильніша армія, і найпотужніша зброя. Їй важливо було, аби вона справляла враження впливова та непередбачувана, світовий велетень, лідер. Французький медіа-дискурс не винятково рясніє повідомлення з метафоричними описами саме такої Росії. З цього випливає метафорична модель РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА – одна з найчисельніших по кількості виразів, які до неї входять. Лексема, яка супроводжує досліджуваний концепт РОСІЯ у 90% статтях є **«puissance»**: «...il se retrouve à la tête d'un pays divisé entre **puissances** étrangère: la Russie et l'Iran» [47], «... l'une des grandes **puissances** a choisi de fouler aux pieds toutes les règles de bon voisinage conçues ensemble à cette époque: la Russie» [69], «Sa politique de **puissance** et ses ambitions impériales butent sur un État autoritaire,...» [152], «Moscou veut renouer avec Washington sur des dossiers clés: - stabilité stratégique, nucléaire iranien - et conforter sa stature de **puissance**». [184], «Ce n'est pas seulement le jeu des intérêts et la lecture des faits d'actualité que la Russie manipule (et, après tout, elle ne serait pas la seule **puissance** à s'y livrer». [170], «...la Russie, comme toute grande **puissance**, se protège en établissant autour d'elle une zone d'influence». [135], «...afin que la Russie soit rejetée hors du cercle des **grandes puissances**» [175], «Être voisin d'une **puissance** n'est pas rassurant pour la biologie des nations intermittentes. On l'a vu pour l'Ukraine, ...» [121], «...elle ne peut pas renoncer à cette aspiration à être la **puissance** dominant,...» [176], «...la Russie veut impérativement être perçue comme une grande **puissance**.» [54], «Même vaincue, même isolée, elle restera une **superpuissance nucléaire** et le plus vaste pays du monde» [133]. У статтях також з'являються фрази про те, що перш ніж країнам-партнерам Росії виконувати якусь дію, їм потрібно отримати «зелене світло» від

Росії: «*Kadyrov n'est qu'un pion de Poutine , il ne peut décider de liquider ses ennemis à l'étranger sans le feu vert de Moscou*» [93].

Окрему увагу слід приділити тому факту, що Росія багаторазово згадується поруч з іншими світовими лідерами, зокрема **Китаєм**. Оскільки обидві держави є активними і могутніми діячами світової політики і часто співпрацюють, у французьких щотижневиках їх описують однаково супресильними: «*Les puissances influentes dans la région – Chine, Russie, ...*» [92], «*...la capture des élites européennes par deux puissances, la Russie et la Chine.*» [90], «*Les puissances «réémergentes» que sont la Russie et la Chine s'apprêtent –elles à couler de nouveau?»* [68], «*Pour des grandes puissances comme la Chine, les Etats - Unis ou la Russie.,.*» [82], «*Mais la Chine, les Etats – Unis et la Russie – trois puissances dirigées par des présidents populistes*» [82], «*La Chine est-elle en train de vassaliser la Russie?»* [61]. Порівняння з «наддержавою» використовується для підкреслення сили та впливу цих країн на міжнародні відносини та геополітичну арену. Метафора «*puissance*» походить з використання терміна у контексті військової стратегії та геополітики, де велика сила означає державу, яка має великий військовий та економічний потенціал та може впливати на глобальні події. Ця метафора також підкреслює їх вплив і значимість.

Цікавим є порівняння міжнародної політики з театром, а Росії – з його постійним актором: «*...la dignité de l'Iran mais aussi la nécessité de trouver des solutions de long terme commandent d'accepter la confrontation actuelle avec les États-Unis en se rapprochant de la Chine, de la Russie et d'autres acteurs de la vie internationale.*» [108], «*La Russie deviendrait par ailleurs un acteur incontournable de la politique européenne*» [106], «*...dans une région où les principaux acteurs se nomment désormais Russie, Iran et Turquie*» [106], «*...avec les autres protagonistes de la mondialisation, les Etats - Unis, la Russie et la Chine*» [44].

Іноді з метою передачі вагомості Росії, поруч з даним концептом використовуються й інші словосполучення: «*велика держава*», «*великий сусід*», тощо («*....sa relation avec le grand voisin du Nord, la Russie,*» [72], «*...dans le cas d'un grand Etat comme la Russie, le nationalisme se fait offensif*» [127], «*Le président*

du plus grand pays de la planète était pourtant tout près du but.» [96], «*Moscou n'en reste pas moins très influent*». [89], «*La Russie ne peut pas être ignorée. Même vaincue, même isolée, elle restera une superpuissance nucléaire et le plus vaste pays du monde.*» [133]).

3.3. Метафорична модель РОСІЯ є ЕКСПОРТЕР.

Метафорична модель РОСІЯ є ЕКСПОРТЕР має на меті передати ідею про те, що Росія має великий експортний потенціал та значну роль у світовій економіці. Ця метафора використовується для підкреслення важливості Росії як глобального економічного гравця. Здебільшого, Росія згадується поруч з Україною, як один з основних експортерів зернових культур та пшениці. Підтвердженням слугують такі вислови: «*Il y a la Russie, le premier pays exportateur mondial de blé, qui se replie sur elle-même.*» [62], «*En temps normal, la Russie et l'Ukraine assurent, à elles deux, près d'un tiers des exportations mondiales de blé*» [101], «*...l'Ukraine figure – avec la Russie – au nombre des plus grands exportateurs de céréales...*» [131], «*Russie et Ukraine sont incontournables sur les marchés du blé, du maïs, de l'orge, du tournesol*» [91]. Метафори передають ідею про те, що Росія та Україна є одними провідних країн у світі, які займаються вирощуванням та експортом зернових культур. Однак важливим є те, що Росію, на відміну від України, у жодному з прикладів не називають житницею Європи. Отже, можна зробити висновок, що на економічному ринку Україна вважається важливішим експортером. Росія, хоч і не на багато, але дещо відстає у цій ролі.

3.4. Метафорична модель РОСІЯ є ЗАГРОЗА.

Метафорична модель РОСІЯ є ЗАГРОЗА використовується для опису сприйняття Росії як потенційної небезпеки для інших країн. Ця модель базується на аналогії з небезпечним хижим звіром, який може атакувати та шкодити іншим, порушувати мир і баланс, з яким потрібно діяти обережно. Ця метафора може використовуватися для зображення різних аспектів відносин між Росією та іншими країнами, таких як військові конфлікти, дипломатичні суперечки,

енергетична залежність. Перш за все, найбільшої ЗАГРОЗОЮ Росія постає для України. Повідомлення, що містять метафоричні конструкції з таким значенням починають з'являтися у французькому медіа-дискурсі у 2021 році, за декілька місяців до повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли напруження навколо цього питання поступово зростало. Це підтверджують такі вислови, як «*La Russie peut continuer à plastronner et à promettre de « détruire l'Ukraine en cas de provocations*» [164], «*Moscou dément en outre menacer l'Ukraine, dont elle a pourtant déjà annexé une partie du territoire*» [87], «*La Russie de Vladimir Poutine ne cesse de **montrer les muscles** tant à l'extérieur, envers l'Ukraine (candidate à un rattachement à l'Otan)...*» [162], «*Les États-Unis soutiennent les efforts de l'Ukraine pour contrer l'influence calomnieuse de la Russie*» [179], «*Le président Biden a affirmé le soutien indéfectible des Etats-Unis à la souveraineté et à l'intégrité territoriale de l'Ukraine face à l'agression de la Russie*». [173] Відносно України використано лексеми «*détruire*» (знищити), «*menacer*» (погрожувати), словосполучення «*jouer des tensions*», а також фраза про нетерпеливість Росії стосовно Київського режиму. Усе це на пряму свідчить про РОСІЮ-ЗАГРОЗУ для України. В останньому прикладі РОСІЮ зображено як ІСТОТУ, що не припиняє показувати свою силу та владу, аби інші боялись. У контексті цього вислову метафора вказує на те, що Росія, яку очолює Путін, продемонструвала свою владу та потужність відносно України через військову агресію та анексію Криму. Ця метафора надає ситуації ілюстративного ефекту та допомагає зрозуміти рівень агресивності та влади певної держави. Окрім цього, у фразах «*L'Ukraine affirme de son côté que la Russie veut sa «destruction» et réclame la protection de l'Otan, la **ligne rouge** absolue pour Moscou*» [180], «*Une éventuelle adhésion ukrainienne à l'Alliance atlantique est un **chiffon rouge** pour la Russie depuis de longues années.*» [111] використана метафора червоної лінії та червоної ганчірки («*ligne rouge*», «*chiffon rouge*») для Росії. Перша означає межу, через яку нібито не можна переходити, інакше Україна, або НАТО матиме наслідки через відповідь Росії. У другому випадку, Росію ототожнена з великим звіром – биком, а питання України та її вступ до НАТО – є «червоною ганчіркою» для нього.

Фраза «*Moscou a déjà avalé la Crimée et l'Arménie, nul besoin d'être grand clerc pour deviner la suite.*» [79] також схиляє читача сприймати РОСІЮ як звіра, що вже «проковтнув Крим та Вірменію», а отже про подальші його дії неважко здогадатись – вони несуть небезпеку, загрозу.

Після 24.02.2022 повідомлення про загрозу Росії для України стають набагато частішими: «*Il y a empire et empire la Russie en fut un et s'est toujours comportée en agresseur...*» [79], «*Si l'Europe ferme les yeux, la Russie sera encore plus menaçante dans moins d'un an.*» [154], «*La politique de la Russie est très claire: elle veut empêcher les ukrainophones d'exister*» [71], «*La Russie nous fait du chantage, elle nous fait payer notre indépendance*» [89], «*La Russie a perçu cela comme une menace existentielle, qui devait donc être éliminée*» [89], «*...les traumatismes de l'Ukraine face à un agresseur bien plus grand...*» [109], «*elle (Russie) fait fi de la souveraineté de l'Ukraine; elle nie l'aspiration des peuples à la liberté*» [135], «*...permet à la Russie d'envoyer un message de fermeté au gouvernement ukrainien*» [95]. Знову фігурує лексема «*menace*», а для позначення РОСІЇ починає використовуватись також «*agresseur*». Такі метафори безпосередньо вказують на те, що Росія проявляє агресивну поведінку в бік України і не тільки.

Цікавою є фраза «*Pendant que Moscou, Pékin et Delhi s'activent à tisser leur toile, les Occidentaux pensent d'abord à eux-mêmes.*» [136] Використана тут метафора «*tisser leur toile*» (плести своє павутиння), означає створювати складну та витончену пастку, для досягнення певних цілей. У даному контексті ця метафора вказує на те, що Москва (= Росія), Пекін (= Китай) та Делі (= Індія) активно діють, щоб побудувати свої впливові мережі, пастки, задля власних інтересів. Вони, та їх дії – ЗАГРОЗА. Окрім цього, РОСІЯ є ЗАГРОЗА стабільності та миру в Європі. Її дії сприймаються як порушення правил міжнародної безпеки, а мета Росії – підлаштувати ці правила під свій лад: «*...Moscou tente de redessiner en sa faveur l'équilibre géopolitique de l'Europe.*» [142], «*Et l'idée..., selon laquelle la Russie serait chez elle partout où l'on parle russe ... suffirait, si elle était validée, à mettre l'Europe et le monde à feu et à sang*» [64], «*Paris et Berlin ne doivent pas accepter que la Russie piétine les principes qui fondent*

la paix sur le continent.» [136], *«Nous avons renforcé notre dissuasion et notre défense en réponse aux actes agressifs de la Russie...»* [41], *«...le vrai danger vient de la Russie...»* [103], *«En attaquant l'Ukraine, la Russie n'a pas seulement mis fin à soixantedix-sept ans de paix sur notre continent. Elle a bouleversé l'équilibre et l'ordre du monde que nous connaissions.»* [74], *«En envahissant l'Ukraine, la Russie a pris le contre-pied de décennies de politique internationale.»* [128]

Відносини Росії з НАТО також є джерелом виникнення метафор, у яких Росія постає як ЗАГРОЗА: *«La Russie lui apparaît comme une menace plus importante pour les États-Unis...»* [45], *«L'idéologue du régime prépare la Russie à frapper ses ennemis.»* [147], *«Mais je pense qu'il est vital pour l'Otan que la Russie reste un pays ennemi»* [147], *«Entre l'Occident et la Russie, la fracture est majeure»* [130], *«L'agressivité de la Chine et de la Russie à l'égard de certains de leurs voisins... a affaibli la collaboration entre les États.»* [130] У цих прикладах НАТО та Європа – по один бік, Росія – по інший. Вони – вороги. Також сказано, що Росія має багато важлив впливу, і її непередбачуваність та агресивність ускладнює та погіршує не лише співпрацю між країнами, а й ситуацію у світі загалом. Репрезентативною є також фраза *«Pourquoi la Russie coupe les ponts avec l'Otan.»* [130] Метафора *«couper les ponts»* використовується в даному вислові для передачі ідеї, що Росія припиняє співпрацю з НАТО. Ця метафора передає ідею про розрив відносин та припинення взаємодії між двома сторонами. Завдяки цій метафорі можна також зрозуміти, що відносини між Росією та НАТО поступово рухаються до розриву, який може бути наслідком серйозного конфлікту або непорозуміння.

3.5. Метафорична модель РОСІЯ є ОБ'ЄКТ ЗВИНУВАЧЕНЬ.

Метафорична модель РОСІЯ є ОБ'ЄКТ ЗВИНУВАЧЕНЬ відображає спосіб мислення та сприйняття Росії в медійному дискурсі. Ця метафора базується на концептуальному перенесенні абстрактної ідеї звинувачення на конкретний об'єкт - Росію як державу. У висловах Росію часто звинувачують у вчиненні негативних дій, включаючи агресію, порушення прав людини, втручання у

внутрішні справи інших країн та інше. Вона надає Росії статус об'єкту, який потрібно контролювати, зневажати та навіть покарати за свої дії.

Найчастіше, Росію звинувачують в агресивних діях і заявах проти України, які суперечать усім моральним нормам та підписаним самою ж Росією угодам: «...*les Etats-Unis et les Européens accusent la Russie de vouloir envahir l'Ukraine, ce que Moscou dément.*» [184], «*Kiev accuse Moscou d'avoir déployé environ 115 000 soldats à la frontière entre les deux pays, ravivant la crainte d'une attaque*» [163], «...*la Russie est accusée par Washington de vouloir envahir*» [49], «*La Russie est accusée depuis plus d'un mois...d'avoir massé d'importantes forces à la frontière ukrainienne.*» [49], «*L'Ukraine accuse ainsi la Russie d'avoir massé plusieurs dizaines de milliers de soldats et des armes lourdes à ses frontières*» [49], «*la Russie est... accusée par Kiev d'avoir fait combattre ses troupes régulières au cours du conflit.*» [49] Лексема «*accuser*» (звинувачувати) в даному вислові використовується для передачі ідеї, що США, Європа та Україна офіційно звинувачують Росію в плануванні/вторгненні в Україну. Ця метафора викликає уявлення про те, що Росія є винною і повинна бути покарана. У більшості статей автори замінюють концепт РОСІЯ назвою її столиці - MOSCOU.

3.6. Метафорична модель РОСІЯ є ВІЙСЬКОВИЙ СПОНСОР.

Метафорична модель РОСІЯ є ВІЙСЬКОВИЙ СПОНСОР передає ідею про те, що Росія надає фінансову та військову підтримку іншим країнам або групам людей для власної користі. Ця метафора використовується для опису ситуацій, таких як підтримка Росією сепаратистських рухів на території України, втручання у внутрішні справи інших країн або постачання зброї терористичним організаціям: «*Malgré ses dénégations, la Russie est largement considérée comme le soutien financier et militaire des séparatistes...*» [49], «*..Moscou, largement considéré comme le parrain militaire des separatists,...* » [123], «*Depuis 2015, la Russie assiste militairement la Syrie et contrôle son espace aérien.*» [169], «*Russie n'est pas à court d'arguments, étant donné son poids dans le système militaire algérien, qui constitue le coeur du pouvoir*» [49], «*Moscou est de loin le premier*

fournisseur d'équipements militaires de l'Algérie...» [169], «*Les principaux fabricants de munitions d'artillerie aux standards soviétiques sont la Russie et la Chine, précise Mark Cancian*». [169] Із процитованих висловів випливає, що Росія не лише «підживлювала» сепаратистів на Сході України до повномасштабного вторгнення, а й була «військовим постачальником» у Сирії та Алжирі. Використані метафори свідчать про домінуючу роль Росії в постачанні військової техніки не лише на територію України, а й у країни з високим рівнем тероризму. Метафорична модель «РОСІЯ Є ВІЙСЬКОВИМ СПОНСОРОМ» надає Росії значимості у контексті військової підтримки терористичних, протиурядових угруповань різних країн. У загальному контексті, така модель може викликати уявлення про великову військову міць Росії та її роль у світі. Таким чином, метафора стимулює уявлення читача про геополітичні зміни на карті світу і роль Росії у цьому.

3.7. Метафорична модель ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ.

Метафорична модель ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ використовується з метою зображення Росії, як держави або системи, що має негативні риси, рухається в протилежний від саморозвитку бік. Ця модель використовується в різних контекстах (політика, соціальні та економічні питання, тощо). Вона також метафорично зображає Росію, як країну, що поступово занепадає і ізолюється від всього світу, наживає ворогів, має відсталу від європейських стандартів систему, є не демократичною, а авторитарною, але з зависокою самооцінкою. У прикладах за обраний для дослідження період (2020-серпень 2022) перед читачем постає Росія в процесі розпаду, яка роками «купує» собі гідність поганими вчинками, і зараз повністю втратила довіру інших («*Pendant des années, la Russie ou l'Iran ont cherché à s'acheter une dignité et une légitimité de la mauvaise. Ils sont aujourd'hui totalement décrédibilisés.*» [169], «*L'univers postapocalyptique d'une Russie en décomposition est impressionnant*». [76]). Репрезентативною для цієї моделі є фраза «*Car plus le monde change, plus la Russie reste immobile, prisonnière des contradictions que symbolise l'aigle à deux têtes. Sa politique de puissance et ses*

ambitions impériales butent sur un État autoritaire, qui détruit la société et oppresse ses citoyens, ainsi que sur la malédiction d'une économie de rente.» [152], «*Cette guerre ne met pas seulement aux prises l'Ukraine et la Russie, c'est une confrontation entre deux systèmes, l'un moderne, décentralisé et multicéphale, l'autre archaïque, centralisé et autocéphale*» [127], «*«Rus'de Kiev» qui aurait été, au IXe siècle, le berceau d'une Russie qui n'existait pas encore, relève de la propagande*». [65] Тут використані різні метафори для опису деградаційного політичного та економічного становища Росії. Автор використовує метафору «*aigle à deux têtes*», яка відображає дві голови орла, які розходяться в різних напрямках, що символізує протиріччя між різними векторами розвитку країни. Далі автор використовує метафору «*prisonnière des contradictions*» («*в'язень протиріч*») для опису того, що Росія застрягла в власних протиріччях та не може визволитись. Часто її слова суперечать діям. Також автор використовує метафору «*malédiction d'une économie de rente*» [152] (*прокляття рентної економіки*) для опису того, що економіка Росії ґрунтується на доходах від експорту нафти та газу, що веде до того, що країна не може залежати від своїх внутрішніх ресурсів та стає залежною від зовнішнього ринку. Ця метафора відображає проблеми, які виникають через залежність Росії від доходів завдяки експорту сировини, та її нездатність до розвитку реальної економіки.. На початку вислова метафори «*...plus la Russie reste immobile...*» відображає ідею, що, в той час як світ рухається вперед та розвивається, Росія залишається на місці, відстає від інших. Усі вищеперечислені метафори передають складну та багатоаспектну картину ситуації в Росії, що включає в себе протиріччя в політиці та економіці, авторитаризм та насильство, тощо. Використання таких метафор допомагає створити образ Росії, який залишається у свідомості людей та допомагає зрозуміти сутність проблеми.

Багато про що говорить також вислів «*La Russie n'est plus une grande puissance.*» [129], вжитий у статті у 2021 році. Ще до того, як армія цієї країни спростувала всі заяви про її першість і дієздатність, французькі ЗМІ уже використали гучну фразу про те, що росія більше не НАДДЕРЖАВА. Згадуючи

модель РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА, ця фраза є важливим кроком до усвідомлення того, що Росія втрачає своє впливове становище у світі.

У 2022 році метафоричні конструкції у висловах, що критикують або розкривають недоліки російської системи продовжуються і починають зустрічатись частіше. («*La Russie actuelle est un mélange de fascisme et de postmodernisme, entre Mussolini et Baudrillard, entre le culte de l'État et la création d'un monde virtuel qui influence le monde réel, voire le surpasse.*» [126], «*Le dissident avait l'embarras du choix, tant la corruption est endémique en Russie : le pays pointe au 137e rang sur 180 dans le classement de l'ONG Transparency International.*» [126], «*... pays les plus corrompus en Europe, après la Russie et l'Azerbaïdjan*»). [100] Корупція – також невід’ємна складова Росії, яка впливає на її деградацію. Одним з таких, що привертають багато уваги є вислів «*L'Ukraine souffre d'un niveau élevé de corruption, mais je suis convaincu, ..., qu'on y trouve une nouvelle génération montante constituée d'individus imprégnés de valeurs démocratiques et souhaitant rejoindre l'Europe plutôt qu'une Russie kleptocratique*». [100] Використаний автором епітет «*kleptocratique*» (клеттократичний) поруч з концептом РОСІЯ говорить нам про те, що це країна, де влада контролюється крадіями, а корупція та фінансові зловживання державних чиновників та політиків є одним з основних стрижнів життя її суспільства. «Клеттократія» походить від грецького *kleptēs* (зłodiй) і *kratos* (влада). Ця метафора виражає й те, що ця корупція відбивається на всіх сферах життя громадян, а Росія не має демократичних принципів і не захищає права людини, оскільки влада зосереджена в руках корупційного клану, який не має інтересу у забезпеченні демократичних ініціатив в країні.

Росія також зображається хворою на саму себе. Вона – є та хвороба, яка «пожирає» і послаблює всю країну: «*Et la seule dénazification qui urge, c'est celle de cette Russie malade d'elle-même*». [115] Деградація також пов’язана з недоліками російської армії, і ствердженнями, що Росія може бути переможена: «*Elle a l'impression d'avoir perdu la troisième guerre mondiale.*» [118], «*La Russie peut certainement être vaincue.*» [153], «*...la Russie pouvait être battue en Ukraine*»

[153], «...la Russie va devenir un voisin de plus en plus instable, ruiné, avec potentiellement un changement de leadership». [149]

Окрім цього, прояв деградації Росії спостерігається у висловах з її метафоричним порівнянням із СРСР: «*La Russie est trop souvent regardée comme l'ancienne Union soviétique.*» [119], «*Jean-Luc Mélenchon considère que la Russie, c'est l'URSS d'hier, qu'elle n'a pas de velléités agressives, qu'elle se contente de se défendre, que le mal c'est l'Otan*» [119], «...la Russie rappelle volontiers **les jours heureux soviétiques**...». [161] Метафори тут виражають ідею, що Росію часто сприймають як те ж саме, що і колишній СРСР, хоча від його розпаду пройшло уже багато часу. Метафора базується на використанні асоціацій між Росією та СРСР, викликаних їх спільними рисами. Це свідчить про те, що розвиток теперішньої Росії, її цінності, цілі і політика мало чим відрізняються від того, чим керувався у свій час СРСР. Отже замість того, щоб активно розвиватись, покращувати умови життя суспільства, вдосконалюватись, і т.д., Росія стоїть на місці.

Важливим репрезентантом моделі ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ є група виразів, об'єднаних основною ідеєю – ізоляція Росії на міжнародному рівні та санкції проти неї. Незважаючи на всі заяви її керівників про нешкідливість санкцій для Росії, французькі ЗМІ неодноразово повідомляють у своїх статтях протилежне. Спочатку, у 2021 році йдеться про гучні заяви Росії про її нерозуміння з боку Європи, і те, що Росія йтиме власним, іншим шляхом: «..., *Poutine repart à l'assaut et prévient dans un discours à la nation que la Russie suivra «son propre chemin*». [148] Ближче до кінця 2021 року та протягом перших півроку 2022-го ситуація стає критичною. Французький медійний дискурс спочатку описує попередження Росії з боку європейських країн та США про наслідки у випадку її нападу на Україну, а потім і наслідки для Росії після вторгнення в Україну, і в цілому ставлення до неї інших країн: «*Ce dimanche, le G7 a mis en garde Moscou, qui s'exposerait à des "conséquences massives" en cas d'invasion de l'Ukraine.*» [184], «...*Antony Blinken a assuré mercredi avoir des "preuves" que Moscou envisageait une invasion en Ukraine et mis en garde la Russie, dressant la perspective de sanctions*

économiques douloureuses si elle passait à l'acte». [186], «*Alors que les Occidentaux ont menacé Moscou de nouvelles mesures punitives en cas d'attaque...*» [159], «*... Washington avait assuré que les grandes puissances occidentales étaient prêtes à imposer à la Russie des sanctions "massives" en cas d'attaque*» [184], «*...les coûts des sanctions économiques, notamment, seront de nature à contrebalancer les avantages que la Russie croit pouvoir obtenir de sa manœuvre guerrière*» [107], «*...la Russie ne s'attendait sans doute pas à des sanctions si drastiques*» [57], «*...Russie, laquelle est presque sans amis en Europe, ...*». [50] Поняття, що найчастіше супроводжують концепт РОСІЯ у даних повідомленнях, це «*sanctions massives/drastiques/douloureuses*», «*conséquences*», «*mesures punitives*», а також словосполучення «*mettre en garde*». Важлими також метафора у вислові «*...la Russie est la grande absente des Jeux olympiques de Tokyo*». [50] У цьому вислові метафора використана для опису Росії, яка не бере участі в Олімпійських іграх у Токіо. Вона описує Росію як «головного відсутнього» на цих змаганнях, що дає розуміння, що Росія зазвичай є активним учасником Олімпійських ігор. Таке метафоричне зображення дуже ваєливе, оскільки Росія завжди була однією з основних країн-переможниць в цих спортивних змаганнях, а отже бути відсутньою на них – значний удар для країни.

У статтях 2022 простежується підтвердження остаточного «розриву» у поглядах між Європою та Америкою з одного боку, і Росією – з іншого: «*«La Russie et l'Occident n'ont pas réussi à établir une relation de qualité.»* [100], «*La Russie s'est vue peu à peu exclue du concert des nations*» [100], «*La Russie, l'Ukraine et l'Occident sont coincés dans une situation effroyable sans issue évidente*». [153] Росію навіть ототожнюють з Північною Кореєю через схожість ведення державної політики: «*Ce pays restera-t-il une grande Corée du Nord, repliée sur lui-même et hostile?»* [135]

3.8. Метафорична модель РОСІЯ є ІСТОТА.

Метафорична модель РОСІЯ є ІСТОТА містить в собі декілька метафор, які передають специфіку сприйняття Росії як сутності, що має власні емоції,

поведінку, відчуття, тощо. Вирази, що репрезентують дану модель розділяємо на групи. 1. РОСІЯ як ЛЮДИНА, що звинувачує: «*Russie accuse de son côté Kiev de préparer une offensive contre les rebelles, menaçant de venir à la rescousse de la population des zones séparatistes.*» [123], «*Moscou reproche notamment à Kiev de vouloir intégrer l'Otan*» [168], «*Moscou a à son tour accusé mercredi l'Ukraine de "renforcer ses capacités militaires..."*» [77], «*Moscou accuse Kiev de préparer une offensive militaire pour reprendre les territoires séparatistes*» [159], «*Moscou accuse Kiev de "provocations" et l'Otan d'actes "menaçants"*» [180], «*...à mettre en oeuvre les accords de Minsk, que la Russie accuse de mettre en échec*» [95]. Як і у випадку з концептом УКРАЇНА, типовою є заміна концепту RUSSIE назвою її столиці – MOSCOU. Часто MOSCOU фігурує разом з KIEV – в обох випадках йдеться про кар'єри в цілому, а не лише їх столиці. Вищеперечислені вислови є яскравим прикладом відображення способу, яким Російська Федерація взаємодіє з Україною. Загалом, використані метафори передають такі ідеї: Агресія та конфлікт: Звинувачення з боку Росії сприймається як агресивна дія, що націлена на створення конфлікту між державами. Відповідальність та провина: Росія звинувачує Україну в провокаціях, щоб знати з себе відповідальність за власні агресивні дії.

2. Наступна група включає вирази, що зображають РОСІЮ як ЛЮДИНУ, яка заперечує: «*Moscou nie toute intention belliqueuse et affirme être menacé par des "provocations" de Kiev et de l'Otan, et exige que l'Alliance s'engage à ne pas s'élargir en ex-URSS.*» [182], «*La Russie nie toute velléité belliqueuse envers son voisin*» [182], «*La Russie a nié tout rôle dans cette crise et a assuré vouloir stabiliser les cours*» [182], «*La Russie nie toute velléité d'agression...*» [178], «*La Russie a démenti, assurant que ses manoeuvres n'étaient pas "menaçantes" mais une réponse à des exercices de l'Otan en Europe et à des provocations ukrainiennes.*» [172] Найчастіше вживаною тут лексемою є «*nier*».

Росія, як ІСТОТА, здатна також бажати, робити помилки, думати, злитись, прагнути, хотіти, й мати багато інших почуттів та емоцій: «*..la Chine et la Russie sont convaincues de la supériorité de leur modèle.*» [61], «*Moscou..., ne cherche un*

prétexte pour déclencher une invasion» [123], «*Kiev craint que Moscou ne cherche à provoquer un casus belli pour tenter de justifier une opération armée*» [125], «*...au moment où, ce qu'à Dieu ne plaise, Moscou commettrait cette erreur fatale, on peut lui faire confiance pour tenir la parole donnée...*» [64], «*Moscou ne souhaitait pas que les deux républiques se séparent de l'Ukraine mais désirait une fédéralisation du pays*» [48], «*Moscou se fâche*» [157], «*...cette grande Russie séduite par les sirènes chinoises*» [52], «*D'autre part, la Russie réclame des garanties écrites que...*» [163], «*la Russie n'a jamais vraiment accepté que son ancienne "sphère d'influence" lui échappe.*» [69], «*...la Russie ne pouvait que se mettre très en colère*» [158], «*...la Russie doit regarder vers l'Europe pour aller vers la modernité*» [102], «*... les autorités moldaves tentent de rester neutres, montrant leur soutien à l'Ukraine tout en essayant de ne pas froisser Moscou*» [89], «*...la Russie peut toujours tenter de ruser au moyen de sociétés écran*» [72] РОСІЯ-ЛЮДИНА має амбіції, наміри, і т.д.: «*Elle déplace le centre de gravité du monde de l'Occident vers l'Asie tout en ouvrant de vastes espaces aux ambitions de la Chine, de la Russie...*» [122], «*... non seulement on ne connaît pas clairement les intentions de la Russie, mais...*» [163], «*Il conviendrait donc de ne pas pousser la Russie au désespoir pour éviter de préparer le terrain à une catastrophe encore plus grande.*» [144] З нею можна ввести діалог, грати на нервах: «*Peut-être, mais guère accommodante, et habituée à jouer avec les nerfs de la Russie.*» [160]

РОСІЯ-ІСТОТА має тіло, у метафоричних висловах згадуються його частини: «*Irrationnel Poutine ? Il est surtout obsédé par une idée: l'Otan avance ses pions et veut mettre la Russie à genoux.*» [100], «*Poutine est la synthèse de cette mutation du corps en Russie.*» [117] Метафора в останньому вислові використовується, щоб висловити ідею, що Путін є продуктом змін, що відбулися в російському суспільстві. «*Мутація тіла*» стосується різних фізичних та соціальних змін, що відбулися в Росії протягом останніх десятиліть. Путін виступає як нова форма лідерства в Росії, створена з різних складових частин соціальної мутації.

РОСІЯ-ІСТОТА також зображається як противник, опонент у різних типах битви. Йдеться і про битву за зону впливу («...*sa position géographique en fait le terrain privilégié de luttes d'influence que Moscou mène avec la Chine.*» [140].), на економічному ринку («... , *la décision surprise de l'Arabie saoudite de pomper à tout va, déclenchant une guerre des prix avec Moscou*» [160]), та фактичну війну з Україною («... *Moscou avait finalement annoncé le rappel de ses troupes, affirmation contestée par Kiev*» [77], «*La Russie est encore faible, mais... les revenus des hydrocarbures lui permettent d'engager une vaste modernisation de l'armée, dont l'achèvement était prévu en 2020*» [174], «...*Moscou conservera donc un avantage militaire sur Kiev en cas de conflit*» [163], «*Moscou pourrait répondre militairement*» [153], «*Dans les deux cas, Moscou bâtit son offensive sur des mensonges.*» [75] Вона також постає перед нами ЛЮДИНОЮ, яка вміє користатися нагодою та робити висновки: «...*la Russie sait tirer profit des circonstances*» [117], «...*la Russie tire des leçons: elle regarde vers l'Est et l'Extrême-Orient tout en changeant bientôt d'alliance.*» [135]).

В окрему групу можна об'єднати вислови про Росію, яка аби принести Європі «дискомфорт», «обриває» поставки газу в Європу: «*Si la Russie venait à fermer le robinet, Berlin activerait le niveau 3 de son plan d'urgence.*» [176], «*Moscou a fermé les vannes*» [176], «...*le Kremlin entend montrer qu'il est prêt «à punir ceux qui veulent éliminer progressivement le gaz naturel russe*» [54], «*La Russie coupe le gaz.*» [54] Використовуються різні словосполучення (*fermer le robinet, fermer les vannes, couper le gaz*), що мають один сенс – перекрити газ.

3.9. Метафорична модель СТОСУНКИ РОСІЇ та УКРАЇНИ.

В окрему групу було вирішно виділити вирази, які зображають напружені відносини Росії та України. Це фрази, що ілюструють метафоричну модель СТОСУНКИ РОСІЇ та УКРАЇНИ. Дуже часто у проаналізованих нами матеріалах французького медіа дискурсу Росія та Україна зображені СУСІДАМИ, один з яких – сильніший, нестабільний, з яскравими проявами авторитарності – «велика сила», що домінує над Україною: «...*l'une des grandes puissances a choisi de fouler*

aux pieds toutes les règles de bon **voisinage** conçues ensemble à cette époque: la Russie.» [69], «La Russie nie toute velléité belliqueuse envers son **voisin**» [182], «...la Russie va devenir un **voisin** de plus en plus instable, ruiné, avec potentiellement un changement de leadership» [149], «L'agressivité de la Chine et de la Russie à l'égard de certains de leurs **voisins**, couplée à leur refus de soumettre leurs actions à la moindre supervision internationale, a affaibli la collaboration entre les États» [130], «L'ancienne république soviétique, enlisée depuis six ans dans une guerre avec son **voisin russe** ...» [183], «... son obsession était de reconquérir cette terre perdue de l'ex-URSS, **voisine** et cousine de la sainte Russie, zone d'influence et zone tampon: l'Ukraine» [42], «Être **voisin d'une puissance** n'est pas rassurant pour la biologie des nations intermittentes. On l'a vu pour l'Ukraine.» [121], «...la Russie, comme se protège en établissant autour d'elle une zone d'influence. L'Ukraine en est la pièce maîtresse» [135]. У даному випадку, Росія та Україна не є сусідами, які товаришують, живуть мирно і дружно. Навпаки, використані метафори вказують на те, що між цими країнами існує конфлікт та напруження. З огляду на ці вислови, бути сусідом Росії для України- небезпечно. Здебільшого через те, що Росія ставиться до України як до підлеглого та має намір захопити її і контролювати її дії. У статтях також фігурує згадка про Росію, як «старшого брата» України, від якого Україна прагне віддалитись, рухатись у протилежному напрямку, в Європу. «...une rupture franche avec le «grand frère» russe pour se rapprocher de l'Union européenne».

Зрештою, було виділено також вислови, що ілюструють напружені стосунки Росії та України до та під час війни: «“La Russie est redevenue notre **ennemi**”» [154], «...ce petit Etat tampon, ..., ne bascule définitivement dans le camp de la Russie, **pays dont il est économiquement dépendant et proche culturellement, mais auquel il ne s'est jamais soumis.**» [83], «Il faut aller au bout du processus de rupture mentale et que nous **coupions les ponts avec la Russie**» [113], «L'Ukraine, elle, doit **cohabiter** avec la Russie» [124], «Russie-Ukraine: "En cas de conflit, une intervention militaire occidentale n'est pas certaine". Le pire n'est jamais certain, mais la hausse des tensions entre la Russie et l'Ukraine est bien réelle.» [124], «On aurait

pu croire que l'assaut brutal de la Russie sur l'Ukraine la ferait vaciller, en mettant au jour ses contradictions, immenses, en matière de politique étrangère» [79], «Russie-Ukraine: jeux de guerre» [79], «...cette révolution ukrainienne de 2004 qui a mis le feu aux poudres avec la Russie». [43] Для описів ситуації французькі ЗМІ використовують різні метафоричні конструкції, на кшталт «спалювати мости», «жорстокий напад Росії на Україну», «підливати жару у вогонь», «воєнні ігри», тощо. Дуже репрезентативною є фраза, яка спростовує міф про Україну, як колиску Російської імперії: «L'Ukraine n'est pas le «berceau» de l'Empire russe de jadis». [60] Метафора вказує на те, що Україна не є основою Російської імперії та не є її невід'ємною частиною. Вона також може бути використана для заперечення певних історичних претензій Росії до України, зокрема відносно її території, культурного спадку та інших аспектів.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі даної роботи був здійснений опис та аналіз основних метафоричних моделей концепту RUSSIE, а також моделі стосунків Росії та України. Асоціативний ряд концепту RUSSIE репрезентований 8 метафоричними моделями. Хоча кількість моделей менша, ніж у концепта UKRAINE, кожна з них включила в себе великий обсяг цитат з метафоричним моделюванням концепту RUSSIE, і дозволила виконати ґрунтовий аналіз лексико-семантичних засобів метафоризації даного концепту.

Кожна з виокремлених метафоричних моделей відображає не лише певний аспект уявлення про Росію в цілому, а й погляди на її політичну, економічну та культурну ролі у світі. Досить довгий період часу, Росія сприймалась іншими країнами як надзвичайно сильна в усіх планах держава, в першу чергу через свої розміри. Своїми заявами, поведінкою лідерів, та веденням міжнародної політики Росія докладала всіх зусиль, аби створити такий імідж на міжнародній арені. Саму тому, група висловів, що ілюструють модель РОСІЯ є НАДДЕРЖАВА – одна з найбільш чисельних. Метафори цієї моделі зображають Росію «великою

силою», наймогутнішою державою планети.» У перші півроку 2022-го кількість використання таких метафор зменшується.

Окрім цього, Росію, як і Україну, часто називали важливим експортером на світовому ринку. Однак, починаючи з 2020 з'явилися фактори, які похитнули впевненість французьких ЗМІ щодо того, що цей імідж не зовсім відповідає дійсності. Спочатку це сталося через поширення коронавірусу. Епідемія принесла проблеми усьому світу, і Росія – не була винятком. Модель «РОСІЯ проти COVID-19» відображає спроби Росії перемогти, або хоча б контролювати пандемію. Вона робила все можливе, щоб забезпечити безпеку та здоров'я своїх громадян.

Початок репрезентації Росії у французькому медіа дискурсі як ЗАГРОЗИ можна вважати переломним моментом. Ближче до закінчення 2021 року, коли відносини з Україною почали загострюватись, французькі щотижневики все частіше описували напруження між Росією та Україною, привертати увагу до цих подій, описували погрози та шантаж з боку Росії, а також процес віддалення Росії від Європи та США, з якими у них і до цього були протилежні погляди на веденн державної політиик. До того ж, всі ці події вплинули на появу метафоричних моделей з концептом РОСІЯ з негативним забарвленням: ОБ'ЄКТ ЗВИНУВАЧЕНЬ, ВІЙСЬКОВИЙ СПОНСОР, ДЕГРАДАЦІЯ РОСІЇ. Остання є виразною моделлю, так як вона передає ідею, що Росія переживає стан падіння, зневаги та повільного розпаду. Вона може мати сильний вплив на не дуже позитивне сприйняття Росії адресатом та на формування зневажливої громадської думки про цю країну.

Окремо виділено останню модель – СТОСУНКИ УКРАЇНИ та РОСІЇ, для можливості більш детально проаналізувати характеристику відносин двох держав, що подається у французьких ЗМІ. У більшості випадків, їх зображають сусідами, які не поладнали. Також автори статей порівнюють їх силу і розміри: Росія – велика, Україна – маленька. І, зрештою, описують «розрив» нормальних стосунків між цими двома державами. Спочатку ці стосунки постійно напружені, а у кінцевому результаті дві країни опиняються у стані війни.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було дано визначення декільком основним поняттям. Одним з них є поняття «концепт». З огляду на різні підходи науковців до його трактування, можна зробити висновок, що концепт - це основна категорія когнітивної лінгвістики, що відображає спосіб, яким людина «організує», формує світ у свідомості. Своє вираження він знаходить в системі лексичних одиниць, які відображають уявлення людини про світ. Концепти є важливими складовими мовної та концептуальної картин світу. Усі концепти, що відображають навколишню дійсність, а також містять смислові значення, складаються в концептосферу, яка, у свою чергу, утворює концептуальну картину світу. Мовна ж картина світу являє собою систему мовних одиниць (*знаків*) із семантичним значенням, у яких відтворено реальний стан речей та внутрішній світ людини.

Опрацювання теоретичного матеріалу дослідження довело, що мова має *метафоричний* характер. Метафори, що використовуються слугують матеріалом для концептуалізації світу в кращий і ширший спосіб. Однак метафори не обмежуються вираженням у мові – вони керують нашими думками, почуттями та ідеями. Вони також формують наш спосіб мислення про світ. Метафоричне моделювання концептів дедалі частіше використовується у сучасній лінгвістиці. Однією зі сфер, де це можна простежити є публіцистика. Створення персоніфікованої інтерпретації політично-соціальної реальності в засобах масової інформації є характерною особливістю. Оскільки метафорою називають відображення у мовленні людини її розумової діяльності, вона здатна по-різному проектувати картини світу носіїв певної мови та культури. Використання метафор має на меті здійснення прихованого впливу на свідомість людей, а отже виокремлення концептуальних метафор поруч з концептами UKRAINE та RUSSIE у французькому медіа-дискурсі дало можливість проаналізувати, як у провідних французьких щотижневих виданнях зображають Україну та Росію.

Дослідження лексико-семантичних засобів метафоризації концептів UKRAINE та RUSSIE є важливим внеском у розвиток сучасної лінгвістики. Матеріал для практичної частини дослідження був зібраний із двох джерел – щотижневих журналів *Le Point* та *L'Express*, які містили метафоричні вислови із концептами UKRAINE та RUSSIE. Результати проведеного аналізу показали, що хоча у використаних для опису України та Росії метафорах подекуди присутні їх стереотипні характеристики, французькі ЗМІ звертають увагу і на не згадувані перед цим аспекти вищезгаданих країн. Особливо зміна метафоричних значень простежується після 24.02.2022. Зокрема, використані поруч з концептом UKRAINE метафори у 2022 році можуть мати суттєвий позитивний вплив для творення іміджу України, що заслуговує визнання на світовій арені. Порівнюючи із попередніми роками, де Україна описувалась здебільшого як КОЛИШНЯ РАДЯНСЬКА РЕСПУБЛІКА, що має великі проблеми з корупцією, слабку систему охорони здоров'я, завжди асоціюється як частина СРСР, і тісно пов'язана із Росією, після 24.02.2022 французькі ЗМІ буквально рясніють повідомленнями про Україну в різних рубриках (СВІТ, ПОЛІТИКА, ЕКОНОМІКА, КУЛЬТУРА,...). Поступово, статті наповнюються інформацією про сміливість українського народу, багатство української культури та економіки, надзвичайну відважність у контексті війни з Росією. Крок за кроком французький медіа-дикурс починає відтворювати позитивне зображення України – країни демократичної, незалежної, яка прагне світового визнання, розвивається, тримає курс на «європеїзацію», і бореться не лише за своє майбутнє, а й усієї Європи. До того ж, французькі журналісти продовжують наголошувати на необхідності продовжувати світовим лідерам (зокрема, і Франції) підтримувати Україну у війні, докладати максимум зусиль, аби допомогти їй наблизити свою перемогу, адже це те, чого вона неодмінно заслуговує.

У випадку з концептом RUSSIE, до 24.02.2022 Росію описують як могутню і сильну державу, світового лідера, що має важливу роль на політичній арені. Саме такою вона сприймається французькими ЗМІ. Однак після початку війни з

Україною риторика журналістів змінюється. Характерний французькому медіа-дискурсу опис Росії, як НАДДЕРЖАВИ поступово зникає зі сторінок. Метафори, пов'язані з прагненням Росії до всевладдя, «манією величі», військовими конфліктами, агресією, становленням загрози для всесвітнього миру, та ін. стають найбільш поширеними. Вона все ще зображається сильною і владною (особливо, у військовому плані), але автори французьких статей поступово починають висвітлювати її проблеми як всередині, так і міжнародних у відносинах, недоліки політичної авторитарної системи, втрати на війні, і ціну, яку Росія платить, розпочавши її.

У результаті роботи було виокремлено та структуровано перелік метафоричних моделей, крізь сутність яких концепти UKRAINE (13) та RUSSIE (9) метафоризуються у французькому сучасному медіа-дискурсі. Особливої уваги заслуговувала модель 9-та модель третього розділу - СТОСУНКИ РОСІЇ та УКРАЇНИ, яка описує відносини між двома країнами: вони зображаються і як сусіди, які спочатку конфліктують, потім напруга між ними зростає, і, в кінцевому результаті, призводить до початку війни між ними.

Результати дослідження свідчать про те, що в сучасних французьких ЗМІ концепти UKRAINE та RUSSIE продовжують активно використовуватись у контексті подій сьогодення. Можна стверджувати, що після повномасштабного вторгнення назва «Україна» замайоріла набагато яскравіше. Подіям в Україна присвячували і присвячують обкладинки журналів, повноцінні випуски. Концепт UKRAINE починає згадуватись не лише у категорії «СВІТ», а й багатьох інших рубриках. Про Україну не дають забувати, і вкотре наголошують на важливості її підтримки. Метафоричні конструкції, до яких звертаються представники французької лінгвокультури, надають дедалі більш позитивне визначення образу України в засобах масової інформації, чого не можна стверджувати про Росію, образ якої у французькому медіа-дискурсі набуває все більш негативного забарвлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросук О.О., Скрипник А.В. «Метафоризація концепту UKRAINE у французькому медійному дискурсі». *Філологія XXI століття: дослідження та перспективи*: зб.тез VII Всеукр.наук. читань, Київ, 6-7 квітня 2023 р. С. 17-18
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. Київ : Логос, 2004. 284 с.
4. Данилюк І. Франц Боас як фундатор етнологічного напрямку сучасної етнічної психології. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія, психологія, педагогіка*. Київ, 2005. № 22–23. С. 86-89.
5. Желтухина М.Р. О содержании дискурса масс-медиа. *Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ, 2007. № 11 (128), Ч. 1. С. 27-40.
6. Заремська І. М. Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2011. Вип. 7. С. 396-402.
7. Збірник тез VII Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених «ФІЛОЛОГІЯ XXI СТОЛІТТЯ: НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ».
Режим доступу: <https://philology.knu.ua/nauka/konferentsii/filolohiya-xxi-stolittya-novi-doslidzhennya/>
8. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2010. Вип. 4. С. 20-25.
Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_4_5

9. Лисиченко Л.А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. №5/6. С. 36-42.
10. Лютянська Н.І. Мас-медійний дискурс: типологічні та структурно-організаційні особливості. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин, 2014. Кн. 2. С. 136-141. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2014_2_28
11. Метафоризація як когнітивний процес. *Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство*. 2011. Вип. XXIV, ч. 1. С. 460-467.
12. Мірошниченко І.Г. Стислий текст в українському масмедійному дискурсі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпро, 2020. 38 с.
13. Лютянська Н. І. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. «Серія Філологічні науки»*. Ніжин, 2014. Кн. 2. С. 136-141.
14. Степанов В.В., Носова А.С. Метафоризація концепту Україна в сучасному американському публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2022. № 57. С.82-87.
15. Суська О.О. Слово. Символ. Текст / О.О. Суська; [под. ред. Е.С. Снитко и проф. Л.П. Дяченко]. К., 2006. С. 211-226
16. Хорошун О.О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 49. Філологічні науки. Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І.Франка, 2010. С. 158-161.
17. Черниш О. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіалінгвістиці. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/9782/1/13coashp.pdf>
18. Шевлякова Ю.О. Особливості дискурсу Інтернет-ЗМІ (на матеріалі англomовних он-лайн журналів для підлітків). *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Серія «Філологічні науки». Ніжин, 2013. Вип. 38. С. 239-242.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_38_74

19. Юдко Л.В. Мовна та концептуальна картини світу як відображення свідомості нації. *Studia Linguistica*. Київ, 2011. С. 292–298.
20. Bell A. *Approaches to Media Discourse*. London : Blackwell Publishers, 1996. – p. 230
21. Cotter C. *Discourse and media*. *Handbook of Discourse Analysis*. / Schiffrin D., Tannen D., Hamilton H.E. (eds). Malden/Oxford : Blackwell Publishers, 2001. p. 416–436.
22. Croft, W., & Cruse, D. A. *Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. URL: <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511803864>
23. Dillon J. *The Question of Being in: Jacques Brunschwig, Geoffrey E. R. Lloyd* (eds.), Harvard University Press, 2000. P. 51-71.
24. Dubois, D. and P. Resche-Rigon, (1995). *De la naturalitee des categories semantiques: categories d'objets naturels aux categories lexicales*. *Intellectia*, P. 20-247.
25. *Encyclopaedia Britannica 2008, Concepts in Linguistics*, CD.
26. Eric Margolis; Stephen Lawrence. "Concepts". *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab at Stanford University, P. 60-66
27. Evans V. *How Words Mean*. New York. OUP, 2009.
28. Eysenck. M. W., *Fundamentals of Cognition* (2nd) Psychology Taylor & Francis, 2012, p. 131-137.
29. Fraas C., Klemm M. *Diskurse – Medien – Mediendiskurse. Begriffsklärungen und Ausgangsfragen. Mediendiskurse. Bestandsaufnahme und Perspektiven* / Fraas C., Klemm M. (Hg.). Frankfurt/Berlin/Bern/New York/Paris/ Wien, 2005. P. 1–8.
30. Goguen, Joseph (2005). "What is a Concept?". *Conceptual Structures: Common Semantics for Sharing Knowledge. Lecture Notes in Computer Science*. Vol. 3596. 2005, P. 52–77.
31. Greco A.: *Cognitive science and cognitive sciences*. *Journal of Cognitive Science* 13(4), 2012, P. 471-485.

32. Humboldt, W., Selected works in linguistics: Moscow: Progress. 2000, 400 p.
33. Joseph Goguen "The logic of inexact concepts", *Synthese* 19 (3/4). 2000, P. 325–373.
34. Lakoff, G. & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago; London: University Press, 1980, P. 3-6
35. *Lingua Mentalis: The Semantics of Natural Language* · Anna Wierzbicka. Academic Press. 1980, p. 80-87.
36. Maslova V.A., *Cognitive linguistics*. Minsk : Tetra Systems, 2004, 80 p.
37. Max Black *Source: Proceedings of the Aristotelian Society, New Series, Vol. 55*. 1955, P. 273-294
38. O’Keeffe A. ‘Media and Discourse Analysis’, in Gee, J. & Handford M. (eds), *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*. London : Routledge, 2011, P. 441-454
39. Pavilenis R.I. *Problems of sense: Contemporary logical and philosophical analysis of language*: Moscow : Mysl, 1983, 312 p.
40. Rastier F. (1993). *La semantique cognitive et l'espace, Images et Langages: Multimodalite et modelisation cognitive*. Paris: CNRS, 1993, P. 173-185
41. Simon-Vandenberg, Anne Marie, Miriam Taverniers, and Louise Ravelli, eds. *Grammatical Metaphor* Philadelphia, PA: John Benjamins, 2003. 453 p.
42. *The metaphorization phenomenon in the English literature texts. Actualization of the time concept through the metaphorical realization process*.
URL: https://www.researchgate.net/publication/336812225_The_metaphorization_phenomenon_in_the_English_literature_texts_Actualization_of_the_time_concept_through_the_metaphorical_realization_process

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Accusations d'espionnage, Ukraine... Pourquoi la Russie coupe les ponts avec l'Otan. URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/accusations-d-espionnage-ukraine-pourquoi-la-russie-coupe-les-ponts-avec-l-otan_2160754.html
2. Anne Cagan, Ces héros tech de la résistance ukrainienne, *L'Express*, 2022, №3712, P. 58.
3. Anne Nivat. À Mykolaïv, la guerre des civils, *Le Point*, 2022, №2595, p.58-63.
4. Anne Treca, Charles Haquet, Berlusconi, le meilleur d'entre eux, *L'Express*, 2020, № 3607, P. 21.
5. Antoine Coppolani. Et si la Chine ne menaçait pas l'ordre mondial? *Le Point*, 2020, №2502, P.35-37.
6. Armin Arefi. Comment la Chine a pris le pouvoir à l'ONU, *Le Point*, 2020, №2485, P. 50.
7. Armin Arefi. Les très riches heures d'Asma el-Assad, *Le Point*, 2020, №2507, P. 52-57.
8. Armin Arefi. Pascal Marchand: «La Russie se sent encerclée par l'Otan », *Le Point*, 2022, №2585, P.36-37.
9. Au coeur de l'échange Biden-Poutine, les intentions de la Russie en Ukraine. URL: https://www.lexpress.fr/monde/au-coeur-de-l-echange-biden-poutine-les-intentions-de-la-russie-en-ukraine_2163751.html
10. Axel Gyldén, "Avec Trump, Poutine aurait hésité à envahir Ukraine", *L'Express*, 2022, №3695, P. 80.
11. Axel Gyldén, Armée russe en Ukraine: six semaines de Bérézina, *L'Express*, 2022, №3692, P. 40-41.
12. Axel Gyldén, Charlotte Lalanne, Cyrille Pluyette. Comment Macron et Erdogan sont devenus ennemis, *L'Express*, 2020, №3609, P. 42-43.
13. Axel Gylden. Avec Trump, Poutine aurait hésité à envahir Ukraine, *L'Express*, 2022, № 3695, P. 80.

14. Axel Gylden. La Russie joue la dissuasion verbale, *L'Express*, 2022, N° 3696, P. 23.
15. Axel Gylden. La Russie joue la dissuasion verbale, *L'Express*, 2022, N°3 696, P.. 23.
16. Axel Gyldén. L'adversaire que Bladimir Poutine n'attendait pas. *L'Express*, 2020, N°3593, P.. 40-41.
17. Axel Gylden. Poutine est seul, avec Patrouchev, *L'Express*, 2022, N°3711, P. 31.
18. Baudouin Eschapasse et Valérie Marin. La Meslée. Trésors de l'Ukraine, *Le Point*, N° 2586, P. 76.
19. Bernard-Henri Lévy. Bono, Azov et le 8 mai, *Le Point*, 2022, N° 2596, p. 100.
20. Bernard-Henri Lévy. Ce que veut Poutine. Ce que nous devons faire, *Le Point*, 2022, N° 2584, P. 92.
21. Bernard-Henri Lévy. État du monde, *Le Point*, 2021, N° 2525, p. 60-61.
22. Bernard-Henri Lévy. Les dangers du «pouvoir médical» (Chronique du coronavirus, 2), *Le Point*, 2020, N° 2484, P. 90.
23. Bernard-Henri Lévy. Nouvelles d'Ukraine, *Le Point*, 2022, N° 2597, P. 125.
24. Bernard-Henri Lévy. Poutine et nous, *Le Point*, 2021, N° 2575, P. 120.
25. Bernard-Henri Lévy. Slava Ukraini!, *Le Point*, 2022, N° 2585, P. 120.
26. Bernard-Henri Lévy. Zelensky ou Poutine, telle est désormais la question, *Le Point*, 2022, N° 2586, P. 36-37.
27. Bruno Tertrais. En Chine et en Russie, une panne d'enfants?, *Le Point*, 2022, N°2581, P. 11-12.
28. Bruno Tertrais. Faire l'Europe avec la Russie?, *L'Express*, 2020, N° 3622, P. 46.
29. Charle Haquet. Zelensky, héro de la liberté, *L'Express*, 2022, N° 3692, P. 21-22.
30. Charles Haquet, Clara Marchaud, Cyrille Pluyette. 44 millions de résistants, *L'Express*, 2022, N°3712, P. 34-37.
31. Charles Haquet, Cyrille Pluyette, Charlotte. Chine – Russie, les liaisons dangereuses, *L'Express*, 2022, N° 3690, P. 18-20.

32. Charlotte Lalanne, Cyrille Pluyette, “Ne pas humilier la Russie”: Macron aurait mieux fait de se taire, *L'Express*, 2022, №3701, P. 10.
33. Clément Daniez, Paul Véronique, Ukraine: les quatre erreurs de Poutine, *L'Express*, 2022, №3692, P. 22-23.
34. Clément Daniez. Tempête rouge, le roman qui prédisait les failles de l’armée, *L'Express*, 2022, №3706, P. 43.
35. Comment les épidémies bouleversent le monde. URL: <https://journal.lepoint.fr/comment-les-epidemies-bouleversent-le-monde-2366460>
36. Conflit en Ukraine: Kiev pour des "négociations directes" avec Moscou, URL: https://www.lexpress.fr/monde/conflit-en-ukraine-kiev-pour-des-negociations-directes-avec-moscou_2163457.html
37. Corentin Pennanguear. Les ambitions européennes de Macron II, *L'Express*, 2022, № 3697, P. 36-38.
38. Corentin Rennarguear. Nucléaire iranien: L'Ukraine a changé la donne, *L'Express*, 2022, № 3694, P. 43.
39. Covid-19: la Russie a développé le "premier" vaccin, annonce Vladimir Poutine, URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/covid-19-la-russie-a-developpe-le-premier-vaccin-annonce-vladimir-poutine_2132701.html
40. Covid-19: pourquoi la Russie connaît un rebond de l'épidémie, URL: https://www.lexpress.fr/monde/covid-19-pourquoi-la-russie-connaît-un-rebond-de-l-epidemie_2154245.html
41. Cyrille Pluyette. Le coronavirus a accéléré la guerre des récits, *L'Express*, 2020, № 3614, P. 46-47.
42. Cyrille Pluyette. Pour l’Europe, Loukashenko est soudain devenu infréquentable, *L'Express*, 2020, № 3624, P. 46.
43. D'Abnousse Shalmani, Ukraine: la « netflixisation » de la guerre, *L'Express*, 2022, № 3691, P. 36.
44. Davantage de classes fermées, nouveau record de cas en Ukraine... Le point sur la pandémie. URL: <https://www.lexpress.fr/monde/davantage-de-classes-fermees-nouveau-record-de-cas-en-ukraine-le-point-sur-la-pandemie>

[fermees-nouveau-record-de-cas-en-ukraine-le-point-sur-la-pandemie_2160994.html](https://www.lepoint.fr/monde/fermees-nouveau-record-de-cas-en-ukraine-le-point-sur-la-pandemie_2160994.html)

45. Dix dates pour comprendre l'histoire de l'Ukraine, URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/dix-dates-pour-comprendre-l-histoire-de-l-ukraine_2178167.html
46. Echange de mises en garde entre Biden et Poutine sur l'Ukraine. URL: https://www.lexpress.fr/monde/ukraine-biden-et-poutine-pronent-diplomatie-et-dialogue-avant-leur-entretien_2165208.html
47. Élise Lépine. L'âme de l'Ukraine se livre, *Le Point*, 2022, № 2596, P. 82-83.
48. Eliza Perriguer. Un pays sur un fil, *L'Express*, 2022, № 3705, P. 36-37.
49. Emmanuel Berretta. Le mercato de Moscou et Pékin, *Le Point*, 2022, № 2579, P. 40-43.
50. Emmanuel Botta, Beatrice Mathieu, Après les bombes en Ukraine, la faim dans le monde, *L'Express*, 2022, № 3691, P. 46-47.
51. Emmanuel Derville. Panjshir, la vallée des résistants, *Le Point*, 2021, № 2559, P. 30-31.
52. Emmanuel Grynszpan. Chasse à l'homme chez les Tchétchènes, *L'Express*, 2020, №3584, P. 36.
53. Entre géopolitique et pauvreté, l'Ukraine privée de vaccin anti-Covid URL: https://www.lepoint.fr/monde/entre-geopolitique-et-pauvrete-l-ukraine-privee-de-vaccin-anti-covid-24-01-2021-2410964_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=1&xtcr=5
54. Entre l'Allemagne et la Russie, une relation singulière : le livre éco de la semaine en VO. URL: https://www.lexpress.fr/economie/entre-l-allemande-et-la-russie-une-relation-singuliere-le-livre-eco-de-la-semaine-en-vo_2165201.html
55. Éric Chol. A l'Ouest, une Europe nouvelle, *L'Express*, 2022, № 3712, P. 8.
56. Éric Chol. Charles Haquet. Niet, M Poutine!, *L'Express*, 2022, № 3589, P. 6.
57. Étienne Gernelle, Une (mauvaise) semaine pour la liberté dans le monde, *Le Point*, 2022, №2603, P. 6.
58. Étienne Gernelle. Poutine, «cœur de chien», *Le Point*, 2022, №2588, P. 2-3.

59. Franciz Fukuyama. «Nous sommes à un moment charnière de l’histoire mondiale », *Le Point*, 2022, № 2586, P. 52-53.
60. François-Guillaume Lorrain. «L’Europe comprend enfin qu’il est utile de produire du blé », *Le Point*, 2022, №2590, P. 44-48.
61. François-Guillaume Lorrain. La Russie et nous, *Le Point*, 2022, № 2588, P. 42-45.
62. François-Guillaume Lorrain. Le cimetière des empires, *Le Point*, 2021, № 2553, P. 36-40.
63. François-Guillaume Lorrain. Sébastien Abis: «L’Europe comprend enfin qu’il est utile de produire du blé», *Le Point*, 2022, № 2590, P. 46-51.
64. François-Guillaume Lorrain. Zelensky ou la bataille des mots, *Le Point*, 2022, № 2596, P. 103-105.
65. Gabriel Bouchaud. «Pour éviter la guerre, armons l’Ukraine», *Le Point*, 2022, № 2584, P. 39-40.
66. Gerard Araud. En Ukraine se joue notre avenir, *Le Point*, 2022, № 2588, P. 54-58.
67. Gerard Araud. Nucléaire iranien, qui veut encore d’un accord ?, *Le Point*, 2021, № 2556, P. 60-61.
68. Guerre en Ukraine: pour son avenir militaire, Kiev regarde vers Israël, URL: https://www.lexpress.fr/monde/guerre-en-ukraine-pour-son-avenir-militaire-kiev-regarde-vers-israel_2178648.html
69. Guerre en Ukraine: une aide militaire record des Etats-Unis, URL: https://www.lexpress.fr/monde/guerre-en-ukraine-une-fete-nationale-sous-haute-surveillance_2178970.html
70. Guerre en Ukraine: Zelensky au front, Merkel réclame un retrait russe, URL: https://www.lepoint.fr/monde/guerre-en-ukraine-zelensky-au-front-merkel-reclame-un-retrait-russe-08-04-2021-2421351_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=4&xtcr=31v
71. Guillaume Perrier. En Ukraine, l’autre champ de bataille, *Le Point*, 2022, №2590, P. 53-58.

72. Guillaume Perrier. Russie-Ukraine. Jeux de guerre, *Le Point*, 2022, № 2582, P. 35-53.
73. Henri Saulnier. Moscou et Minsk, unies pour la vie, *L'Express*, 2020, № 3608, P. 40-42.
74. Interdits dans l'Union européenne (depuis mai 2022, avec effet rétroactif au 24 février 2022). URL: <https://journal.lepoint.fr/montpellier/interdits-dans-l-union-europeenne-depuis-mai-2022-avec-effet-retroactif-au-24-fevrier-2022--2474762>
75. Jean Guisnel. Le combat contre Titan, *Le Point*, 2022, № 2585, p. 33-35.
76. Jeux de Tokyo: "L'exclusion de la Russie, une humiliation pour le système de Poutine". URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/jeux-de-tokyo-l-exclusion-de-la-russie-une-humiliation-pour-le-systeme-de-poutine_2154851.html
77. Julien Peyron, Andreï Gratchev « La Russie a l'impression d'avoir perdu la troisième guerre mondiale », *Le Point*, № 2586, P. 60.
78. Julien Peyron, Hollande: «Poutine se gardera bien d'aller jusqu'à Kiev», *Le Point*, 2022, № 2582, P. 52-54.
79. Julien Peyron. Andreï Gratchev «La Russie a l'impression d'avoir perdu la troisième guerre mondiale», *Le Point*, №2586, P. 60.
80. Julien Peyron. Hollande: « Poutine se gardera bien d'aller jusqu'à Kiev», *Le Point*, 2022, №2582, P. 52-53.
81. Kamel Daoud. « Ukrainisation » des uterus, *Le Point*, 2022, №2603, P. 146
82. Kamel Daoud. Le cosmos, un bijou de prestige, *L'Express*, 2021, № 2531, P. 57
83. Kiev accuse Moscou de désinformation sur ses velléités d'offensive, URL: https://www.lepoint.fr/monde/kiev-accuse-moscou-de-desinformation-sur-ses-velleites-d-offensive-09-04-2021-2421513_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=4&xtcr=32
84. L.M. L'environnement, victime collatérale de la guerre, *L'Express*, 2022, 3712, P. 57.

85. L'Ukraine accuse la Russie de la menacer « ouvertement » de destruction, URL: https://www.lepoint.fr/monde/l-ukraine-accuse-la-russie-de-la-menacer-ouvertement-de-destruction-15-04-2021-2422351_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=4&xtcr=36
86. La Russe psychologue. URL: <https://journal.lepoint.fr/marseille/la-russe-psychologue-2468985>
87. Laetitia Strauch-Bonart, Nassim Nicholas Taleb: “Il faut humilier Poutine”, *L'Express*, 2022, N° 3694, P. 64-65.
88. Laetitia Strauch-Bonart. La fin de la « longue paix », *Le Point*, 2022, N° 2586, P. 13.
89. Le jeu de dupes du nucléaire iranien. URL: <https://journal.lepoint.fr/le-jeu-de-dupes-du-nucleaire-iranien-2412248>
90. Luc de Barochet. Le multilatéralisme dans le coma, *Le Point*, 2020, N° 2487, P. 11-12.
91. Luc de Barochez, Jens Stoltenberg «La rhétorique nucléaire de Poutine est dangereuse», *Le Point*, 2022, N° 2602, P. 25-26.
92. Luc de Barochez. Erdogan, cheval de Troie de Poutine, *Le Point*, 2022, N° 2598, P. 12-13.
93. Luc de Barochez. Il ne faut pas humilier l'Ukraine!, *Le Point*, 2022, N° 2600, P. 18-19.
94. Luc de Barochez. Jens Stoltenberg «La rhétorique nucléaire de Poutine est dangereuse », *Le Point*, 2022, N° 2602, P. 76-79.
95. Luc de Barochez. L'erreur de l'Occident, *Le Point*, 2022, N° 2588, P. 12-13.
96. Luc de Barochez. L'Europe a perdu la guerre des vaccins, *Le Point*, 2021, N°2534, P. 15-16.
97. Luc de Barochez. L'Europe a perdu sa voix en Ukraine, *Le Point*, 2022, N° 2581, P. 10.
98. Luc de Barochez. La chèvre, le loup et le coronavirus, *Le Point*, 2020, N°2483, P. 12.

99. Luc de Barochez. Le chantage alimentaire de Poutine, *Le Point*, 2022, №2601, P. 14-15.
100. Luc de Barochez. Le grand jeu de Poutine en Asie central, *Le Point*, 2022, №2579, P. 4-5.
101. Luc de Barochez. Le jeu trouble d'Erdogan face à Poutine, *Le Point*, 2021, №2540, P. 14-15.
102. Luc de Barochez. Le Yalta rêvé de Vladimir Poutine, *Le Point*, 2021, №2577, P. 12.
103. Luc de Barochez. Les balles dans le pied de Poutine, *Le Point*, 2022, №2584, P. 12-13.
104. Luc de Barochez. Soros ou Kissinger? Le dilemme de l'Ukraine, *Le Point*, 2022, №2599, P. 7-8.
105. L'Ukraine peine à traiter ses déchets et "se noie" dans les ordures, URL: https://www.lexpress.fr/monde/l-ukraine-peine-a-traiter-ses-dechets-et-se-noie-dans-les-ordures_2163608.html
106. L'Ukraine réclame à une UE timide plus de soutien en pleine crise du gaz, URL: https://www.lexpress.fr/monde/le-gaz-russe-plane-sur-un-sommet-ukraine-ue_2160303.html
107. Marc Leplongeon. « Je crains que la vérité ne devienne une fiction comme une autre », *Le Point*, 2021, № 2551, P. 42-43
108. Marc Nexon et Katia Swarovskaya, Vladimir Poutine, seul aux commandes, *Le Point*, 2021, №2536, P. 48.
109. Marion Van Renterghe. Non, ce n'est pas la guerre des autres, *L'Express*, 2022, № 3690, P. 42 .
110. Nicolas Barochez. Le virus n'est pas chinois, il est communiste, *Le Point*, 2020, № 2488, P. 16-17.
111. Nicolas Baverez, La mondialisation en quarantaine, *Le Point*, 2020, № 2481, P. 18.
112. Nicolas Baverez. Un tsar seul avec ses rêves d'empire, *Le Point*, 2020, № 2500, p.12.

113. Nucléaire, Poutine acculé... La guerre en Ukraine peut encore basculer, par John Mearsheimer, URL: https://www.lexpress.fr/idees-et-debats/nucleaire-poutine-accule-la-guerre-en-ukraine-peut-encore-basculer-par-john-mearsheimer_2178930.html
114. Olivier Weber. Avec les Cosaques du Dniepr, face aux Russes, *L'Express*, 2022, № 3695, P. 78-79.
115. Olivier Weber. Kharkiv réunifiée sous les bombes, *L'Express*, 2022, №3697, p. 37-38.
116. Périscope, *Le Point*, 2022, №3700, P. 14.
117. Périscope. *L'Express*, 2020, №3582, P. 17.
118. Pierre-Antoine Delhommais. L'inflation, meilleure ennemie de Poutine?, *Le Point*, 2022, №2586, P. 5-6.
119. Pour Kiev, Poutine veut "détruire l'Ukraine" mais n'y parviendra pas, URL: https://www.lexpress.fr/monde/pour-kiev-poutine-veut-detruire-l-ukraine-mais-n-y-parviendra-pas_2164986.html
120. Quentin Muller. Pétrole: le bras d'honneur de l'Arabie saoudite, *L'Express*, 2020, №2538, P. 23.
121. Réfugiés ukrainiens: la crainte du point de rupture. URL: <https://lexpresskiosk.milibris.com/reader/79f15fc6-9f50-4910-8eff-ae3f5b01da6b>
122. Russie, Chine, Afghanistan, Europe : ce qu'il faut retenir du sommet de l'Otan, URL: https://www.lexpress.fr/monde/russie-chine-afghanistan-europe-ce-qu-il-faut-retenir-du-sommet-de-l-otan_2152879.html
123. Russie-Ukraine: "En cas de conflit, une intervention militaire occidentale n'est pas certaine". URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/russie-ukraine-en-cas-de-conflit-une-intervention-militaire-occidentale-n-est-pas-certaine_2163656.html
124. Russie-Ukraine: un combat à armées inégales. URL: https://www.lepoint.fr/monde/russie-ukraine-un-combat-a-armees-inegales-15-04-2021-2422308_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=4&xtcr=35

125. Sébastien Julian. La bataille du bortch fait rage, *L'Express*, 2020, № 3619, P. 45.
126. Sébastien Julian. L'Antonov - 225 , une cause nationale, *L'Express*, 2022, 3712, p.54-55.
127. Sébastien le Fol. «Distanciel», «présentiel»... Parlez-vous la nouvelle langue barrière?, *Le Point*, 2020, №2493, P. 95-97.
128. Sébastien le Fol. Pourquoi nous avons des « débats d'un autre temps », *Le Point*, 2021, №2574, P. 7-8
129. Stéphane Amar. L'Etat hébreu garde ses distances avec l'Ukraine. *L'Express*, 2022, №3691, P. 45.
130. Sylvain Fort. Quand l'ignorance historique et l'amnésie mènent au pire, *L'Express*, 2020, №3712, P. 69.
131. Tensions à la frontière Russie-Ukraine : mais à quoi joue Vladimir Poutine?, URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/tensions-a-la-frontiere-russie-ukraine-mais-a-quoi-joue-vladimir-poutine_2163558.html
132. Tensions aux abords de l'Ukraine : la Russie entame son retrait, URL: https://www.lexpress.fr/monde/la-russie-annonce-retirer-ses-troupes-des-abords-de-l-ukraine_2149405.html
133. Tensions avec Moscou: Biden promet son soutien "indéfectible" à l'Ukraine, URL: https://www.lepoint.fr/monde/la-russie-met-en-garde-les-occidentaux-sur-l-ukraine-02-04-2021-2420497_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=3&xtcr=29
134. Thomas Mahler, Niall Ferguson. «C'est la deuxième guerre froide contre la Russie et la Chine», *L'Express*, 2022, №3689, p.40-41.
135. Thomas Mahler, Laetitia Strauch-Bonart. John Mearsheimer: «Si la Russie est vaincue en Ukraine, Poutine risque d'utiliser l'arme nucléaire», *L'Express*, 2022, 3705, P. 66-67.
136. Thomas Mahler. Stephen Kotkin. «Le poutinisme est une kleptocratie de voyous», *L'Express*, 2022, №3692, P. 26-27.

137. Ukraine: Biden fait monter la pression avant un prochain échange avec Poutine, URL: https://www.lexpress.fr/monde/ukraine-biden-fait-monter-la-pression-avant-un-prochain-echange-avec-poutine_2163663.html
138. Ukraine: impression de "calme avant la tempête" sur la ligne de front. URL: https://www.lexpress.fr/monde/ukraine-impression-de-calme-avant-la-tempete-sur-la-ligne-de-front_2163157.html
139. Ukraine: le président Zelensky en mission pour reconquérir l'Amérique. URL: https://www.lepoint.fr/monde/ukraine-le-president-zelensky-en-mission-pour-reconquerir-l-amerique-10-03-2021-2417131_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=2&xtr=18
140. Ukraine: Macron et Merkel soutiennent Kiev, appellent Poutine à retirer ses troupes, URL: https://www.lexpress.fr/monde/moscou-demande-a-macron-et-merkel-de-faire-pression-sur-kiev_2149008.html
141. Ukraine: son conseiller attaqué, Zelensky promet une "réponse forte", URL: https://www.lexpress.fr/monde/un-conseiller-du-president-ukrainien-echappe-a-une-tentative-d-assassinat_2158939.html
142. Un dialogue Etats-Unis-Russie le 10 janvier sur l'Ukraine et la sécurité (Maison Blanche), URL: https://www.lexpress.fr/monde/un-dialogue-etats-unis-russie-le-10-janvier-sur-l-ukraine-et-la-securite-maison-blanche_2165080.html
143. Vaccin contre le Covid-19: le dilemme de l'Ukraine, URL: https://www.lepoint.fr/monde/vaccin-contre-le-covid-19-le-dilemme-de-l-ukraine-12-01-2021-2409336_24.php#xtmc=ukraine&xtnp=1&xtr=3
144. Vladimir Poutine veut-il vraiment envahir l'Ukraine? URL: https://www.lexpress.fr/monde/europe/vladimir-poutine-veut-il-vraiment-envahir-l-ukraine_2164211.html
145. Washington et l'Otan mettent en garde Moscou contre une "agression" visant l'Ukraine, URL: https://www.lexpress.fr/monde/l-otan-surveille-la-mobilisation-russe-alors-que-les-craintes-d-une-invasion-de-l-ukraine-se-multiplie_2163367.html

146. Washington menace Moscou de sanctions à "impact élevé" en cas d'agression de l'Ukraine, URL: https://www.lexpress.fr/monde/washington-previent-moscou-de-sanctions-a-impact-eleve-en-cas-d-agression-de-l-ukraine_2163485.html